

BLAH. EDMUNDA KAMPIANA,

MUČENÍKA Z TOVARYŠSTVA JEŽÍŠOVA

DESATERO DŮVODŮ

PRAVOSTI VÍRY KATOLICKÉ PROTI SEKTÁM NOVOVĚKÝM.

DRUHÉ NOVÉ VYDÁNÍ

S PŘILOŽENOU

**CHVALOŘEČÍ TÉHOŽ BLAHOŠLAVENCE
NA SV. VÁCLAVA.**

ZJEDNAL

P. ANTONÍN REJZEK, T. J.

V PRAZE 1894.

**NÁKLADEM CYRILLO-METHODĚJSKÉHO KNIHKUPECTVÍ
GUSTAV FRANGL.**

Cena 30 kr.

Hlasy katolického spolku tiskového.

Předplácí se ročně l s poštovní zásilkou l zl.

 Posud možno obdržeti v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustav Frauch) v Praze:

R. 1870. Č. 3. Zkáza z tebe Israeli! aneb: Na kněze se všechno sveze. Sepsal Josef Ehrenberger. 10 kr. — Č. 4. O katolicko-politických besedách co mocném prostředku k zachování a ochránění společnosti lidské vypravuje K. Dittrich 8 kr. — Č. 5. Manželství bez svátosti, aneb: Smlouva jako smlouva. Od kan. J. E. 10 kr. — Č. 6. Listy z Ameriky a o Rusi. Sepsal Jos. Ehrenberger. 12 kr. — Č. 7. Sedmero proutkův ze spisů M. Jana Husi od V. Štulce. 16 kr. — Č. 8. Dědictví svatého Petra a dvacátý den měsíce září 1870. Od J. Bílého. 10 kr. — Č. 9. Katolíci! nedejme se! aneb: Víra katolická světlo, nevěra tma. Nakreslil Ed. Brynych. 12 kr. — Č. 10. Odchod českého kněze do Ameriky. Sepsal Josef Souhrada. 14 kr. Neúplný tento ročník 60 kr.

R. 1871. Č. 1. Proticírkevní boj. Od V. Honejska. Cena 10 kr. — Č. 2. Kosa na kámen čili Milujme se, nedejme se! Od Ant. Syrůčka. 24 kr. — Č. 3. Radosti a žalosti papeže Pia IX. Vydal B. M. Kulda. 14 kr. — Č. 4. Úvahy o sv. Jann Nepomuckém. Sepsal T. Novák. 24 kr. — Č. 5. Novověká osvěta při rozličném světle. Od V. Honejska. 12 kr. — Č. 6. Ohavnost spuštění na místě svatém v Římě spáchaná 20. září 1870. Česky ličí Jan Nep. Fr. Desolda. 10 kr. — Č. 7. Uprímné slovo našim katolickým a vlasteneckým dělníkům. Česky povídá Jan Nep. Fr. Desolda. 10 kr. Úplný ročník 80 kr.

R. 1872. Č. 1. Pouť do Celly Panny Marie. Sepsal J. Souhrada. Cena 16 kr. — Č. 2—5. Děje a osudy Mistra Jana Husi z Husince. 54 kr. — Č. 6. Ze železnice. Obrázek ze života. Sepsal Jos. Souhrada. 10 kr. — Č. 7. Bystruťti a Poiluťti čili Sňatek divem. Povídka od Jos. Ehrenbergera. 20 kr. Úplný ročník 80 kr.

R. 1873. Č. 3. Vínó a ocet v jednom sudě. Důdatek k slavnosti Koperníkové. Od J. Ehrenbergera. 10 kr. — Č. 4. Fanny Pittarová čili Šťastný návrat do Církve katolické. Vzdělal K. Konrad. 16 kr. — Č. 5. Čtyři doby v li-

BLAH. EDMUNDA KAMPIANA,

MUČENÍKA Z TOVARYŠSTVA JEŽÍŠOVA

DESATERO DŮVODŮ

O PRAVOSTI VÍRY KATOLICKÉ

PROTI SEKTÁM NOVOVĚKÝM.

DRUHÉ NOVÉ VYDÁNÍ

S PŘILOŽENOU CHVALOŘEČÍ TÉHOŽ BLAHOSLAVENCE
NA SV. VÁCLAVA.

ZJEDNAL

P. ANTONÍN REJZEK, T. J.

V PRAZE 1894.

NÁKLADEM KNIHKUPECTVI CYRILLO-METHODĚJSKÉHO
(G. FRANCL).

Ú v o d.

Decem rationes t. j. Desatero důvodů jest spisek před více než 300 lety na světlo poprvé vyšlý. Jméno „libellus aureus“, „zlatá knížečka“ zasloužil si v brzce po celé Evropě. R 1888 vydán spisek znova Hlasy katolického spolku tiskového. Tehdy byla za příležitosti vyhlášení cti-hodného sluhy Páně Edmunda Kampiana za blahoslaveného obrana naší sv. víry katolické oproti jinověrcům ve vlasti naší svatováclavské všelijak se roztahujícím a krajany naše katolické rozličnými sektami svými znepokojujícím hlavním účelem vydání nového. A vydání to se rozešlo po vlasti naší a rozebralo se. Časté pak přihlášky o spis tento rozebraný nasvědčují tomu, že časový jest až podnes, byť i r. 1581 psán byl.

Sepsal jej blahoslavený Edmund Kampian, kněz Tovaryšstva Ježíšova, za sv. víru mučovník, o němž místo obšírného životopisu stůjtež zde slova Balbinova v Bohemia sancta: ¹⁾ E d m u n d K a m p i a n od smrti své mučnické za svatého ctěn, ač mezi anglické mučovníky se čítá, jest náš a to proto, že se v královské

¹⁾ Miscell histor. Regni Bohem. dec. I lib. IV. hagiographicus seu Bohemia sancta. §. 118.

naší Praze a v Brně Bohu svému zasvětil a v naší Praze na blaho a spásu nesmrtelných duší působil. V Londýně se narodil r. 1540., kdež r. 1581 též jako mučeník pro Ježíše Krista a sv. nauku Jeho zemřel: než po 6 roků v Praze u sv. Klimenta svou života svatostí jakož i svou neobyčejnou učeností vynikal. Náš jest Edmund Kampian, dí Balbin, protože v srdci jeho byla veliká láska klidu našemu, kterou s sebou i do Anglicka vzal a bezpochyby i na věčnost, kde mocná jeho přímluva nám veleprospěšná jest.

Blah. Edmund Kampian, nyní po vlastech českoslovanských všady dosti známý, působil v královském hlavním městě českém jako učitel věhlasný vysokých škol pražských, spolu pak jako kazatel a spisovatel. Alespoň několika slovy budíž zde vytknuta apoštolská činnost jeho v Praze. Nejprve vyučoval v nejvyšších školách gymnasiálních; načež byl přesazen na stolicí učitelskou ve filosofii. Úchvatně povzbuzoval mládež sobě svěřenou jak ku vzdělání vědeckému tak jmenovitě k životu ctnostnému, a maje žáky co do rodu i co do schopností mnohé vynikající na jejich budoucí stav velikého vlivu měl.

Jedním z nejpřednějších byl na př. Jan z Lobkowicz, ¹⁾ znamenitý netoliko rodem svým, alebrž svou moudrostí a ctností. Jakožto místodržitel království českého a nejvyšší purkrabí zemský počínal si v důležitém úřadě svém k všeobecné

• ¹⁾ Viz Edmundus Campianus coelesti lauro insignis Adm. Rev. Nobili ac Doctiss D. Danieli. Nastoupil SS. Theologiae Dri. etc. oblatu a Rhetorica Academica Pragensi an. 1651.

spokojenosti; a roznícená blah. Edmundem, učitelem jeho, láska k sv. katolické víře, dodávala mu mysl i obezřetnosti, že, dokud na živě byl, bludaři tehdejšího věku neodvážili se novot svých roznášeti a zárodky odpadu od katolické církve veřejně rozsévati.

Zajisté jedním z nejpřednějších jeho odchovanců jest náš pravý reformátor ve vlasti naši české veleslavný arcibiskup pražský Jan Lohel, vynikající světlo kongregace mariánské v Čechách blah. Edmundem založené, která napotom v 17. věku k zachování víry katolické v Čechách podstatně přispěla.¹⁾

Mimořádné dary řečnické blahosl. Edmunda uznávala také šlechta česká a proto jej se zálibou v kázání poslouchala; uznával je císař a král Rudolf II., jehož kazatelem na hradě pražském býval; a tehdejší arcibiskup pražský Antonín Brus z Mohelnice na kněžství jej světiv vyslovil paměti-hodná slova: „Od Viklífa Angličana vše zlé na Čechy se přivalilo, (na mysl měl učení Viklefovo, které Jan Hus a Jarolím pražský v 15. věku rozšiřovali): Angličana opatřil nám opět Hospodin, jenž by rány Čechům od Viklífa zasazené zacelil.“

Ovšem že jej v nejlepším věku a rozkvětu prací apoštolských v Čechách volal sv. Otec do Říma, by se odtud do své vlasti, kde zuřilo pronásledování katolíků za královny Alžběty, odebral. Rozloučiv se tudíž na vždy s kolejí svatoklimentskou a královskou naší Prahou, která se mu byla stala milým domovem, bral se za svým povoláním, předvídaje že asi dlouho mezi svými krajany působiti nebude. A protož už v Praze loučili se

¹⁾ Viz Katolická reformace a mariánská družina v království Českém. Napsal P. J. Svoboda, T. J. V Brně 1888.

s ním spolubratří jeho v Kristu jako s apoštolem, kterého očekává mučnická koruna.

Co byl za pobytu v Praze sepsal, o tom obšírnější dána jest zpráva v životopise blahoslavencově.¹⁾

Zde podáme toliko drahé po něm dědictví, knížku to zlatou. Vydal ji 3 neděle před zatknutím svým; nebo jakmile vydána byla, nastalo všestranné stíhání spisovatelovo, až jej našli, jali, do žaláře nejtuzšího v londýnském Toweru uvrhli, na skřipci kolikráte k vůli vyznání trýznili a dne 1. prosince 1581 na šibenici pověsili; načež za živa ještě byl sňat a rozpárán, by srdce jeho jakožto prý velezrádce lidu okázáno a do ohně uvrženo bylo.

„Desatero důvodů“ bylo ihned po celé Evropě do všech téměř jazyků přeloženo a vydáno; více než 40 vydání byli bychom v stavu na místě vypočísti. V jazyku českém také byly vydány a sice r. 1601 v Praze, r. 1602 v Olomouci.

II.

Zajímavé jsou okolnosti, za nichž byla knížka tato sepsána. Blah. Edmund byl před vstoupením do řádu Tovaryšstva Ježíšova sám dlouhá léta posluchačem ano i professorem na vysokých školách oxfordských; proto jej mnozí z profesorů oxfordských a kantabrižských osobně znali.

I přáli sobě viděti jej a slyšeti. Což Kampian učiniti nemoha, aby k nim veřejně mluvil, sepsal

¹⁾ Viz Blahoslávený Edmund Kampian, napsal Antonín Rejzek, T. J. Nákladem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně 1889.

na žádost university oxfordské spisek v latinské řeči, který „desatero důvodů“ slove. Věnován jest tudíž, jak v úvodu podotýká, členům vysokých škol obou universit anglických v Oxfordu a Kanta-brize, jak sborům profesorským tak posluchačstvu. Ve své dedikaci uvádí příčiny, za jakými napsal obranu své osoby pro vládu anglickou, aby se vědělo, kdyby zajat byl, čím jest a jaké povolání má a co v Anglii pohledává.

Pamatovaliž se ti, kteří s Kampianem na vysokých školách před lety byli, kterak kdysi v Oxfordu jako živý obraz ctností ve mladistvém věku představoval sebe posluchačům druhým, tak že nejznamenitější ze všech považovali za velikou čest, směli-li po něm Kampianisté slouti. A cokoliv byli nyní o apoštolování jeho slyšeli, pojem vysoký, který o něm měli, zdokonalil se ještě, tak že byla zvědavost jejich nemalá.

Kampian s nemalou ochotou v dílo své se uvázal, jakmile zaslechl přání jejich. Z počátku obmýšlel dáti knize nápis „kacířství v smrtelných úzkostech.“ Když jej z toho zrazovali, že by příliš příkrý byl a na odpůrce katolické víry, kteří bez toho útisky křesťanů jako opojení jsou, se nehodil; odvětil Kampian, „s pomocí Boží bych jim ukázal, kterak právě násilí a ukrutenství, v němž se za nedlouho i my oběťmi staneme, právě tyto hrůzy a nálezy smrti na nás usvědčují pravdivost průpovědi této. Kdyby v zoufalství nevězeli, neokazovali by se tak strašlivými proti sv. víře.“

Opustiv Londýn, kde po několik měsíců působil, odebral se na venek, aby v klidu myslí práci zhotovil. Než když byl v nejlepším proudu, slyšel, že protest čili obrana osoby jeho, kterou byl vládním úřadům pro případ zatknutí napsal, do veřejnosti přišla. Stalož se tak neopatrností

přítele, jemuž byl opis její svěřil; nebo do veřejnosti nepatřila vyjma případ zatknutí. Ihned byla v rukou všechněch katolíků i nekatolíků v tisících opisů. Ký div, že se i ke královně samé opis dostal. Uráželo je v ní, že si Kampian s tak neobyčejnou důvěrou počíná a kterak se opovazuje vyzvati k veřejnému boji o víru odpůrce své. Pročež, by si odpůrcové katolické víry ve své autoritě nezažali, uspokojili se z počátku tím, že si v soukromých rozhovorech s vysoka a zpupně vedli. „Co ten papeženec kněžour má tolik drзости a smělosti proti nám; člověk psanec, jako sůva nebo výr, který za dne se v skrýších ukrývá, aby v noci poletovati mohl po svých obětech,“ tak z úmyslu říkali vědouce dobře, kdo by Kampian byl. Predikanti ve svých modlitebnách neustále hlásali lidu, že list tento jest dílem sebeklamu a zšílené hlavy: oni že by vyzvání s radostí přijali, kdyby rozkazy královské jim nepřekážely. A proto prý nezbyvá než opovrhovati hrstkou papeženců, kteří hledají každé příležitosti, jak by veřejný klid kazili, vzpoury strojili; a pod zástěrou náboženství brojí proti vládě a nejjasnější panovnici jejich. A jelikož predikantům nikdo neodpovídal, měli tím více odvahy a tím větší hluk dělali na missionáře katolické.

Konečně se chopili dva z predikantů, Hammer a Charek spoléhající na tichost a trpělivost katolíků, i péra a uveřejnili na Kampiana list. Psán byl ovšem bez hlavy, ani slohu ani smyslu nemaje; za to byl vystrojen spoustou nadávek na sv. Ignacia z Loyoly a řád Tovaryšstva Ježíšova jím založený. P. Persons jako starší misie jezuitské v Anglii odpověděl, na drzé urážky těchto lidí a to s takovou důstojností, že odpůrcové byli jako zdrceni a zanevřeli sami proti Hammerovi a Char-

kovi předhazující jim jejich drzost a nedostatečnost spolu.

Zpráva tato přiměla Kampiana, že zaměnil spis svůj ve směr, který byl ve svém protestu ku vládě anglické napověděl. Sepsal tudíž desatero důvodů pro katolickou víru a katolickou církev, které čím kratší jsou, tím vítanější čtenáři, jenž přehlédne snadno celý důkaz.

III.

Máme za to, že spisek „Desatero důvodů“ jest i pro nás velmi na čase. Což nepozorujeme, že se sekty rozličné i u nás zmáhají, že protestanti neustále ve svých časopisech podobnými domněnkami jako tehdy Angličané na církev sv. touží a proti ní brojí a ji zostouzejí netoliko u svých, alebrž u katolíků, od nichž kolikráte mnoho jim zakoušeti jest. Což nepozorujeme, že nejen sekty rozličné až i z Ameriky do Čech k nám se přistěhovavši a dotčené časopisectvo německo-luterské, ale i samé svobodomyšlnické a bezkonfesionální noviny právě na takové domněnky a fráze neustále se odvolávají, na jaké se za času blah. Kampiana protivníci církve katolické a odpůrcové papeže jakožto viditelné hlavy církve sv. odvolávali? Tehdáž způsobili, že na katolíky anglické hrozné trestní zákony 18. března 1581 vydány byly. A vzpírání se jim bylo velezrádou a proto krutou smrtí trestáno. Na př. Každý, kdo 16. rok věku svého překročil a zdráhal se bohoslužbě vládní, nekatolické býti přítomen, propadl pokutě měsíčně 20 lib št. t. j. dle našich peněz přes 200 zl. Nemohl-li zaplatiti, zůstal tak dlouho uvězněn, dokud pokutu nesložil. Mimo to každý,

kdo by mši sv. obcoval, byť i jen potaji, propadl trestu jednoročního vězení a pokutě 211 zl. ve zlatě t. j. podle našich přes 5000 zl., které dokud nesložil, z vězení propuštěn býti nesměl. Rovněž i kněz byl potrestán jednoročním vězením a pokutou přes 10.000 zl. obnášející za každou jednotlivou mši sv., kterou by sloužil a t. d. Ztráta majetku a osobní svobody bylo to nejmenší. Bylyť zákony hrozící krutou smrtí. Kdo by pak v skutku za sv. víru zemřel, nesměl od lidu anglického považován býti za mučeníka; proto jej zákony vyhlásily za velezrádce a jako se zločincem s ním nakládaly.

To byla ta evandělická svoboda a bratrská láska, kterou se tak rádi i nyní vynášejí! Ty časy ovšem minuly. Ale kde najdete snášelivost u nich oproti katolíkům? Zdaž přejí nám naši katolickou víru a spokojenost, kterou v sv. katolické církvi máme? Zdaž nespílají tmářů a bludařů a modlářů nám katolíkům? Uvědomělý katolík ví arci, proč nám tak hezky říkají.

Proto máme za to, že se i za nynějších dob i pro naše poměry nynější spisek Kampianův dobře hodí. Při které příležitosti ještě podotýkáme, že pro snadnější přehled jsou některé poznámky, které pro nás na váhu nepadají, vynechány. Rovněž co do způsobu polemické mluvy tehdejšího času jsme leccos vynechali, aby snad z toho, kdo tehdejších poměrů nezná, nějakého úrazu nevzal. Ostatek jest všecko věrně dle původního spisu latinského podáno.

IV.

Překlad český původně jest od P. Ondřeje Modestina, kněze Tovaryšstva Ježíšova r. 1601

v Praze vydáný. Byltě Ondřej Modestin, jak sám Naučný Slovník neupírá, učený jesuita, který nemálo vynikal učeností, horlivostí a kazatelskou výmluvností; byltě první ze synů králové-hradeckých, kteří do řádu Tovaryšstva Ježíšova vstoupili. A z Králové Hradce rodem byl také slavný Bohuslav Balbín, veliký to ctitel blah. Edmunda, tak že pro samou úctu k blah. mučeníku sestavil si zvláštní genealogii na důkaz, že jeho bývalý professor řečnictví r. 1628 byl druhdy žákem věhlasného Kampiana v koleji svatoklimentské v Praze. Těšíval se takto býti alespoň v nějakém spojení či účastenství s duchem jeho.

R. 1569 vstoupil Ondřej Modestin do řádu Tovaryšstva Ježíšova; stal se tudíž soukmenovcem řeholním blah. Kampiana v Čechách. A když bl. Kampian v Londýně r. 1581 za sv. víru umíral, trval právě Ondřej Modestin s Antonínem Possevinem, knězem Tov. Jež., v Moskvě, kam byli apoštolskou stolicí vysláni za příčinou sv. katolické církve; nebo Ondřej Modestin byl více jazyků slovanských mocen a spolu nemálo výmluven a právě z těch příčin k poselství takovému schopen. Od něho běře na mnoze překlad český „Desatera důvodů“ původ svůj.

Desatero důvodů.

Edmund Kampian

**Vysoce učeným a slavným sborům akademickým
v Oxfortu a Kantabrizě vzkazuje úctu a pozdrav.**

Roku minulého, když jsem za svým povoláním na ostrov tento se navrátil, seznal jsem, vznešení muži, že vlnobití mnohem zuřivější a vzteklejší bylo na břehu anglickém, nežli jsem za sebou na moři britském zanechal. A jakž jsem se do vnitřní Anglie dostal, nic jsem neviděl lacinějšího a obyčejnějšího, jako neobyčejná trápení a ohavné smrti; nic jistějšího, jako nejistá nebezpečnost všady. Sebral jsem se na mysli, jak jsem mohl, rozváživ čas a příčiny všeho toho. Pročež bych snad prvé, nežli bych od koho slyšán byl, nebyl jat: nemeškal jsem ve spis uvést úmysl svůj a předsevzetí své. Kdo jsem a proč jsem přišel; čeho hledám; jakou válku a proti komu bych ji vésti mínil. Vlastnoruční spis jsem při sobě měl, aby se mnou, kdybych já byl jat, spolu před soud se dostal. Qpis u jednoho přítele jsem složil, který pak bez mého vědomí mnohým jiným sdělen byl.

Když tehdy spis na jevo vyšel, velmi těžce to nesli odpůrcové a obzvláště s převelikou žáhou jak mohli nejzlobivěji vykládali si, že já samojediný jsem se opovážil jim všechněm válku o víru vypovědět; ačkoliv samojediný v potýkání bych nebyl, kdyby se nám dovolilo pod záštitou vlády veřejně se hádati.

Na vyzvání moje odpověď dali Hammer a Charek. Co medle? Nic k ničemuž. Nebo s poctivostí nemohou než jedinkou toliko odpověď dáti, kterou však nikdá nedají. „Líbí se nám tvé vyzvání a tvoje podmínky: královna připovídá a slibuje: Přijď a postav se.“ Ale zatím křičí: Vzhůru, vzhůru! na ukryté tovaryšstvo, na spiknutí a bouření, na pyšnou všetečnost mou, že nejsem nežli zrádce a jistý zrádce. Kleveta. Že jen lidé tak rozumní práci a spolu náklad, ano i dobrou svou pověst sami sobě mrhati mohou!

Těm pak oběma (z nichž první jako z kratochvíle na spis můj se kasal, kdežto druhý ze zlosti vše spletl a zmátl) nedávno podána jest kniha velmi zřetelná, která podle vši potřebnosti o našem Tovaryšstvu, o povolání, které na sobě máme, a o křivdách, které se nám od těchto činí, vypravuje.

Mně tehdy pozůstávalo (neb znamenám, že páni ti ne školou ale mučírnou a smrtí hrozí), abych vám slušné příčiny svého jednání vyložil, a na hlavní věci, z nichž tolik důvěry a srdnatosti беру, jako prstem na studnice ukázal. Vás pak všechny prosím a zapřisahám, vezměte na úvahu, poučte lid, jenž se na vás jako na své učitele dívá. Toť vaše úloha a vaše sláva. Čest Ježíše Krista, dobro církve sv., zdar a blaho národu, vaše vlastní spasení žádají toho od vás a chtějí míti.

Já co do své osoby, kdybych spoléhaje na svou bystrost, učenost, umění, sečtlost a paměť,

každého i nejučenějšího ze strany odporné do zápasu vyvolával, byl bych v pravdě největší ješitou a nejvysokomyslnějším hejskem, zření ani na sebe ani na muže tak slovně nemaje. Ale že prohlédaje k spravedlivé při, kterou před vámi vedu, uznávám se dosti za silného a dostatečného, abych dokázal, že slunce o polednách svítí: odpusťte mi horlivost mou a poshovte, jelikož česť Krista Ježíše, Krále mého, a nepřemožená pravda mě nutkají.

Jest vám známo, že některá pravda jest tak jasná a zřetelná, že ji žádnými slovy ani jakým uměním zastíniti nelze.

Naše pak tato věc jest úplně jasná a světlá. Nebo dovedu-li, že je nebe, že jsou svatí a světice Boží, že jest víra, že Kristus jest: při jsem obdržel. A ještě nemám býti smělý a srdnatý? Což, život mi vzíti mohou, usmrcen býti mohu: přemožen býti nemohu. Zajisté na těch učitelích se zakládám, které vyučoval Duch sv., jenž ani blouditi ani oklamán ani přemožen býti nemůže. I prosím vás, chtějte a dbejte spásy duší svých dojíti; nebo jestli to při vás obdržím, ostatní snadno v nepochybné naději mě dojde. Toliko se na to oddejte, a vezmouce Krista na pomoc přičiňte pilnosti, a shledáte v skutku, co v sobě samo jisto, že odporná strana nezbytně nad sebou zoufá: my pak na tak pevném základě založení jsouce, klidnou a velikou myslí potýkání slušného jsme žádostivi. Krátkosti tuto užívám, poněvadž v následující řeči k vám obšírně mluviti budu.

První důvod

vzatý z Písem svatých.

Obsah: Jinověrci zahrnuvše veškeré ústní podání, které jako drahý pramen zjevení božského se věří a neomylně katolické církvi nasvědčuje, odvážili se toliko Písem sv. se dovolávati Když pak ani tu pro své nepravosti nenalezli útulku, byli nuceni i Písem sv. všelijak zkomoliti, t. j. buď jisté knihy buď jisté statě z nich vynechati aneb je poměnit. Z čehož patrnó jest, že se jim nejedná o zbožnost alebrž o uhájení bezbožnosti jejich.

Mnohé jsou věci, z nichž se patrně znamená, že velmi zlý a zoufanlivý boj nepřátelé naši t. j. naší katolické víry a katolického náboženství vedou. Avšak lekavé srdce jejich z ničeho jiného lépe se nepoznává, jako z toho, že důstojnost sv. Písem tak hanebně porušili. Nejprve zlehčili a zamítli hlasy a svědectví všech jiných svědků proti sobě vedených, ústní totiž podání čili tradici. Když ale přece ani takto obstáli a v právu setrvati nemohli, sáhli rukou svatokrádežnou na samé sv. knihy Zákona Páně a násilí jim učinili. Věru komu v rozepři tak úzko bývá, že až nejostřejších a nejkrajnějších prostředků se chytají: ti na sebe patrně pronášejí, že dále nevědí, kudy kam, a ztra-

tivše při, v posledním zoufalství o věc nejhorší a nejudpornější pokusiti se miní.

Z jaké příčiny vytrhli manichejští ¹⁾ z Písem sv. evandélium sv. Matouše a Skutky apoštolské? Zoufalství je k tomu dohnalo. Nebo právě těma oběma knihami byli strašlivě trápeni. Zapírali, že se Ježíš Kristus narodil z Marie Panny ²⁾; rozhlašovali výmysly své, že prý Duch sv. teprve tehdy s nebe spadl, když se jejich utěšitel ³⁾ ošemetný Manes, prostopášný Peršan, vyskytl.

Co popudilo ebionitské, že všechny listy svatého Pavla zavrhl? Zoufalství je k tomu dohnalo. Nebo sv. Pavel zjevně učí, že nic není platná starozákonní obřízka, kterou oni znova zaváděli ⁴⁾.

Co přivedlo Luthra k tomu, že ani z daleka slyšeti nechtěl o listě sv. Jakoba, ano že jej onen spustlý odpadlík svárlivým, nadutým a nezázivným, suchopárným a slamenným a Ducha apoštolského prý zholá nedůstojným nazval? Zoufalství jej k tomu dohnalo. Neboť listem tímto se viděl zničena a zdrcena, div že se nepukal, když samé toliko víře, beze všech dobrých skutků, ospravedlnění člověka přičítal ⁵⁾.

Což přinutilo Luthrova mláďata ⁶⁾, že tak kvapně vytrhli z Písem sv. knihy Tobiáše, Siracha, Machabejské a ve zlosti k oněm i více jiných podobných z počtu pravých a neporušených? Zou-

¹⁾ Augustin. I. 28. contra Manich c. 2. — De utilit cred. c. 3.

²⁾ sv. Mat. 1.

³⁾ Sk ap. 2.

⁴⁾ Iraen. advr. haerès. I. 10. c. 26.

⁵⁾ Předmluva Luthrova k N. Z. německy vydaná. — Předmluva k listu sv. Jakuba. — I. de captiv Babylon. c. de extrema unctione.

⁶⁾ Bible ženevská.

falství je k tomu dohnalo. Nebo dotčené knihy byly hrozné metly na ně, že se výčitkami chvěli, kdykoliv se náuce o ochraně andělů strážných, o svobodné vůli člověka, o modlitbách za mrtvé neb orodování svatých posmívali a na odpor stavěli.¹⁾

I takliž býti možná? A jestli možné, zdaž může býti nad tuto našich odpůrců převrácenost a drzost ještě větší? Když byli předuě církev sv. a její obecné sněmy, stolice biskupské, sv. otce, mučeníky, trůny s jejich říšemi, zákony, vysoké školy, dějiny a vesměs všeliké ze starobylosti a svatosti vzaté památky strhali, do bláta uvrhli a nohama pošlapali; potom se na samé Písmo sv. plným ústy žvástavě odvolávají, jím samým toliko rozeznání býti chtějíce. Když pak k tomu přichází, ani toto Písmo sv. které jediné jim pozůstává, nenechávají v celosti, leží-li jim v cestě: anobřž tolik dobrých, prospěšných, potřebných částek z něho nemilosrdně vyřizují a vytínají, až by v něm i ledví spřeráželi, a do konce je ochromili.

Pomlčíte o menším jejich drcení, o tom pomlčeti nesmíme, že kalvínci celých 7 knih Starého Zákona vyvrhli, totiž knihu Baruch, Tobiaše, Judith, knihu Moudrosti, Siracha a obě Machabejské. Lutheráni pak ještě list sv. Jakoba a s ním jiných pět²⁾, o které se někde jinde také hryzli, vymí-

¹⁾ Kdo zná bibli evandělickou neb bibli bratrskou v českém jazyku na př. v Praze 1873 vydanou, ví, že nápis její zní: „Bibli svatá aneb v š e c k a s v a t á p í s m a Starého i Nového Zákona“. Než marně v ní hledáte knihy: Judith, Tobiaše, knihu Moudrosti, Ježíše Siracha čili Ecclesiasticus, knihy Machabejské, které z úmysla vynechány jsou. To jsou tudíž všecka svatá Pisma!

²⁾ A jelikož nyní zase list sv. Jakoba, ač proti nim svědčí, a list sv. Pavla k Židům, a sv. Judy a druhý sv. Petra a třetí sv. Jana přijali evandělíci, vidíte, jak jsou si důsledni a svému původci Luthrovi věrni!

tili, totiž list sv. Pavla k Židům, list sv. apoštola Jůdy, druhý sv. Petra, třetí sv. Jana.¹⁾ Konečně ženevští přidali knihu Esther a asi 3 hlavy z proroka Daniele; což dávno před nimi učenci jejich, sekta novokřtěnců, potupně a posměšně byla vykonala.

Ó jak docela jinak a skromně počínal si sv. Augustin.²⁾ Vyčítaje pořadem knihy Zákona Páně, neodvážil se za pravidlo vzíti Abcdu židovskou, jako židé, ani svého zvláštního ducha zdání jako bludaři, alebrž Ducha sv., jenž všechno tělo církve sv. oživuje. Kterážto církev sv. učiněna jest strážkyní zálohy, ne pak jako mistřině smějíc po vůli své měniti a vynechati neb dle libosti přidati, jak si bludaři pěkně vedou. Strážkyní věrnou jest majíc jako věci sobě svěřené celý poklad Písem sv.

Ano tridentský sněm církevní, když mu církev sv. poklad Písem sv. podávala, přijal je s velikou úctou a uznal za pravý, jak ho byla za dávných dob na sněmích církevních veřejně chřánila a co pravé dědictví přechovávala.

¹⁾ Tak učí bible ženevská, Luther v předml. Magdeburské centurie. I. knih 2. hl 4. — Chemnitz pojedn. o sněmu trid. sez. 4. — Centurie Magdeburské jest spis církevní historie v 13 dílech od Naroz. Krista P. až do r. 1300 v Basileji r. 1559 tištěný. Má to býti katolická církev od pozdějších evandeliků líčená k obraně prý evandělického učení; o kterémž učení evandělickém, jakož i o Luthrovi až do 15. věku nebylo přece ani zdání. Kterak tu možná beze lži a překrucování něco napsati k obraně evandělického učení! Proti nim sepsal kardinal Baronius *Annales ecclesiastici* o sv. katolické církvi na základě sv. apoštolů založené podle pramenů a pravdy. (Od Nar. Páně — r. 1198 dílův 12 in folio; pokračovali pak Rainald a Laderch, dohromady 37 svazků in folio.)

²⁾ Sv. Augustina náuka křesť. kn. 2. hl. 8 — Melchior Canus de locis theol. cc. 9, 10, 11.; Trid. sněm sez. 4.

Ani téhož sv. Augustina ¹⁾ bylo lze přiměti k tomu, aby jedinkou toliko částku Písma sv., o níž tehdy zvláště jednal, z výpočtu kněh sv. vynechal. Bylať to kniha Moudrosti, kterou, ač z úsudku církve sv., ze své starobylosti, ze svědectví otců, z jednomyslnosti věřících, jako pravé a jisté slovo Boží, své moci a svého významu obdržela, přes to vše něčí všetečnost a darebné poštívání proti ní o vymítění její ze seznamu Písem sv. usilovala.

Co by asi ten sv. muž nyní řekl, kdyby živ byl na zemi a viděl, jak ti noví kůjcové biblí, Lutrové a Kalvíni, si počínají ²⁾, kterak svým rozmilým a jemňoučkým pilníčkem Starý i Nový Zákon tak zpilovali, že neřku knihu Moudrosti, alebrž jiné mnohé z počtu kněh Písma sv. odbrousili! Což, kdyby viděl, kterak vše, cokoliv z jejich dílny nepochází, ode všech v pošetilém záchvatu mysli jako šeredná věc uplváno a pošlapáno býti má!

A protož kde a jací pak jsou ti, jenž tak hrozné a bezbožné věci k obraně sobě berou? V ústech svých přívrženců jsou arci slavní. Za to, že kněžství kupují a prodávají, bývají arci chváleni. Že ve svých schůzích do světa provolávají, aby na katolíky meče a skřipce a šibenice chystali, za to jsou ovšem velebeni — lidé, kteří nejsou než bídna, opovržená a přemožená chasa! A byť si počínali jako nějací důstojní soudcové, sedíce na stolicích kantorských s kantorskou hůlkou, kázali s tabule smazati, co by jim koliv k chuti nebylo, a knihy desk Božích, které by se

¹⁾ Augustin. de praedestin. Sanctor. c. 24.

²⁾ Bratří boleslavští.

jim nelíbily, přeškrtnati: právě proto jsou bídou a opovrženou a přemoženou chasou.

Zajisté alespoň kdo poněkud učený jest, zdaž by se strachoval úkladův nepřátel takových? Myslím, že tací lidé, jakmile by se do shromáždění vašeho, mužů to opravdu učených, dostali a o svých nepoctivých výmyslech před vámi, jako byste jejich skřítkové byli, se pronášeli; myslím, že tací lidé by od vás netoliko slovy vycinkáni ale z místností vašich vydupáni byli. Nebo ku př. zeptal bych se jich, jakým právem Zákon Páně z tak mnohých kněh osekávají a olupují? Bez pochyby odpovědí, že ne tak z pravých kněh Písma sv. olupují jako spíše z podvržených vyklízejí. I táži se: Vedle čího to soudu? Ducha svatého! ¹⁾ Tuto arcí dává odpověď Kalvín, ²⁾ aby se nějak vyhnul a soudu církevnímu, jímžto duchové zkoušeni bývají, vyklouzl. Než jak to, že, ač všich i jedním Duchem se honosí, přece jedni proti druhým brojí? Duch Kalvínův připouští 6 apoštolských listů svrchu jmenovaných; a ty se duchu Luthrovi právě nelíbí: oba však na Duchu sv. se prý zakládají.

Novokřtělci zovou knihu sv. Joba bájkou a pohádkou, v níž prý veselohra s truchlohrou se střídají. Odkud to? Od Ducha sv.!

Na tajemství bohatou Píseň Šalomounovu, která nám katolíkům za ráj duševní, za mannu skrytou, za rozkošné v Kristu kochání jest, knihu tuto nemá Kastalius, za jiné nežli za milostnou písničku a kratochvilné s dvořankami o milosti rozprávky. Odkud to vzal? Od Ducha sv. ³⁾

¹⁾ Calvin. I. 1. Instit. c. 7. n. 4 et 5.

²⁾ Xistus sent. I. 8. haeres. 10.

³⁾ Sebastian. Castali. Praefat. in Cantic.

V knize Zjevení sv. Jana, v níž každé téměř slovo, jak sv. Jarolím nasvědčuje, veliké a vysoké tajemství v sobě obsahuje,¹⁾ Luther a Brenc a Chemnitz, ti přepřísní výtečníci, postrádali něčeho; pročež usilovali o to, aby ze sebrání Písem sv. vyhostěna byla. Na kom se toho doptali? Na Duchu sv.!²⁾

Luther³⁾ porovnává čtvero sv. evandélií; než v nerozvážlivé a převrácené horlivosti své opovrhne třemi prvními dokládaje, že mu jsou listy sv. Pavla milejší, a konečně vynáší úsudek, že samojediné evandélium sv. Jana jest krásné a pravé; z téže příčiny prý má předním evandéliem slouti. Bezpochyby, že by do svých potýček, pokudž na něm bylo, i sv. apoštoly byl rád vmísil. Od koho se tomu naučil? Od Ducha sv.!

O což, ten švarný bratříček, mníšek, dokázal i to, že dost lehkomyslně podrbl se o evandélium sv. Lukáše, protože nám častěji dobré skutky, ctnostný život doporučuje.⁴⁾ S kým se o to poradil? Duchem sv.⁵⁾

Bohdan Beza pak odvážil se ona svatosvatá slova sv. Lukáše, hl. 22: „Tentof jest kalich, nová úmluva v mé krvi, který za vás vylit bude,“ nadržnouti, jako by byla porušena, pro to samé, že jinak nemohou býti vyložena, leč toliko o vínu v Kalichu v Krev Páně Kristovu předpodstatněném. Kdo mu to zjevil? Duch sv.!

Konečně jelikož každý po svém vlastním duchu vše věří a měří, při čemž se Ducha sv. dovolá-

¹⁾ Hieronym. epist. ad Paul. — Praefat. in Apocal.

²⁾ Chemnitz in Exam. Concil. Trid. sess. 4.

³⁾ Německá předmluva k N. Z.

⁴⁾ Serm. de Pharisaeo et Public.

⁵⁾ Beza in Luc. 22.

vají, zdaž tím neklamou lživě a neurážejí rouhavě Ducha sv.?

Kdo si trvám tak počínají, prozrazují se sami. A takových že by nebylo lze snadno vyvrátiti? Možná-li, aby v shromáždění takových mužů, jací jste vy, veleučení členové vysokých škol, ihned do úzkých vehnáni, v řeči polapeni a na první ráz odsouzeni nebyli?

A ještě se mám obávati o víru katolickou se hádati s lidmi, kteří tak nevěrně slovo ne lidské ale božské zohyzďují?

Nic nedím o tom, kterak novotářským překladem Zákon Páně překroutili. Jakkoliv jsou nesnesitelné věci, z nichž bych je vinití mohl, ponechávám Martinu Řehořovi, kolegovi svému, v jazycích velmi zběhlému, který učeněji a důkladněji toho dokáže; aniž mám v úmysle jiným uzmouti, o nichž, že v oboru tom pracuji, jsem se dověděl. Nač naříkám, jest cos nešlechternějšího a hroznějšího, totižto, že se našli doktůrkové, kteří jako zpití na Zákon Páně se sáпали, tak že jej na mnohých místech jakožto pokálený, kusý, zpitvořený, lstivý a podvržený potupili. A protože jeho některé částky o své ujmě poopravili, jiné ohlodali, jiné dokonce z něho i vytrhali a vyrvali. Tím se stalo, že vši jeho pevnost, podstatu a hodnověrnost, jíž ohražen byl, v duchy lutherské jako v nějaké papírové náspy a malované zdi proměnili. Ovšem že by úplně oněměti musili, kdykoliv by na Pisma bludům jejich odporná přicházeli, jelikož by tak snadno vyplésti se nemohli. Byloť by jim věru jako pyření polykati aneb do křemene kousati.

Toť jest tudíž má první mocná a spravedlivá příčina, kterouž čím déle uvažuji, tím zřejměji

vidím, že odpůrcové nemají než stínu a zlomků a skořepin. Ký div, že mi to dodává mysl, abych, jakž na muže a křesťana sluší, za Zákon věčného Krále proti zbytkům nepřátel beztoho na hlavu poražených statečně si vedl.

.

.

—

Druhý důvod

**z pravého smyslu a rozumu Písem
sv. vzatý.**

Obsah: Nastal u nich obyčej, že, když se na ně Písmem sv. doráží, souvislosti a porovnání rozličných míst z Písem sv. se dovolávají; a když jsou i tu u konce, pak pohrdnuvše vši starobylostí církevní, na svůj vlastní výklad spoléhají, dle svého rozumu si Písmo sv. vysvětlujíce; čímž na jevo dávají, že jim z božské pravdy v skutku nic už nezbylo.

Druhá věc, která mě přiměla, abych se do boje s nepřátely odvážil a jejich nepatrných šiků se nestrachoval, jest prapodivný způsob u výkladu Písem sv. Navykliť si a jako za přirozenou vlastnost si volili způsob plný lsti a podvodů a prázdný všeho rozumu. Čemuž vy jakožto muži vysoce učení snadno porozumíte; protož bych si vás za posluchače míti přál.

Zeptejme se na př. odpůrců ¹⁾, na jakém základě zarazili novou sektu, v níž se osobná přítomnost Krista Pána z Večeře Páně vylučuje. Jmenují-li sv. evandélium, rádi to slyšíme; neboť nám

¹⁾ Helvetů neb bratří českých a j.

svědčí slova ¹⁾ „Totof jest Tělo mé“, „tatof jest Krev má.“ Kterážto slova samému Luthrovi zdála se býti tak mocná, ²⁾ že, ač velice si žádal býti zwingliánem, už proto, že by byl tím papeži mnoho mohl škoditi, přece se neodvážil k tomu jasností slov jsa přemožen a sevřen. Ano, jako někdy ďáblové ³⁾ přemožení jsouce divy a zázraky Ježíše Krista volali, že Syn Boží jest: tak nutkán byl Luther proti své vůli Ježíše Krista ve velebné Svátosti opravdu přítomného vyznati.

Ejhle, co do znění doslovného Písem sv. jest patrně vítězství naše.

Spor tudíž pozůstává v tom, jaký smysl a rozum Písma jest pravý. Což se dá snadno z přiložených slov vyhledati. ⁴⁾ Znějíf takto: „Tělo mé, které za vás vydáno bude,“ „Krev má, která za vás vylita bude.“ Tím si kalvínci věru nepomohli; nebo jejich pře zůstává tvrdá a drsnatá, kdežto výklad náš je snadný a světlý.

Co potom? Říkají, bychom k tomu jiná místa z Písma uvedli a vespolek porovnali. Dobře budiž. Všechna evandělia jednostejně mluví. Sv. Pavel také jde s námi. ⁵⁾ Slova jak v širším tak i v užším smyslu, ano celá souvislost mluví nám se vší uctivostí o chlebu živém, o znamenitém divu, o nebeském pokrmu, o Těle a Krvi Páně. Není tu nic skrytého a temného, nic nesrozumitelného.

Než odpůrci stojí na svém a nečiní konec sporu. I co si máme s nimi počíti?

¹⁾ sv. Mat. 26., Marek 14, Luk. 22.

²⁾ Luther in epist. ad Argent.

³⁾ sv. Mat. 8, 29.; Marek 1, 21.

⁴⁾ sv. Lukáš 22, 19; Mat. 26, 28.

⁵⁾ 1. Kor. hl. 10. a 11.

Myslím, že starobylost se svou autoritou pro nás i pro ně rozhodně slovo má. Mám za to, že chtějí slyšeti, co o tom staří smýšleli a co my jeden druhému podezřelí nemůžeme podati, aby aspoň vážná všech věkův starožitnost, jakožto Kristu Pánu bližší a od našich půtek vzdálenější, spor náš rozhodla.

To se zase jim nelíbí; toť prý zráda na ně. Odvolávají se na samé čisté a jisté slovo Boží. „My nechceme,“ provolávají, „žádných výkladů svatých otců, poněvadž to lidské hlasy jsou.“ Podivno, jak úkladně a přece nezapně si počínají! Naléhám-li na jasné znění slova Božího, zatemňují je. Odvoláváme-li se na výklady svatých otců, odporují jim. Slovem, tak si počínají, že, kdo nechce vinníkům vrchu postoupiti, výrokem svým u nich nepořídí ničeho. Tak si počínají ve všech sporných otázkách: o milosti Boží do člověka vlité, o vniterné a opravdivé spravedlnosti jeho, o církvi viditelné, o potřebě sv. křestu, o sv. svátostech a oběti mše sv., o zásluhách lidí pobožných, o naději a bázni, o hříších a nerovnosti jejich, o moci sv. Petra, o klíších, o slibech a radách evandělických atd. My katolíci jsme jim uvedli Písma sv. často u vši hojnosti a závažná místa. V knihách a rozmlouváních, v chrámech i ve školách a j. jsme jim je rozebrali. Nic na plat, posměch si z nás dělali.

Přinesli jsme výklady na Písma prastarých jak řeckých tak latinských bohoslovců: i těmi přes plot metali. Co pro Bůh ještě zbývá? Nic nežli to jediné, že Martin Luther aneb snad Filip Melanchton neb zajisté Zwingli aneb bezpochyby Kalvín a Beza věrně a správně slovo Boží vykládali.

Jestli pak možná, aby kdo z vás měl hlavu tak velikou rýmou zaujatou, že by tu takovou úskočnost jejich na první ráz neseznal?

A protož rád se k tomu znám, že jsem velice žádostiv do vašich síní akademických přijíti, abych vám na tyto kadeřavé vojíny posvítíl a ze stinných stánků na výsluní a do prachu je předvedl, ne svojí silou (nelze se mi zajisté s vašimi ani ve stu měřiti). Než za příčinou tak vážného a spravedlivého sporu a jistojisté pravdy bych je milcrád před očima vašima uspal.

Třetí důvod

z církve svaté vzatý.

Obsah: Jinověrci vykládají své rozumy v to, že církev tolikerým způsobem v Písmech sv. odporučená jediné vyvolence Boží zaujímá; k nimž kdo přináleží, lidem sice povědomo není, ale Pánu Bohu. Z čehož patrně, že sami ku pravé církvi nepatří.

Jak jen zaslechne nepřítel náš jméno „církev“, ihned se leká a bledne. Něco si však přece vymyslí, nač vás upozorniti míním, abyste viděli faleš a spolu nedostatečnost a pád jeho. Věděl zajisté o tom dobře, že ve sv. knihách jak pro- rockých tak apoštolských ¹⁾ všudy vzácná zmínka se činí o církvi. Nebo slove „Město svaté,“ „Vini- ce plodná,“ „Hora vysoká,“ „Cesta přímá,“ „Holubička jediná,“ „Království nebeské,“ „Ne- věsta Kristova,“ „Tělo Kristovo,“ „Sloup a utvr- zení pravdy,“ „Shromáždění, do něhož Duch sv. jemu zaslíbený vlévá, cokoliv jest spasitelné,“ „Církev, již, celá jak jest, nemohou odolati ani brány pekelné.“ A kdo by jí koliv na odpor se

¹⁾ Zjev. 21, 10.; Žalm. 79, 9.; Isai. 2, 35, 8; Píseň Šalom. 6.; Mat. 13.; Efez. 5.; 1. Kor 12; 1. Timot 3; Jan 14.; Mat. 16, 18.

postavil, byť se nevím jak Kristem Pánem chlubil a vynášel, nemá z Krista Pána více užitku, nežli jako každý jiný pohan a veřejný hříšník.

To odpůrce věda co medle činí? Neodvažuje se ani slovíčka promluvit, ano tak se staví, aby nikdo na něm neznamenal, že by církvi tolikráte v Písmech sv. velebené v čem odporovati mnil. Pročež chytře jméno církev ponechal; avšak maje vypsati a vylíčiti, co církev sv. jest, tak ji líčí, že vši její podstatu ze základu vyvrátil.

Nebo takovým způsobem vlastnosti její podává, že ji činí úplně neviditelnou, jako by smysly lidskými ¹⁾ nijak seznána býti nemohla. A toliko několik málo prý osob jest, kterýmž se, arcíže velmi ukrytě a tajně, jako nějaká noční můra čili platonická obluda, viděti dává. Než i tyto osoby musejí býti k tomu zvláště nadchnuty, aby prý toto duchové a beztělné tělo církve myslí a rozumem pojmuti mohly, a jsouce ve společnosti jeho jakýmsi přeostrým zrakem pronikly.

Ale pro Boha kde jest upřímnost? Kde prostota myslí? Nebo které jen Písmo? Který smysl jeho? Kterí sv. Otcové líčí nám církev sv. tak, aby dokonce nevidoma byla? Mámeť listy Krista Pána samého k Asiatským ²⁾; mámeť listy svatých Petra, Pavla, Jana a jiných k rozličným církvím. Přechasté se konají zmínky v knize Skutků apoštolských o počátku a vývoji čili rozšíření církve sv. na místech mnohých. Co medle? Jaké to byly církve? Zdaž samému toliko Bohu a svatým známé anebo také jiným lidem zjevné a povědomé? Ovšem, nouze tvrdé právo. Odpusťte mi. Neboť po celých 1500 let nebylo ani jednoho městečka ani vesnice

¹⁾ Calvin. Instit. I 4 c. 1 n. 2, 3.

²⁾ Skutky apošt 8, 10.; Zjev. sv. Jana 1, 2, 3.

ani domku, který by se byl držel víry a nauky těch lidiček, až ten nešťastný mnich Martin Luther svatokrádežným souložnictvím Bohu zasvěcenou pannu pokálel aneb onen helveta, švýcarský buřič, Zwingli proti své vlasti zrádně zanevřel, aneb onen znamenáný vypovězenec Kalvín Ženevu ulovil. Co měli činiti jiného nežli slepého hráti, a z nouze jakousi skrytou a nevidomou církev si vymysleti, a za předky své vydávati, jichž ani sami neviděli a neznali, ani žádný živý člověk nikdy očima nespatřil.

Leč by se snad z těch jakožto svých otců těšiti chtěli, o nichžto, že kacíři byli, žádná není pochybnost. Jsou na př. Aerius, Jovinian, Vigilanc, Helvid, obrazoborci, Berengar, Valdenští, Lorhard, Viklef, Hus a j., u nichž si některé jedovaté částky bludného učení svého vyžebřali. A protož nechť se tomu nikdo nediví, že se toho dýmu nepřátelského nic nebojím, který, jakmile o polednách vyjdu, snadno mi bude rozehnati a v niveč obrátiti.

Neb takto budu s protivníkem svým rozmlouvati: „Pověz, jestli pak se srovnáváš s pravou církví, která za předešlých věků byla?“ „Zajisté,“ trvám že řekne.

Tedy obejděme si všechny země a krajiny, ba i všechny časy minulé. „Pověz medle: která pak to byla církev?“ „Církev?“ zadívá se na mne: „Shromáždění věřících.“ „Dobře, ano. Ale kdo jsou ti věřící a kde byli?“ „Ač jména jejich nejsou známa, tož přece jest jisto, že bylo jich mnoho,“ odpoví. I táži se: „Jisto, komu?“ Odpůrce: „Samému Bohu a nám; neb nám to Bůh zjeviti ráčil.“ Pravím: „Nejsou-li to klevety; jak pak mám tomu věřiti?“ Odpůrce: „Kdybys měl

vroucnější viru, věděl bys to, na mou věru, jako jsi živ!“

„Spectatum admissi risum teneatis,“ t. j.

„Kdo se tu můž' od smíchu zdržeti,
Musí velmi kysele hleděti.“

Kdo by se tu nesnál?

Podivno, jednak mají všichni křesťané povinnost, aby se právě církve přidrželi, odloučení od ní se co nejvíce varovali, v domě Božím pokojně se chovali, církvi sv. jakožto sloupu pravdy duše své svěřovali, k jejímu soudu všechny rozepře podávali, vyvržené z ní za pohany a zjevné hříšníky měli: jednak ani za tolik set let takové množství tisíců lidí neví, kde, jaká a která by pravá církev byla a kdo by k ní přináležel. Jedno toliko zbývá z temnosti volati: Kde pak je přece ta církev? A při tom mysliti si máme, že samojediní svatí a k spasení předzřízeni v ní se zdržují! Odkud pochází i to, že, když někdo své vrchnosti poslušen býti nechce, aby to bez hříchu učiniti mohl, toliko si mysliti má, že vrchnost jeho aneb duchovní správce v hříchu smrtelném jest a tak z církve vypadl.

Věda tudíž, že si odpůrcové v skutku tak počínají, což v církvi sv. nikdy nebývalo, jakož i že promrhavše, cokoli církev sv. jest, samého toliko jména „církev“ v smrtelných úzkostech se chytají: těšil jsem se bystrostí rozumu vašeho. Myslil jsem totiž, ano sliboval jsem sobě, že jak mile jejich pletichy a lstivé úklady z vlastních úst jejich uslyšíte, ihned jako šlechtí a srdnatí muži bláznivé jejich zámysly k vaší záhubě namířené přetrhnete a zastavíte.

Čtvrtý důvod

**z církevních sněmů obecných
vzatý.**

Obsah: Všobecné sněmy církevní, k nimž se povolávají vrchní pastýři a pak kdokoliv v církvi sv. vynikají, členové co do věku nejzasloužilejší, co do vědomosti nejosvědčenější, co do hodnosti nej přednější; k jichž zdaru se používá všech prostředků božských i lidských, toliko by pravda na jevo přišla. A k tomu se vyzývá Duch sv. církvi sv. slíbený, by na pomoc přispěl. Třmito a takovými sněmy pohrdají jinorřenci; čímž s důstatek dokazují, že jsou s cesty ku pravdě vedoucí daleko sběhli.

Již na počátku církve sv. vznikla sporná otázka o pravých obřadech, která mysle věřících nemálo znepokojovala; za tou příčinou byl svolán sněm apoštolů a starších. I uvěřili synové otcům, ovce pastýřům, když mluvili v tento smysl: „Vidělo se Duchu sv. i nám.“ ¹⁾

Napotom byli čtyři sněmové obecní od starých sv. Otců svoláni, aby bludy a kacířství, kteréž tu a tam za každých věků povstaly, vykořenily. Církevní pak sněmové tito měli do sebe takové důstojnosti, že se jim před 1000 lety rovná úcta a váž-

¹⁾ Skutk. apošt. 15, 28.

nost vzdávala, jako svatým evanděliím.¹⁾ Není třeba zabíhati daleko. I v naší Anglii mají dle obecného sněmu říšského dotčené čtyři sněmy své starobylé právo a neporušenou hodnost.

Těch se dovolávám, ano Tebe samou, ó vlasti má rozmilá, za svědkyni volím. Jestliže, jak sama díš, dotčených čtyř sněmů církevních v uctivosti máš, tedy i biskupu první apoštolské stolice t. j. sv. Petru a řádným jeho náměstkům mileráda nejvyšší moc propůjčíš;²⁾ tudíž i nekrvavou oběť mše sv. Těla a Krve Krista Pána na oltáři uznáš;³⁾ tudíž i sv. mučeníky a jiné vyvolené Boží, aby se za tebe u Krista přimlouvali, vzývati a prositi budeš;⁴⁾ tedy zženštilé odpadlíky od víry pro hanebnou svatokrádež skrotiš a stresceš;⁵⁾ mnohé věci zase napraviš, které nyní boříš a kazíš; mnohé, které se již byly staly, žádati budeš, aby se nikdy byly nestaly.⁶⁾

Že pak církevní sněmové jiných dob, jmenovitě poslední tridentský, téže víry a podstaty jest, jako onino první, naskytne-li se potřeba, jsem hotov a ochoten dostatečně objasniti a dokázati.

Pod záštitou tudíž tak mocnou a vybranou všech církevních sněmů, proč bych se neměl odvážiti na bojiště vystoupiti s myslí pokojnou a pevnou, moha pozorovati, v jakých rozpacích se octne nepřítel můj? Nebo přednesu vám věci tak patrné a jisté, že jich nijak protivník po své vůli zastíniti moci nebude, a tak zkoušené a pádné,

¹⁾ Gregor. I. 1. ep. 24.

²⁾ Nicaen. Can. 6. — Chalced. act. 14 et 16. — Constant. c. 5.

³⁾ Ephes. ep. ad Nestor. — Nicaen. Can. 4.

⁴⁾ Chalced. act. 11.

⁵⁾ Nic. conc. apud Soc. I. 1. c. 8.

⁶⁾ Chalced. can. 4, 7, 16, 24.

že jich nijak vyvrátiti v stavu nebude. Možná, že nadělá daremných slov a odmlouváním protáhne den, aby získal času; ale jestli vás dobře znám, (toť bych se do vás velice zmýlil) vím, že takto u lidí soudných a na vše pozorných, jací jste, ničeho nezíská ani v očích ani v uších vašich.

Najde-li se pak kdo v skutku tak pošetilý, že by se sám chtěl na odpor postaviti soudcům veškerého světa a hlavám nade vši pochybnost nejvyšším, nejsvětějším, nejučenějším a nejstarobylejším: rád se na tak nestoudnou tvář podívám, na kterou, bude-li mi lze poukázati, postačí mně; ostatek ponechám uvážení vašemu.

Zatím pravím toliko, že, kdo všeobecný sněm církevní právě a řádně svolaný a skončený zlehčuje a právomoci jeho sobě neváží, takový nemá v hlavě ani rady ani mysli; a netoliko u věcech bohoslovných jest tupý a zpozdilý, alebrž i v světských nesmyslný nerozuma se vidí.

Nebo jestliže kdy Duch sv. církvi se zjevuje a ji osvěcuje, a Božskou moudrostí a pravdou ji naplňuje, zajisté to činí, když ze všech končin světa, ¹⁾ cokoliv vyniká zbožností, věkem, uměním, moudrostí, hodností, do jednoho města se sjedou; kde pak užívajíce všelikých prostředků božských i lidských, jimiž lze se pravdy dopátrati, vzývají Ducha sv ²⁾ Kristem Pánem zaslíbeného, toliko aby ku spáse pokolení lidského rozšafně zákony stanoviti a zjevenou pravdu stvrditi mohli.

Nechť tudíž se vyskytne nějaký učitelk kterékoliv sekty bludařské; ať si nasadí svůj

¹⁾ Rozpomeňme se na poslední církevní sněm Vatikánský z r. 1869, kdy ze všech dilů světa až z Asie a Australie byli vrchní pastýřové přítomní počtem přes 700. (Chronik des Concils 1869 II. str. 195.)

²⁾ Sv. Jan 14, 26.; Mat. 18, 20.

skřípec na nos, ať své soudce hodně lehkomyslně vezme na přetřes; co myslíte, jaké věci nám přinese ku zasmání?

Vystoupil Luther, ¹⁾ kterýž pravil, že více sobě váží dobrozdání dvou dobrých a učených osob a koho mínil? sebe a Filipa Melanchtona, když se ve jménu Páně na něčem usnesli, nežli úsudku všech sněmů církevních? Škoda, že to nikdo nechápe! Vystoupil Chemnitz, ²⁾ který ovšem do své potřebě hlavy sněm tridentský vzítí směl. Ale co tím získal? Hanbu a posměch. Povede se mu, jestli se nenapraví, jako Ariovi, který u věčném zapomenutí pohřben jest: sněm pak tridentský čím dále do let půjde, tím víc a více vzcházeti a vzkvétati bude. Můj Bože! co tam bylo rozličných národů! Jak valný sjezd nejvýbornějších všeho světa biskupův! Jaká králův a jich říší sláva a velebnost! Jaká tu moudrost učených bohoslovců! Jaká svatost! Jaké dojmy až k slzám! Jaké posty! Jaký tu výkvět vysokých škol! Jak mnoho jazykův! Jaký ostrovtip! Jaké práce! Jaké tu nepřestávající čítání! Jaké poklady co do umění a ctností! To vše vesměs zaujímala předůstojná svatyně za sněmu tridentského! Já sám osobně slyšel jsem nejednou přeslavné muže biskupy, moudrostí velikou zdobené, mezi nimi i Antonína, arcibiskupa pražského, který mě na kněžství světil, kterak radostí jásali, že se směli po několik let ve škole sněmu tridentského cvičiti. Ano mezi všemi dobrodiními od císaře Ferdinanda přijatými, jemuž za ně vysoce zavázáni byli, toto pokládali za největší, že jakožto Legáti mocnářství rakouského v často jmenovaném sněmu církevním zasedali. Rozuměl tomu i císař

¹⁾ Lib. de capt. Bab.

²⁾ Exam. conc. Trid.

sám, který při jejich návratu domů takto je vítal a blaho jim přál: „Vydržovali jsme vás ve škole převýborné.“ (*Aluimus vos in optima schola.*)

Odpůrcové těšili se z ochrany vládní; proč se k sněmu tridentskému nedostavili? Mohli se tam se shromážděnými biskupy veřejně hádati a je vyvrátiti.

Ale vymlouvají se, že ani Husovi ani Jarolímovi nebyla víra držána. Medle od koho? Od biskupův prý na sněmu kostnickém. Není to pravda, nebo Hus od sněmu žádného pověření neobdržel.

Ale ani s Husem by se bylo tak nenakládalo, kdyby on sám, člověk spronevčelý a jedovatý, proti záповědi pod hrdlem od císaře sobě učiněné, nedal se byl na útěk, v němž skutečně postižen byl. Mimo to Hus neměl jistých článků a jistých podmínek ve smlouvě listovní, která mezi ním a císařem uzavřena byla, porušiti; neboť takto vši moc ochranného listu a víru jeho sám zlehčil a zničil.

Než Hus se zklamal ve svém hněvu bouřlivém a nerozvážlivém. Nebo když se byl v Čechách nekřesťanských krvavých rozbrojův natropil, obdržel poručení osobně se na sněm kostnický dostaviti a se zodpovídati. Avšak Hus přednost církve zlehčil a milostí, kterou mu sněm skytal, pohrdl. Ochranný pak list žádal na císaři a nikoliv na sněmu. Císař mu jej povolil a spečetil: než všeobecná církev, která více jest nežli císař, odpečetila jej. Jelikož se v bludech napraviti nedal, spravedlivě zahynul.

Co do Jarolíma pražského, který potají do Kostnice přišel, beze všeho ochranného listu, poznán jsa dostavil se; svou při obšírně směl vésti, ano velmi vlídně přijat byl. Bylo mu volno cho-

dití kamkoliv, jelikož se napravití dal a kacířství odvolal. Než stal se zpětivý, odpadl zase a proto na hranici upálen.

Ale proč jenom tento jediný z bezčctných jiných příkladů tak přetrásají a se jím zastírají? Nechtě nahlédnou do svých chronik a letopisů. Na př. leta Páně 1518 Martin Luther sám, úhlavní nepřítel Boha a lidí, stojí v Aukšpurku před kardinálem Kajetanem, zdaž tu, cokoliv chtěl a mohl, svobodně nevynášel, načež pod ochranou dle provodního listu císaře Maxmiliána I. což zdráv neodešel?

Tentýž byl povolán do Vormsu r. 1521. Jakkoliv ho císař a po větším díle i knížata říšská nenáviděli nicméně císařské slovo zabezpečilo mu ochranu.

Konečně kolikráte směly přední hlavy nauky lutheránské a zwingliánské, v přítomnosti Karla V. nepřítele kacířů, vítěze a panovníka, za ochrany zaručené, (pod glejtem) svou konfessi obnoviti a ji sněmu aukšpurskému přednésti a beze všeho odejítí, aniž by se jim bylo co stalo?

Nejinak i listy provodní sněmu tridentského¹⁾ zabezpečily odpůrcům všelikou co nejspolehlivější jistotu; ale oni nechtěli jí užívatí aniž se dostaviti. Není divu; lidé jsou to, kteří pokoutně se honosí a vychloubají, na místech, kde je za to, že dvě neb tři slova řecká promluvíti a je vyložiti umějí, za učence vydávají. Než před světlem utíkají vědouce o sobě dobře, že, kdyby se jako nedoukové mezi muže opravdovou moudrostí ozdobené dostali a odpovídati měli, žeť by ani úst neuměli otevřítí.

¹⁾ Concil. Trident. sess. 11, 15 et 18.

Nechť milovníci spásy nesmrtelných duší vašich zjednájí nám, katolickým Angličanům, podobný list bezpečnosti. Uvidí, že se Husem vymlouvati a děsiti netoliko nebudeme, alebrž spoléhající na slovo královské, sejdem se u dvora neb kdekoliv, a to ihned letmo.

Než bych se vrátil zase tam, odkud jsem vyšel, díím, že obecní sněmové církevní naši jsou první, poslední i prostřední, jichž jako zbraně v boji užívati budeme. Takových oštěpův nechť od nás očekává nepřítel, jichž nám z rukou vyraziti, jimž se kterak vyhnouti nebude moci. Ať tudíž v něm srazí hlavu satanáš, aby živ byl Kristus.

Pátý důvod

Ze sv. otců vzatý.

Obsah: Titěž lidé se rychloubají, že opovrhují sv. Otcí, starými to učiteli církevními, a to veskrz všemi, jako by snad jinak mohli, chtěli-li si býti důslední. Tím ale právě doznávají, že jsou mimo sv. církev, nad níž prozřetelnost božská bdí.

Antiochie jest město, kde věřícím po nejprvé slavné jméno křesťanské dáno bylo. Znamenití učitelé bohosloví ¹⁾ t. j. věrozvěstci slavní pracovali zde záhy na úrodné roli sv. církve. Hospodin sám ráčil opatřiti církvi své muže v umění Písem sv. a moudrosti osvícené, kteřížby v království Božím učení byli, nové i staré věci z pokladů vynášeli, ²⁾ Krista i Mojžíše hlásali t. j. Nového i Starého Zákona vykladatelé byli, aby v církvi sv. nikdy žádný nedostatek nebyl.

A protož takové muže, které za nesmírné dobrodiní míti povinnost káže, potupně zamítati, není-liž nešlechtnost veliká? A zamítají je a nemohou jich strpěti odpůrcové naši. Proč medle? Patrně jest, že by nemohli obstáti, kdyby jim

¹⁾ Skutk. apošt. 13, 1.; 1. Cor. 12, 28.; Ephes. 4, 11.; 1. Cor. 14, 1. et seq.

²⁾ Matth. 13, 52.

místo dáti a věřiti měli. Já tudíž vědomosti dobré nabyv o tom zatoužil jsem v prostotě své po boji, arcíže nikoliv žertovném, jaký se odbývá po ulicích a v hospodách, ale po opravdovém a tuhém, jakž se muž s mužem, rek s rekem ve vašich síních učebných potýkati obyčej mají.

Bude-li nám kdy volno až k sv. Otcům, učitelům církve sv., přijíti, již jsme vyhráli. Nebo tak jdou s námi, jak náš jest nynější papež římské církve, Řehoř XIII. nejdražší otec synů církve sv. Nebo, ať mlčím o místech porůznu ze spisů starožitných učitelů církve sebraných, jimiž se víra naše katolická velmi dovedně a podstatně obhajuje, máme jejich celé knihy, které naši katolickou víru a náboženství s obzvláštní a jako zúmyslně předsevzatou prací a pilností patrně a obšírně vykládají.

Divíš z Areopagu, mučeník Páně, psal o dvojí říši nebeské a církevní ¹⁾ vyčítaje jejich stupně, sv. tajemství, bohoslužby, obřady. Což Luthra ²⁾ tolik dopálilo, že knihy jeho za sny a velmi škůdné pohádky vydával. Po otci se vydařil syn, jakýsi Kauséus, jehož jméno dle francouzského lehký mluvka, jakým v skutku byl, vyzrazuje jej, ³⁾ který se nestyděl tohoto sv. Divíše, slavného apoštola národa francouzského, pobláznělým starcem nazvati.

Magdeburští centuriáti urážejí se velice na sv. Ignatiovi, muč., ⁴⁾ podobně i Kalvín, jako by v jeho knihách nevím jaké šeredné skvrny a pouliční písničky, lidské to výmětky, znamenali. Tižce mudrlanti nalézají, sv. Irenej že má nevím co

¹⁾ Dionys. Areopag. vide synod. 6. act.

²⁾ Luther. Comment. in ec. 1, 13, 17. Deuter. — de Captiv. Babyl.

³⁾ Causacus dialog. 5 et 11.

⁴⁾ Cent. Magdeb. 2 c 3.

pošetilého ¹⁾. Kliment Alexandrijský an knihu koberců čili pletenicí ²⁾ sepsal, přijel prý na trh s koukolem a kvasnicemi. Jiní pak Otcové téhož věku, muži jistě apoštolští, nezanechali prý svým potomkům nic než rouhání a divné nestvůry.

Za to s chutí vrhají se na Tertulliana; bez pochyby námi poučení s námi společně zavrhuji jej. Než věděti mají, že kniha jeho „de Praescriptionibus Haereticorum“ řečená, která za našich dob leckterého sektáře tak nemilosrdně zranila, nikdy nebyla v ničem námi stíhána.

Hyppolit, biskup portuenský ³⁾ předpověděl nám o lutheránech, jako žile antikristově, překrásně a dovedně: za to jej arci nazvali škra-boškou a dětinským pisálkem.

Považte, sv. Cypriana chloubu a rozkoš nív afrických pojmenoval onen svrchu jmenovaný Francouz ⁴⁾ a magdeburští centuriatoři troupem a sv. pokání porušitelem! ⁵⁾ Čeho se dopustil? Psaltě o panenství a padlých a jednotě církve, jakož i listy k biskupu římskému sv. Korneliovi, tak že by sami, kdyby tomuto sv. mučeníku uvěřili, Petra Vermilia ⁶⁾ přijímím Martyr a spojence jeho

¹⁾ Cent. Magdeb. 1 l. 2. cap. 10 etc.

²⁾ Clem. Alexandr. l. stromatum.

³⁾ Hyppol. kniha o skonání světa.

⁴⁾ Causaeus dialog. 8. et 11.

⁵⁾ Cent. Magdeb. 3 et 4.

⁶⁾ Petr Vermilio, přijímím Martyr, také jeden z pověstných reformátorů nar. 1500 ve Florencii, zemřel v Zürichu 1563. Vstoupil do řádu Augustiánů 16 roků stár. Záhy jej učinili opatem ve Spoletě: načež byl poslán jako představený koleje sv. Petra do Neapole. Zde se stal přívržencem Zwingliovým a Bucerovým, jejichž bludy sám též hlásal. Napsav spis proti papeži a církvi katolické prchl r. 1542 do Švýcar do Curychu, r. 1547 se odebral do Anglie, kde byl professorem evandělického bohosloví v Oxfordě, a na vybídnutí odpadlého Tomáše Cranmera,

za horší nežli cizoložníky a svatokrádežníky měli. Avšak nebudu se déle při jednom každém zdržovati. Všechny sv. Otce a Učitele církve toho věku zavrhuji, jakoby učení pravé a pokání přepodivně byli poskvřnili. Kterak to? Byla to přísnost církevních práv, která tehdy v nemalém rozkvětu byla a se držela; ovšem že našim rozmařilým sektářům velice jest odporná. ¹⁾ Neboť ti jsou způsobilejší ke kvasům a hodům nežli ke kostelům; a protož obyčej mají jenom uši polechtávati a peřinky pod lokte podkládati. ²⁾

A čím se provinili sv. Otcové let pozdějších? ³⁾ Sv. Jan Zlatoustý a jiní Otcové prý spravedlnost víry hanebně zatemnili. Sv. Řehoř Nazianský, jemuz staří z úcty jméno „bohoslovce“ dali, podle zdání Causaea, není než klevetník, který prý sám neví, co tlachá. ⁴⁾ Sv. Ambrož prý je ďáblem posedlý. Sv. Jarolím jako sám čert zatracený, apoštolský křivdář, rouhavý, nešlechtný, bezbožný. ⁵⁾

arcibiskupa cantabrizského, ve spolku s bludařem Bucerem pracoval na opravě liturgie anglické či spíše na porušení obřadů katolických a na tak zvané obnově zákonů církevních. R. 1556 stal se v úrychu hlavou reformovaných. Proto jej blah. Kampian a sbor professorský v Oxfordě a Cantabrize dobře znali. Počítá jej místo mezi mučéníky do počtu svatokrádežníků, poněvadž i Petr s řeholní pannou z kláštera vlášského kdesi uprchlou ujel.

¹⁾ Cent. Magd. 13. c. 4. — Can. poenitentiae: veteres.

²⁾ Ezech. 13, 18.: „Toto praví Hospodin: Běda těm, kteréž šíjí peřinky pod všeliký loket ruky a dělají podhlavnice pod hlavu všelikého věku k polapení duší“ verš 20. „Protož toto praví Pán Bůh: Aj, já na peřinky vaše, jimiž vy lapáte duše jako ptáky!“

³⁾ Praefat. in Cent. 5.

⁴⁾ Causaeus dialog. 6 et 7

⁵⁾ Beza in Act. apost. c. 23.

Jediný Kalvín Řehoři Messonovi více platí nežli sto sv. Augustinů. Což sto? Toť ještě málo jest. Luther prý se vysměje všem, byť proti němu i 1000 Augustinů, 1000 Cyprianů, 1000 církví vystoupilo. Avšak k čemu déle o takových nesmyslech se šířiti.

Neb kdo své jazyky o tyto jmenované Otce a učitele církevní nestydatě otírají, co jest divného, že se podobných drzostí i proti svatým Optatovi, Atanasiovi, Hylariovi, Cyrillovi, Epifaniovi, Basiliovi, Vincenciovi, Fulgentiovi, Lvovi, Řehoři římskému dopouštějí.

Neupírám toho, že sv. Otcové, může-li spravedlivá omluva při nespravedlivé věci platiti, ve svých knihách příčiny mnohdykrátě zavdali, že si tito na ně hněv vychrlili, jsou-li sobě jenom věrní. Nebo na př koho posty nařízené mrzí, kterak může dobré mysli býti k sv. Basiliovi, Nazianskému, Lvovi, Janu Zlat., kteří o postu 40denním před Velikou nocí a jiných dnech postních, jako tehdaž zvyklých věcech, převýborná kázání na světlo vydali?

Kdo duše své za zlato, za chlipnost, za obžerství neb marnou ctižádost lidskou zaprodali, kterak mohou co dobrého přát sv. Basiliovi, Janu Zlatoústci, Jarolímovi, Augustinovi, jejichžto výborné knihy o životě řeholním, řeholi a ctnostech známy jsou?

Kdo dí, že člověk nemá svobodné vůle; kdo modlitby a oběti za mrtvé zavrhl, posvátné ostatky svatých spálil: kterak mohou přisvědčiti sv. Augustinovi, jenž o svobodné vůli člověka ¹⁾ knihy trojí, o bohoslužbách za mrtvé knihu jednu, o zázracích při chrámech a památkách sv. mučenníků

¹⁾ Augustin. I. 22. de civit. Dei. c. 8.

pojednání velmi dlouhé ve svém nejznamenitějším díle o Městě Božím a k tomu i několik kázání sepsal? Ovšem kdo ve všem pověrou se nosí, kterak nemají na sv. Augustina zuby zatínati, od něhož máme znamenitý list proti Manicheovi¹⁾, v němž o sobě vyznává, že co se víry týče, ne vedle své hlavy, jak se jí líbí neb nelíbí. alebrž vedle starožitnosti, jednomyslnosti, ustavičné posloupnosti a podlé té církve, která mezi tolika kacíři jméno katolické právem dědičným obdržela, se řídí a zároveň s ní smýšlí.

Optat, biskup milevitanský, přemáhá bludaře donatské článkem víry „všech svatých obcování;“ jejich nepravost stíhá z dekretu papeže Melchiada; z posloupnosti pořádné papežů římských vyvrací kacířství; jejich pošetilost dává na jevo tím, že pošlapali svátost Těla Páně a posvátné křížmo²⁾; pak nařiká na jich svatokrádež, jelikož vyvrátili oltáře, na nichžto Tělo Páně bylo obětováno, a znesvětili kalichy, v nichž Krev Páně Kristova bývala.

Jak sv. Optatovi odpůrcové naši asi říkají a jak o něm smýšlejí, bych rád věděl. Že jej sv. Augustin má za biskupa ctilivého a katolického, ba i sv. Ambroži a sv. Cyprianovi jej rovným činí; že jej sv. Fulgent svatým³⁾ mužem a věrným vykladatelem sv. Pavla, ano Augustinu a Ambroži podobným zove, toť vím.

Pravdať, snešení víry sv. Atanasia se modlí odpůrcové naši ve svých modlitebnicích také: ale zdaž se sv. Atanasiem souhlasí? Nikoliv; neboť ač spisovatel na slovo vzatý⁴⁾, chválí proti vůli

¹⁾ August. contra ep. Manich., quam vocant Fundam.

²⁾ Optat. l. 1 et 2. contra Parmen Item l. 6.

³⁾ Fulgent. l. 2. ad Monim.

⁴⁾ Hieronym de viris illustribus seu scriptor. eccles.

jejich sv. Antonína poustevníka egyptského ve výborné o něm knize a mimo to pokorně se odvolává s jinými biskupy sněmu Alexandrijského k soudu apoštolské stolice svatopetrské ¹⁾).

Sv. Prudent ve svých hymnách (chválách), které na sv. mučeníky složil, kolikráte je vzývá a za přimluvu prosí. Kolikráte na jich hrobech a při jejich posvátných ostatcích Krále mučeníkův velbí a chválí. Zdaž se jim proto líbiti bude? Myslíte?

Sv. Jarolím zastává proti Vigilantovi, že světcům a ostatkům jejich přináleží úcta a proti Jovinianovi hájí Bohu zaslíbené panenství. Snad se alespoň s ním srovnají. Naopak.

Sv. Ambrož oslavil své ochránce sv. Gervasie a Protasia k zahanbení arianův velmi okázale; začez jej nejsvětější Otcové velice chválí, ano Bůh sám nejedním zázrakem výkon jeho oslavil. Ó za to budou sv. Ambroži zajisté nemálo povděční! ²⁾

Sv. Řehoř Veliký, nás Angličanův Apoštol, věru celý celičský náš, avšak právě proto odpůrcům našim tak protivný jest, že Kalvín jako vztekklý o něm dí: „Nebyl ve škole Ducha sv. ani vychován ani vyučen, jinak by obrazy svatých knihami neučených lidí nejmenoval.“

Spíše by den pominul, nežli bych vypočetl listy, kázání, výklady, řeči, spisky, sporné práce sv. Otcův, v nichžto se vši pilností a zúmyslna, podstatně i nádherně, naši sv. katolickou víru drží a hájí. A protož dokud sv. Otcové u knihkupeců prodávati se budou, dotud budou marně naši

¹⁾ Epist. synod. Alexandr. ad Felicem.

²⁾ Ambrosii epist. ad episcop. ital. — Surii tom. 3. — August. de civit. Dei l. 22. c. 8. — Gregor. Tur. l. de gloria Martyr. c. 26. — Calvini Instit. l. 1. c. 11. n. 5.

spisové se zapovídati. Nadarmo se zakazuje převoz jejich přes moře; nadarmo se prohlízejí domy, skříně, truhly i kapsy; nadarmo se přibíjejí na brány a chodby výstrahy. Žádný Harding ani Sanders, ani Allen, ani Stapleton ani Bristol neporáží srdnatěji blouznivé sny našich protivníků, jako právě tuto jmenovaní naši sv. Otcové.

Když takové věci u sebe rozjímám, ký div, že nabývám mysli a toužím po boji, v němž kamkoliv se obrátí odpůrce můj, nevzdá-li Bohu čest, špatně pochodí. Nebo připustí-li sv. Otce, jest chycen; nepřipustí-li, vinen se dává.

Za mého mládí udála se tato příhoda: Jan Ivell, anglikánských kalvínců předák, nelze uvěřiti, s jakou chloubou a drzostí katolíky v kostele sv. Pavla v Londýně proti sobě do boje vyzýval. Ohlásiltě licoměrník, že si všechny sv. Otce, kteříkoliv za doby šesti set let byli prosluli, vezme na pomoc.

Muži na slovo vzatí, jenž tehdy ve vyhnanství v Belgii v Lovani dleli, přijali vděčně vyzvání, ač pro zlobu časů nemalými úzkostmi sevření byli.

Mohu se přiznati, že krajanům našim Ivellovo pokrytství, nevědomost a zlovůle a nestoudnost jeho tolik dobrého přinesly, že nevím, co by za naší doby ubohé naší úpící církvi v Anglii více mohlo býti prospěšno. Ovšem, že se tito slavní muži dali pak na spisování o věci samé, tak že v brzce bylo na veřejných místech čísti nálezy proti nim: „Jisté spisy katolické nesmějí se ani čísti, ani v domech přechovávat.“ Avšak právě tímže křikem a násilím byly teprve na světlo jako vynutkány.

Doznali tehdáž až příliš všichni, jimž se knihy do rukou dostaly, že sv. Otcové byli katoličtí t. j. naši.

Humfred v skutku ani sobě ani svým porážku tak citlivou nesmlčel; proto také, ač ve všem Ivella velice chválil, v tom jej vinil z neopatrnosti veliké, že se odvážil k Otcům bráti útočiště své, s nimiž přece nic porádit nelze aniž kdy bude možná shody dojíti.

Jednou jsem se také důvěrně vyptával Tobíase Matheuse, který nyní jako kazatel přední chválu má. Měl jsem k němu úctu a lásku pro umění řečnické a zárodek jakýsi ctnosti. Prosil jsem jej, aby mi upřímně sdělil, jest-li možné, poněvadž neustále sv. Otce čítá, aby tak smýšlel, jak sám učí a káže. Odvětil mi, že by to možné nebylo, kdyby Otce čítal a jim spolu věřil. Věrná je to pravda; neboť ani jinak býti nemůže, nežli, že on a nyní i Matouš Hutton, jenž prý s mnohými sv. Otce čítá; jakož i jiní odpůrci v čítání sv. Otců podobně si počínají.

Až dosaváde jsem bezpečně na bojiště se odvážiti mohl; jestli bojovati s těmi, kteří jakkoliv vlka za uši drží, nutkáni jsou vpáliti si známku věčné hanby na čelo, buď si že sv. Otcí pohrdnou, buď si že k nim přistoupí. Pohrdnou-li jimi, pomýšlejí na útěk; přijmou-li je, veta po nich.

Šestý důvod

ze základů sv. Otců vzatý.

Obsah: Kdo sv. Otce zná, ví, že hlavně na Pisma svatá spoléhají; pročť odpůrcové jejich tím, že pohrdají jimi, zlehčují Pisma sv. a pravý výklad jejich. Patrně tudíž jest, že se Bohu samému takto zprotivují.

Jestliže kdy komu na mysli bylo slovo ¹⁾ „Zkoušejte Pisma“ (zajisté naši věnovali vezdy největší píli a věnují podnes rozjímání Písem sv.): v příčině té vynikají jako knížata daleko naši sv. Otcové. V pravdě jejich snahou a na jejich útraty byla sv. Bible tolika národům a jazykům opsána a donesena; právě jejich obětavostí až i nebezpečí života byla z ohně nepřátel a ze záhuby vytržena a zachována; jejich prací a bděním byla všestranně co nejpečlivěji vysvětlena. Svatí Otcové se nejprve sami dnem i nocí v Písmech sv. cvičili, ze všech kazatelen Pisma sv. hlásali, převelíké knihy Písmem sv. naplnili, věrnými výklady Pisma sv. opatřili, pokrm i hlad Písmu sv. si okořeňovali a takto zaměstnaní s Písmu sv. až do nejvyššího věku dospěli.

¹⁾ Jan 5, 39.

Jestli ovšem pravda, že staří Otcové brávali častokráte důvody své a utvrzení víry i odjinud, jako z vážnosti svých předků, z stálých obyčejův církevních, z posloupnosti papežů, všeobecných sněmů církevních, apoštolských tradicí (podání), z krve mučovníků, ze snešení neb výpovědí vrchních správců církve, z divů a zázraků a j.: avšak po nejvíce a nejraději užívají svědectví Písem sv., jimiž dotírají, v nichž přebývají. Udatní vůdcové tito důvodům z Písem sv. jako nejsilnějším oděncům ¹⁾ přední a nejpočestnější místo vším právem dávají, chtějí ulájeti hradby města Božího oproti nepřátelským útokům a vpádům.

Proto se tím více diviti jest, kterak odpůrcové naši ve svém nesmyslném a nadutém odmlouvání smějí vytýkati sv. Otcům nedostatek Písem, kdežto v knihách jejich hojnost Písma, jako v plném řečišti jest hojnost vody.

Slyšte, jak říkávají: „Tolik věříme sv. Otcům, pokud se s Písmy srovnávají a jich se drží.“ Zdaž do opravy mluví? Ve jméno Boží míní-li to upřímně, postavím jim ve zbrani a do šiku nejstarší Otce, nejslavnější muže, nejsvětější z nich, přirodění Kristem, Proroky a Apoštoly a všelikou zbrani Písem sv., jmenovitě Diviše z Areopagu, Cypriana, Atanáše, Basilia, Nazianského, Ambrože, Jarolíma, Jana Zlatoústce, Augustina, Řehoře latinského a j. Kéž by v Anglii kralovala víra, kterou tito Otcové, Písem sv. věrní milovníci, z Písem dokazují a potvrzují! Jaká Písma oni přinášejí, taková i my předložíme; jaká oni porovnávají, taková i my porovnáme; co oni z Písem zavírají, to i my uzavřeme. Dobře tak? líbí se? Líbo-li, povzdechni si a pověz. — Díš-li: „Nikoliv; což my,

¹⁾ Cant. 4.

pokud Otcové věrně a správně vykládají Písma svatá, souhlasíme s nimi.“ Ale, co je to „věrně a správně?“ „Myslíš podle tvého zdání, není-li pravda; že se v hrdlo nestydíš za pletichy své?“

Pročež maje za to, že na vysokých učilištích vašich najdou se mnozí, kteří nejenom povrchně a jakkoliv, ale bystrým duchem právě tyto rozepře na přetřes vezmou, ano odpovědi jejich dětinské a směšné zváží a změří: proto s radostí a touhou čekám na den boje. Nemýlím se. trvám, že bude příležitost proti ubohým drábům v nepatrné zbrani postaviti do šiku statečné rytířstvo a znamenitou sílu církve Kristovy.

Sedmý důvod

Z D Ě J I N V Z A T Ý.

Obsah: *Dějiny církevní všech věků, jakož i dějiny obecné, ba i dějiny jednotlivých národů líčí nám toliko buď děje katolické buď nástrahy bludařů proti katolické církvi. Kdo tudíž proti katolické církvi brojí, chtěj nechťj soudí, že po době apoštolské buď pravé církve nikdy více nebylo buď že sami ku pravé církvi nijak nepatří.*

Jaký byl stav církve prvotní, o tom postačí čísti, co napsali starobylí letopisci; pročez na ně odkazují.

Nejstarší zajisté historikové, jichž my i odpůrcové naši užíváme, jsou výpočtem tuším tito: Euseb, Damasus, Jarolím, Rufin, Orozius, Sokrates, Sozomen, Theodoret, Kassiodor, Řehoř Turský, Usvard, Regino, Marian, Sigibert, Zonaras, Cedren a Nicefor.

O čem pak se rozepisují? Vypravují chvály naší katolické církve, její vzrůst, protivenství, pak i o nepřátelích jejích. Ano, čeho si dobře povšimnouti sluší, naši úhlavní nepřatelé, Filip, Pantaleon, Funetius a páni magdeburští nebyli by měli ani o čem psáti. A přece chtěli psáti buď církevní buď světské letopisy. I nasbírali děje naší

*

katolické strany; a nepřátelům církve naší katolické naspílali lsti a podvodu a nešlechtnosti, jinak by byli za celých 1500 let neměli nížadné látky.

Mimo to se obrátíme k historikům, kteří psali o jednotlivých královstvích. Ti arci mohli obšírněji a určitěji se rozepisovati o dějích jednoho každého národa. I rozbírali jakoby osnovu po nitkách snažíce se všelijak národ svůj vyzdobiti a vyličiti. A protož si všímali skvostnějších hodův i svátečního kroje i jilcův u tulichů i pozlacených ostruh a těm podobných nových a prve neobyčejných věcí.

V pravdě, kdyby co do náboženství našeho nějaká změna byla nastala a od víry, která od počátku byla, kdyby bylo odstoupeno, bez pochyby byli by to slyšeli a najisto mnozí zaznamenali, a ne-li mnozí, alespoň někteří: a ne-li někteří, alespoň někdo. Než nikdo nic, pranic; ani přítel ani nepřítel náš nevypravuje ničeho, ba ani nejmenším se nezmiňuje. Na př. půjčí nám odpůrcové naši, jelikož, byť i zapřítí chtěli, nemohou, že předně Římská církev byla někdy pravá, svatá, katolická a apoštolská, alespoň tehdáž, když ji sv. Pavel ¹⁾ vynášel slovy: „Vaše víra rozhlašuje se po všem světě.“ „Bez přestání připomínám si vás.“ ²⁾ „Vím, že když k vám přijdu, v hojnosti přijdu požehnání Kristova.“ ³⁾ „Pozdravuji vás všechny církve Kristovy; nebo vaše poslušenství po všech místech rozhlášeno jest.“ Rovněž pak tehdáž měla církev Římská oněch vlastností, kdy sv. Pavel sám ve volném vězení

¹⁾ K Řím. 1, 8.

²⁾ Řím. 1, 9.

³⁾ Řím. 15, 29.

jsa držán byl tam sv. evandélium hlásal⁴⁾: kdy v Římě, tehdy ještě jako Babylon, (proto jej tak sv. Petr zove v listě 1. Petr 5, 13.) shromážděnou církev Petr spravoval; kdy onen Kliment¹⁾ od apoštola národů velice chválený²⁾ správu téže církve měl;³⁾ kdy pohanští císařové jako Nero, Domician, Trajan, Antonín Římské papeže⁴⁾ vraždili; kdy podle svědectví samého Kalvína⁵⁾ sv. Damasus, Siricius, Anastas, Innocenc klíče království nebeského drželi. Tehdáž prý za oné doby ještě nic ani v Římě se neudálo, co by odstoupením od pravé nauky sv. evandělia slouti mohlo. Tak sám Kalvín ochotně věří a vyznává.

Kdy pak tudíž Řím tuto svou tolik velebenou víru ztratil? Kdy pak Římská církev ustala býti pravou, jaká prvé byla? Kterého roku, za kterého papeže, jakou cestou, či mocí? Jakých úspěchů či výhod mělo město Řím a veškeren svět, když cizí náboženství je opanovalo? Kde jaké hluky, jaké shluky, jaké nářky z toho povstaly? Což všichni po všem světě jako omráčení tvrdě spali, kdy Řím, Řím pravím, nové svátosti, novou oběť, novotářskou věrouku zplodil? Což pak nebylo tehdy ani jednoho historika, ani latinského ani řeckého, ani na blízku ani u vzdálí, kterýž by věc tak důležitou aspoň potajmo do své kroniky byl položil?

⁴⁾ Skutky. 28, 30.

¹⁾ Nám Slovanům známý sv. Kliment papež a mučeník, jehož sv. ostatky sv. apoštolé slovanští Cyrill a Methoděj k nám přinesli.

²⁾ Filip. 4, 1

³⁾ Hieron. de viris illustrib. — Papias ap. Euseb. 2. hist. 14.

⁴⁾ Iraen. 1. 3. c. 3

⁵⁾ Calvini Instit. 1. 4. c. 2. n. 3. — et in epist. ad Sadal. — Cochlae ann 1523.

I patrná jest pravda. Jsoutě jednak tak mnohé a rozličné historie jakožto svědkyně starožitnosti a jakožto živá paměť, které, co my katolíci věříme, často vypravují a až na zbyt opakují; jednak že by cos takového v církvi kdy platnosti mívalo, co odpůrcové naši vytýkají, nikdy, jak dlouho svět stojí, nikdo ze žádných dějin dokázati nemůže. Pročež zřejmo jest, že dějepisci všichni po naší straně stojí a útoky nepřátelské že jsou velmi mdly. Nic, pranic dokázati se nedá proti nám, leč by kdo prvé tomu uvěřil, že všichni křesťané po všechny věky v strašlivé nevěře a pekelné propasti se octli, až se byl vyskytl Luther a svou Kateřinu Boru, uprchlou z kláštera jep-tišku, k pádu přivedl.

Osmý důvod

**z průpovědí zdravému rozumu se
příčících (paradoxa) vzaty.**

*Obsah: Netoliko podivné ale rozumu zdravému až
příliš protirné a rouhavé jsou výpovědi jejich
o Bohu, o Kristu Pánu, o člověku, o hříchu, o spra-
vedlnosti, o sv. svátostech a mravu křesťanského
života: z čehož vším právem soudíme, že se Duchem
pravdy božské naprosto mihnuli.*

Slavní muži, uvážil jsem u sebe z četných bludů alespoň některé ohavy oněch naprosto umíněných lidí. A zajisté výčitky bych sobě činiti byl povinen, že jsem lenoch a zbabělec, kdybych se něčí síly v tom snad děsil aneb strachoval. Nechť jest kdo sebe bystřejšího ducha, aneb sebe výmluvnější a vycvičenější, třebaš všechny knihy napořád netak přečetl alebrž pohltal: však umlkne a zbledne, bude-li chtíti tak nestvůrné a nemožné věci hájiti.

Nebo bude-li dovoleno nám, vezmeme do sporu pravdy o Bohu, Kristu Pánu, člověku, hříchu, spravedlnosti, sv. svátostech a mravech. Tu uvidím rád, odváží-li se, na čem stojí, též veřejně tvrditi a co byli ve svých spisech vydali stranu věcí nejpotřebnějších, zdali se budou k tomu znáti.

Aj hle, jaké mají prapodivné zásady:

1. O Bohu. „Bůh ¹⁾ jest původce a příčina hříchu, ježž sám chce, sám vnuká, sám působí, sám prikazuje, sám koná; při čemž prostopášné rady a předsevzetí bezbožných řídí a spravuje. Bohu samému přísluší dílo, jako povolání a obrácení sv. Pavla, tak cizoložství Davidovo a bezbožná zrada Jidášova.

Filip Melanchton se arci někdy styděl za toto přenestvůrné učení a proti Bohu rouhání: než Luther, od něhož se byl Filip tomu naučil, vynáší nauku svou jako s nebe spadlou a zjevenou pravdu nad míru, pro něž učeníka svého Filipa div že sv. Pavlu rovna nečiní.

Rád bych také věděl, co si při tom asi Luther myslil, jelikož ho angličtí kalvínci ²⁾ vydávají za „muže od Boha poslaného, aby osvětlil svět“, právě že vytrhl z obecných modliteb církevních, totiž z litaní, modlitbu k nejsvětější Trojici: „Svatá Trojice, jeden Bože, smiluj se nad námi!“

2. O Ježíši Kristu. Co do osoby Krista Pána táži se, co si myslil Kalvín ³⁾, když my katolíci podle naší pravé víry vyznáváme o Kristu Pánu, že jest Syn Boží, „Bůh z Boha“, jelikož kázal věřiti nikoliv „Bůh z Boha“, alebrž „Bůh sám ze sebe.“ — Beza učil, že „Ježíš Kristus není splozen z bytosti Otce“; mimo to že v Ježíši Kristu jest dvojí osobné spojení, jedno duše s tělem, druhé božství s člověčenstvím; napotom

¹⁾ Calvini Instit. l. 1. c. 18.; l. 2. c. 4.; l. 3. c. 23, 24. — Melancht. in ep. ad Rom. c. 8. — Wittembergici 1521. — Luther in assert. 36. et in respons. de servo arbitrio.

²⁾ Apolog. eccles. anglie. — Enchiridion. Græc. 1543.

³⁾ Calvini Instit. l. 1. c. 13. n. 23, 24. — Beza in Heszh. l. de unitte. hypost. duar. in Christi natur.

že slova u sv. Jana hl. 10. verš 20. ¹⁾ „Já a Otec jedno jsme“ nemohou se prý prokázati jako důkaz, že Kristus, jakožto Syn Boží s Otcem, jedné podstaty jest. Toť význam slova řeckého u sv. Otců „homousion“, o němž Luther dí: „Duše má pojala v nenávisť slovo homousion.“

Dále učí, že Ježíš Kristus od dětinství svého nebyl vždy milosti Boží plný a dokonalý, alebrž v umění a ctnostech rostl prý jako jiní lidé a každodenním učením přibývalo i jemu moudrosti. V dětinství tudíž byl jako každé jiné dítě neumělý. ²⁾ Co by to vše jiného znamenalo, nežli, že Ježíš Kristus také hříchem prvopočátečným poskvrněn byl. To jest rouhání se Bohu!

Ale poslyšte, hroznějších věcí povím vám. „Kristus Pán když se v zahradě modlil a krvavým potem potil, strachem prý věčného zatracení jsa poražen vypustil hlas bez rozumu, bez smyslu, hlas bolestný a bolestí vynucený, jež však jako nedobře uvážený, ihned spěchal napravit“ A ještě něco. „Ježíš Kristus na kříži vise ³⁾ když volal: Bože můj, Bože můj! proč jsi mne opustil, trápen byl ohněm pekelným a volal prý tak ze zoufalství ⁴⁾, nejinak než jako by měl býti na věky zatracen.“ Dosti-li na tom? Mají-li co, nechať přidají. „Kristus prý sstoupil do pekel t. j. po smrti muky pekelné trpěl rovněž jako jiné duše zatracenců ⁵⁾, vyjma to, že z nich vytržen býti měl.

¹⁾ Calvin in Joann. 10. vers. 20.

²⁾ Bucer in Luc. 2. — Calvin. in Harmonia evangel. — Melanch. in evang. doctrina 1. post. Epiphany.

³⁾ Brent. in Luc. part. 2. hom. 65. et in Catech. ann. 1551 et in Joann. hom. 54.

⁴⁾ Calvin. in harmonia evang. — Loss. in Matth. 26.

⁵⁾ Schmid. conc. de Pass. et Coena Dom. — Aepin. comment. in Psalm. 16.

Neboť smrt jeho těla nebyla by nám nic prospěla; a protož musela i duše se smrtí věčnou zápasiti¹⁾ a tak za naše provinění a tresty zadost učiniti.

Aby nikdo nemyslil, že se to snad Kalvínovi v nepřičetném stavu přihodilo, sám „všecky vás, kteříž byste se nějak nauce jeho plné potěchy zprotivili, kostrbatými pařezy“ nazývá.

Ó časové, časové! jakou jste to příšeru odchovali nám! Tak ona přerozkošná a královská Krev, která ze zedraného a zbodaného Těla nevinného Beránka Božího tekla, a jejížto jediná krůpěj pro důstojnost oběti k vykoupení tisíc světů postačovala, nic by byla nám platna nebyla, kdyby²⁾ „prostředník mezi Bohem a námi, Kristus Ježíš, Bůh-člověk, nebyl také druhé smrti“ okusil a smrtí na duši, smrtí v milosti Boží, samému hříchu a hroznému rouhání povinnou nezemřel.

Což vida Bucer³⁾ zhrozil se takového bláznovství. I volil raději něco skromněji si počínati, ačkoliv i on beze všeho studu slova snešení apoštolského v článku čtvrtém a pátém hanebně vykládá a zbytečné a nesmyslné tlachání jim přičítá. Dí totiž, že skrze peklo, do něhož Kristus sestoupil, rozuměti se má hrob, do něhož po smrti byl položen, tak aby slova v článku čtvrtém, „pohlben jest“ se slovy „sstoupil do pekel“ v článku pátém jednu a touže věc t. j. pohřeb Krista Pána znamenala.

Angličtí sektáři přistupují dílem ke Kalvínovi, modle své, dílem k Bucerovi, velikému mistru

¹⁾ Calvin. Instit. 1. 2. c. 6. n. 10, 11. — Brent. in Catech. ann. 1551.

²⁾ 1. Tim. 2, 5. — Apoc. 2, 11.

³⁾ In Matth. 26.

svému, dílem arci proti tomuto článku víry „sestoupil do pekel“ pošeptmo reptají a po tom touží, jak by se bez hluku článku tohoto zbaviti mohli, by se více nikdo nad ním nezastavoval.

Něco podobného se kulo v jednom shromáždění londýnském, o čemž mi zprávu dal očitý svědek Richard Chenaey, ubohý to kmet, který ač od lupičů mimo dům zle byl vítán, přece však do domu otcovského se nevrátil! To trvám o Kristu Pánu postačí.

3. A co o člověku? „Obraz Boží prý s člověka naprosto je setřen¹⁾, tak že ani dobré jiskřičky nezůstalo v něm. Celá přirozenost lidská ve všech částkách duše tak jest prý poškozena, že člověk znovu skrze křest zrozený a svatý nic jiného uvnitř není, jediné sama hniloba a pokazenost. Ale proč a k čemu to? Ano k tomu směřují, aby, kdo samojedinou vírou slávu nebeskou uchvátiti chtějí, mohli se tím svobodněji a volněji váleť v kališti všelikých hříchů²⁾, nad ctností zoufati, příkázání Boží zavrhovati a všecku vinu na pokazenou přirozenost uvalovati.

Sem patří, co Illyrik, magdeburských pánů náčelník³⁾, pronásí ve své hrůzné libůstce o prvo počátečním hříchu. Slyšte „hřích prvotný jest vniterná podstata duše, jelikož prý po pádu Adama sám ďábel duše lidské tvoří a v sebe proměňuje.“

A ještě něco těmto lidem zobecnělo, totiž „že všichni hříchové jsou sobě rovni“: avšak, aby

¹⁾ Illyr. in variis ll. de orig. pecc. — Calvin. Instit. l. 2. c. 3. — Aepin. de imbecill. et peccat. Sanctor.

²⁾ Chemnitz contra censur. Colon. — Calvin. l. 4. c. 15. n. 10, 11.

³⁾ Vide Heszhus in ep. ad Illyr., an peccat. sit substant. — Calvin. in Antidor. Concil. Trident.

se nezdáli oněm starým Stoikům podobni, toliko „kdy prý se před Bohem jako soudcem váží.“ Zdaž Bůh, nejspravedlivější soudce, větší má zalíbení, když nás hodně břímě hříchů tíží nežli když všední toliko máme? Anebo nejmenší provinění, (jestiž přece spravedliv a nejspravedlivější) chce největšímu rovnati? Pak by nezbytně i to následovalo dle přísného soudu Božího: Když hostinský bez potřeby zařizne kohouta, dopustí se zrovna hříchu tak velkého, jakého se dopustil onen prostopášný loupežník, kterýž dle návozu Bezova slavného pána a neobyčejnými ctnostmi přepodivně znamenitého knížete Guizia zrádně zastřelil. A přece veškeren svět neviděl za doby naší nic žalostivějšího a trapnějšího! ¹⁾)

4. Řekneš snad, že čím ohyzdnější smýšlení jejich o hříchu, tím velebněji zase mluví o milosti Boží, která to veliké zlé napravití a zhojiti může. O věru převelebné mají náhledy o milosti Boží! ²⁾) Chvástají o milosti Boží, že „se do našich srdcí ani nevlévá aniž k odporování hříchům dostatečna jest; a protož ji pokládají mimo nás v samou toliko přízeň Boží.“ Než i tato přízeň bezbožných nenapravuje, neočisťuje, neosvěcuje, neobohacuje; neboť ono staré smrduté kaliště hříchův, aby se ohyzdné a protivné býti nezdálo, s pomocí Boží toliko přikrývá. A v preludu takovém mozku svého libují si tolik, že až i „Krista Pána nejnaskoně plného milosti a pravdy zovou, nežli že mu Bůh Otec nad veškerou míru přízniv byl.“ ³⁾)

¹⁾ Viclef ap. Vald. l. 2. de Sacr. c. 15.

²⁾ Lut. contra Lovan. — Bucer. in Joel. c. 1.

³⁾ Vald. in natur. Christi. — Brent. homil. 12. in Joel. — Cent. l. 1. c. 4.

5. O ospravedlnění člověka učí, že jest pouhou relací (relatio) t. j. pouhým vztahem¹⁾. Není tudíž složené ze ctností božských, víry naděje a lásky; kteréžto ctnosti duši zdobí krásou svou; jestiž pouhé jakési „zastření hříchů, tak že kdo jenom věří, že jest ospravedlněn, (byť v skutku ani nebyl) tentž o svém spasení jest tak jist, jako by již radostí nebeských požíval.“

Ajta, když se jim tak líbí, nechť si tím lahodí. Avšak odkud mají jistoty o budoucím setrvání svém? Kdo tohoto nemá, jest na věky utracen, jakkoliv se snažil na čas spravedlivě živu býti.²⁾ I což Kalvín má hotovou odpověď: „Víra tvoje neujišťuje-li tebe v stálém setrvání, tak abys ani pochybovati nemohl, není ani pravá víra alebrž marná a mdlá.“³⁾ Patrně, že se tomu naučil u mistra svého Luthra, kterýž dí: „Pravý křesťan nemůže, by pak i chtěl, spasení ztratiti, leč by věřiti nechtěl.“

6. Spěchám k svátostem. Ó Pane Bože, žádne, pražádne, ani dvou, ani jedné svátosti nenechali; neb jejich večerní chléb jest jed. Křest ač ještě pravý jest, však dle jejich víry není ničím, není obmytím ku spáse, není vodomilostí Boží, aniž do duše naší zavádí zásluh Kristových; jesti toliko pouhé znamení spásy! A křest Kristem Pánem ustanovený nemá u nich více platnosti nežli křest Jana Křtitele. Tudíž jsi-li pokřtěn, dobře: nejsi-li, nic neškodí; toliko

¹⁾ Heszhus de justitia in respons. ad. 115. object. — Illyr. in Apol. conf. Aug. c. 6. de justif. — Calv. Instit. l. 3. c. 1. n. 28. et 42.

²⁾ Mat. 12 — Luk. 11.

³⁾ Calv. inst. l. 3. c. 2. n. 40. — Calv. Inst. l. 4. c. 25. 11, 2, 10, 7. — Cent. 1. l. 1. c. 10. — Luth. l. de capt. Babyl.

věř. A víra tvá tě spasí, prvé než pokřtěn budeš.“¹⁾ Ale co ubohá nemluvnátka, nepomůže-li jim křest mocí svátostní, kterak jim víra jejich pomůže, jelikož věřiti nemohou? Odpovídají magdeburští páni: „Nežli abychom křtu nějakou moc přivlastnili, raději připouštíme, že nemluvnátka mají víru, pro niž zachráněna také jsou. Majíť jakousi víru přepodivnou, jejíž působení jaksi v sobě cítí.“ Tak se věc má, ačkoliv živá-li jsou či mrtvá, tomu ještě nerozumějí.

Komu pak se řeč ta tvrdá býti vidí, slyšte, jaký lék má připravený Luther: „Pokudž pravda jest, že nemluvnata ve křtu své vlastní víry nemají, lépe jest, aby křtěna nebyla.“²⁾ Tak si počínali nevědouce ještě, co by opravdu o věci té vyřknouti měli.

A protož Baltasar Pacimontanus, otec novokřtěncův, rozuzlil, co úplně rozvázáno ještě nebylo; nemoha totiž nijak si usmysliti, jak by nemluvnátka ve křtu vlastní víru míti mohla, uchopil se směle Luthrovy výminky a proto křest nemluvnátek dokonce zavrhl maje za to, že věřiti nemohou. I ustanovil, aby „nikdo, leč odrostlý k dospělému rozumu a věku, pokřtěn nebyl.“

Co se týče druhých svátostí, jakkoliv na ně ona mnohotvárná šelma hrůzných potup a rouhání vychrlila, avšak spíše je pomímám, poněvadž nám příliš známy jsou.

7. Toliko se zmíním o životě a mravech, jaké kacíři hlásají. Zdá se, jako by Luther právě nejškodlivější kusy, které žaludek jeho

¹⁾ Calv. Instit. I. 4. c. 15. n. 2, 10. — id. ibid. I. 4. c. 15. n. 7. — Magd. cent. 2, 5, c. 4.

²⁾ Lut. advers. Cochlae. — Id. in. ep. ad Melanch. tom. 2.; 22.

ztráviti nemohl, byl by na papír vyvrhl, aby jimi, jako nějakým jedem, čtenáře nadchnul a nakazil.

Vyslechněte mě byť i se studem a odpusťte mi, že vám takové věci přináším. Luther dí: ¹⁾ . . . „Stav manželský jest mnohem vznešenější nežli panenství. Kristus a sv. Pavel křesťany z toho zrazují.“ Ale zdaž tak Luther sám smýšlel? To to! nikoliv. Nedávno i Charek, ač dosti bídně a choulostivě, totéž zastával. Žádáte slyšeti více? proč by ne? „Čím více kdo nepravostí do sebe máš, tím jsi bližší a schopnější milosti.“ „Každý dobrý skutek jest hřích, ano podle soudu Božího má se i za hřích smrtelný, jen z dobroty božské za hřích všední.“ „Nikdo sám ze sebe nemůže nic zlého si pomysleti.“ — „Desatero Božích přikázání se nás křesťanů netýče.“ — „Na naše dobré skutky Bůh pranic nedbá.“ — „Ti jsou k večeri Páně nejzpůsobilejší, kteří mají svědomí pro hříchy co nejvíce obtížené a zvrhlé a zbrklé.“ — „Přikazuje se, abychom se zpovídali, než kdo chce komu chce; a buď že tě kdo opravdu aneb žertovně rozhřešuje, toliko věř a jsi v skutku rozhřešen.“ — „Modliti se církevní hodinky není pro kněží ale světské lidi.“ — „Křesťané jsou osvobozeni od ustanovení lidských.“ ²⁾ Avšak už

¹⁾ Sleduje místo doslovně citované, které uvéstí stud zabránuje. Známé jest vůbec, že Luther ve svých řečech a spisech nejednou nestoudným způsobem si počínal, jakož se o tom každý přesvědčiti může ze spisů jeho, které v nejnovější době opět byly vydány. Naráží zde blah. Kampian na jedno z takových míst obsažené v knihách, které uvádí tot. Lutheri sermo de matrim. l. de vit. conjug — id. assert. art. 16. — l. de votis. monast. — Charc. in Cens. suum. — Luth. serm. de pisc. Petr. — assert. art. 32. — Id. de servo arbitr.

²⁾ Luth. serm. de Moys. — id. l. de capt. Babyl. c. de Euch., de Ord., de Baptism.

dosti. Zdá se mi, že jsem až příliš kalištěm po-
hnul; protož končím. Nechť mi nikdo ve zlé ne-
vykládá, že lutherány a zwingliány bez rozdílu
vesměs stíhám; neboť tito ¹⁾ dobře mají v paměti,
že z lutheránů pošli, a protož nechtějí ani než
přátelé a bratří jejich býti. I pokládali by si za
velikou křivdu, kdyby je kdo od sebe dělil vyjma
jediné věci.

Což já si ovšem neosobuji místo mezi vě-
hlasnými bohoslovci, jenž za těchto časův kacírům
válku vypověděli: než toho jsem si vědom, co
koliv jsem, že se mi nemůže nic státi, jelikož mi-
lostí Boží ohražen jsa, mám na pomoc nebe
i zemi v boji proti tak šeredným a nesmyslným
výmyslům.

¹⁾ Apolog. Eccl. Angl.

Devátý důvod

**z klamných závěrek (sofismata)
vzatý.**

Obsah: Hlavní náboj k boji proti katolíkům berou jinověrci ze své prohnanosti. Napřed si něco uspišskájí, což vydávají za nauku katolické církve, ať to ani stínem nauky katolické není; načež do toho střilejí. Z toho ovšem s důstatek vysvítá, že pravdy ani za málo nemají.

Obecné jest přísloví, že mezi slepci i blízavý může býti králem. U lidí nevzdělaných může míti platnosti půtka o jakkoliv nalíčených slovech; avšak členové škol vysokých takové řádění sykotem umlčí. V ohledu tomto hřeší odpůrcové naši velmi často; než hlavně jsou to čtyři způsoby klamu a úskoku, o kterých raději v síních akademických nežli venku lidem přednáším.

První klam slove *s c h i a m a c h i a t.* j. šlehání po stínu a do povětří čili na prázdno. Ku př. proti svobodným, kteří své panenství Bohu až do smrti zachovati slíbili, jakož i proti tomu, že panenství lepší a dokonalejší býti se praví nežli stav manželský, odpovídají. Ale jak? Uvádějí Písma, dle nichž slove manželství řádné a počestné.¹⁾ Ale o to, zdaliž manželství jest řádné

¹⁾ 1. Cor. 7.

a počestné, se nejedná: jedná se o to, mohou-li Bohu zaslíbení slibem panenství víru zrušiti a bez hříchu se ženiti, a zdali stav manželský stavu panenské čistoty rovný jest. Na to by odpovídati a Písma sv. vésti měli: ale že jich nemají, proto jiná sem nepřináležející nadarmo přitahují.

Proti zásluhám, které si křestan ve spojení a na základě zásluh Krve Páně získati může, přednášejí Písma, kteráž velí, že nemáme na skutky z přirozené moci ani na Zákon, pokud totiž není spojen s milostí nadpřirozenou a zásluhami Kristovými, spoléhati, alebrž na jedinou Krev Páně. — Než koho vyvracejí? O tom, že skutkové, které na milosti Boží a zásluhách Kristových základu nemají, jako jsou na př. skutkové židů a nevěrců, nejsou platni pro život věčný a záslužni, není žádná rozepře.

Proti počtě a vzývání svatých, jakožto miláčkův a přátel Božích, ukazují celé listy, v nichž se zapovídá počta a vzývání mnohých bohův. Ale kde jsou ti jiní mnozí bohové? Neb my svaté a světice Boží za bohy nemáme aniž k nim jako k bohům nějakým voláme. Toť ví každé dítě.

Takové jsou důkazy našich odpůrcův, kterýchžto lze při nich najíti nesčíslný počet — vám mohou ovšem toliko býti k omrzení a ošklivosti, ale nám uškoditi nemohou.

L o g o m a c h i a (slůvkářství) jest druhý klam. Zanechajíce jádra, t. j. smyslu a srozu věcného, o samou slupku t. j. znění slova marně se chtějí hádati. Ku př. říkávají: Kde medle v Písmech sv. slovo „Mše“, „Očistec“? Výborně. Tudíž Kristus Pán není ani „homousios“, t. j. jedné a téže bytnosti s Otcem? Tuf bychom říci musili, že není sv. „Trojice“, ani rozdílnosti v „Oso-

bách“, poněvadž těch slov v Písmech také nemáme.

Klamu tomuto se velice podobá způsob vykládati si slova ne ve smyslu, jaký sám mluvící míní — toť přece duše a život slova jest — a jak se vůbec berou, alebrž ve smyslu dle liter u př. slovo „presbyter“ je řecké a znamená „starší“ a ne prý „kněz“; slovo „sacramentum“ latinské „tajemství“ vůbec, nikoliv „svátost“. Avšak jako o jiných věcech tak i v tomto případě výborně se hodí, co dí sv. Tomáš Akvinský¹⁾: „V slovích na to pozor míti sluší, ne tak odkud složena jsou, jako k čemu se jich užívá.“

H o m o n y m i a (stejnojmennost v různém významu) jest třetí klam, který daleko široko sahá. Na př. nač rád kněžstva, říkají, zdaž sv. Jan „nás všechny kněžími“ nejmenuje? Než sv. Jan přidal rovněž „budeme kralovati na zemi“. K čemu jsou tudíž králové?²⁾ Mimo to prorok chválí půst duchovní³⁾ t. j. zdržování se ode vsí zpětivosti ve hříchu, hlavně totiž hříchů navykklých. Zdaž tím zavrhuje náš půst? Zdaž nepřístojný jest půst tělesný v jisté dni? Jezme tedy a pijme den co den, jak se nám líbí. Tak? Mojžíš tudíž a David, Eliáš, Jan Křtitel, Apoštolé bláznili, že se dva, tři dni, ba i celé týdny postili, jelikož se měli postu jako nějaké nepravosti zdržeti. Co to znamená, jaký to přečin, patrně vidíte. Spěchám ke konci.

Circulatio (běhati do kola) jest bráti něco za věc jistou a dokázanou, co se právě popírá a dokázati má. Na př. dí-li jim kdo, aby ukázali

¹⁾ Summa theol. 1. p. q. 13 a. 2 ad 2.

²⁾ Zjev. 5.

³⁾ Isa. 48.

známky pravé církve, odvěti, že známky pravé církve jsou čisté, neporušené slovo Boží a pravé svátosti. „A jsou-li pak také v církvi vaší?“ Zajiště, odvěti, nade vší pochybnost. „Ale já pochybuji a upírám.“ Tudíž, praví, čti slovo Boží. „I četl jsem a přece jsem nic toho při vaší církvi nenašel.“ Než jestiž věc zhola patrná. „Dokaž.“ Důkaz jest snadný; neb mi ani za stébla od slova Božího neodstupujeme.

Ale kam jsi prodal rozum svůj? Neustále běrcš za důvod právě to, oč spor jest a co se dokázati má. Kolikráte už jsem vám na věc tuto posvítil: nevolíte očí otevřítí. Což mám s pochodní přijíti? Já pravím, že se marně dovoláváte slova Božího; mámtě za svědky časy 15ti set let: není tudíž třeba, abyste věřili mně nebo sobě, věřte učitelům tolika věků.

„Trváme na svém stranu slova Božího,“ řeknou. Duch sv. vane, kde mu libo. ¹⁾ Pro Bůh, jaké vytáčky! Jaké kolo obíhají! Slovy si pohrávají a počínají si jako mistři v řemesle svém nekalém. Strašliví zajisté býti nemohou spíše arci nemili a obtížni. Co do obtíží spolehám na rozšafnost vaši, že se jich zbavíte; strach trvám odnímá věc sama.

¹⁾ Jan 3.

Desátý důvod

**z porůzných svědkův odevšad
vzatý.**

Obsah: Kamkoliv se obrátíme, všady nalozáme přemnohá svědectví pro naši katolickou círu, nijaké pak nasvědčující víře evandělické. Nebo at už pozvedneme zraků svých vzhůru a poohlédneme se po svatých a vyvolených Božích, at schýlíme zraků svých ku propastem pekelných zavrženců, at se porozhlédnem po židrech církev utiskujících neb pohaneck neb turcích neb bludařích růbec, at se obrátíme k národům a říším křesťanským atd. atd. jinam a jinam: odevšad nás nutká doznati, že mimo katolickou církev není jiné cesty spásy na světě.

„Tať vám bude cesta pravá,“ píše Isaiáš 35, 8., „tak že ani blázni nezbloudí na ní.“ Kdo pak by z obecného lidu byl tak nevzdělaný, na myslí tupý, že by chtěje spasení dojíti cestu tak ušlapanou poznati nebyl v stavu a jí se držeti neuměl. Zdaž by se uhnouti nedovedl trní a a kamení aneb trávou porostlým bezcestím? Toť povědomo i těm nejsprostším dle proroka Isaiáše; a proto mnohem více vám mužům veleučeným zajisté známo jest. Představme si tudíž okršlek

všeho míra, obejděme si vše, a celý svět nám poslouží za důkaz pravdy naší.

Zavítejme především do nebe.¹⁾ Patříme tu na milostné lilie a růže, t. j. na sv. mučeníky, kteří nevinností se skvějí a nachem krve své ozdobeni jsou. Nuže²⁾ 33 Římských papežů zemřelo jeden za druhým smrtí mučnickou; byliť věrní pastýři všech zemí, kteří pro jméno Ježíše Krista krev svou a život svůj v základ položili. — V šlépějích pastýřů kráčely stádce věřících křesťanů. Ano všichni svatí a světice Boží, kteří čistotou a svatostí života jiným druhdy na zemi svítili, zdaž nebyli všichni naši i zde na zemi a zdaž jako synové a dcery naší katolické církve se neodebrali na věčnost?

Náš byl,³⁾ bych se alespoň některými vykázal, Ignacius, jenž po koruně mučnické tolik prahnul.⁴⁾ Ontě u věcech církevních nikoho ani krále biskupům rovného netrpěl a zapsal sám do knih mnohá apoštolská ústní podání čili ustanovení, aby v zapomenutí nepřišla.⁵⁾

Náš je sv. poustevník Telesfor, který čtyřicetidenní půst od apoštolů nařízený přísně držeti přikazoval.⁶⁾ Náš je sv. Irenej⁷⁾, který víru apoštolskou dotvrzoval odvolávaje se ke stolici a posloupnosti biskupů Římských.

Náš je Viktor papež⁸⁾, který Asii svými rozkazy k poslušnosti přiměl. A ač se to některým

¹⁾ Aug. serm. 37. de Sanct

²⁾ Damas. in vita Rom Pontif

³⁾ Hieron. in catal script.

⁴⁾ Ignatius ep. ad Smyrn.

⁵⁾ Euseb. l. 3 c. 30.

⁶⁾ Damas. in vita Thelesp. tom. 1.

⁷⁾ L. 3. c. 3.

⁸⁾ Euseb. 5. hist. c. 24.

i samému Irenejovi, muži to přesvatému, příliš přísné býti zdálo, od nikoho přece pro svou pravomocnost zlehčován nebyl.

Náš je Polykarp¹⁾, kterýž vida neshody a spory v církvi stran slavnosti velikonoční do Říma se vypravil. A smyrnenští si vážili biskupa svého tolik, že pozůstalé částky těla (byltě sv. Polykarp upálen) s vážností sebrali a výroční svátek jemu ku počtě ustanovili.²⁾

Naši jsou Kornel a Cyprian, dvojice zlatých mučeníkův, oba velicí biskupové: Kornel Římský vyšší, že byl papežem a africké bludy potřel; Cyprian pak slavný vynikal poslušností, kterou se k sv. Korneliovi jakožto k staršímu svému a milovnému otci u vši úctě zachoval.³⁾

Náš jest Sixtus papež, kterémuž, když u oltáře mši sv. sloužíval, sedm jahnův, mužův totiž duchovního stavu, přísluhovalo.⁴⁾

Náš jest téhož papeže arcijahen Vavřinec, jehož, ač odpůrcové naši ze svých kalendářův vymítili, však před tisíci a dvěma sty lety Prudentius, konšel, radní pán, slavně opěvoval.⁵⁾

Naše jsou ony přeblažené panny, sv. Cecilie, sv. Háta, sv. Anastasie, sv. Barbora, sv. Anežka, sv. Lucie, sv. Dorota, sv. Kateřina, kteréž zaslíbenou Bohu čistotu proti moci ďábelské i tyranské zachovaly.⁶⁾

¹⁾ Euseb. 4. hist. c. 13.

²⁾ Tamtéž hl. 14.

³⁾ Euseb. 7. Histor. c. 2. interpr. Ruffin.

⁴⁾ Prudent in Hymn de S. Laurent.

⁵⁾ August. serm. 1. de S. Laurent. — Ambros. I. 1. offic. c. 28. — Leo serm. in die S. Laurent — Prudent. in hymn. de S. Laurent

⁶⁾ Ambros. serm. 90. tom. 3., l. 1. de virg. — Euseb. 8. hi. 17.

Naše jest sv. Helena, která slavnou učiněna jest nalezením sv. Kříže. ¹⁾

Naše jest sv. Monika, která umírajíc nic jiného si nepřála, nežli aby syn její za ni po smrti se modlil a u oltáře nejdražší oběti Bohu za ni přinášel. ²⁾

Naše jest Pavla, která vši nádhery a všeho bohatství v Římě se vzdala a dalekou cestou pěšky jako poutnice do jeskyně betlemské se odebrala, aby tu u vši chudobě Ježíškovi v jeslích plačícímu život svůj zasvětila. ³⁾

Naši jsou Pavel, Hilar, Antonín a staří poustevníci. ⁴⁾

Náš je Satyr, sv. Ambrože bratr vlastní. I stalo se, že plavil se po moři maje při sobě velebnou Svátost. Nastala bouře a loď bouří ztroskotala se. Satyr do moře se vrhl, ale pln jsa víry v Ježíše Krista šťastně z nebezpečí vyvázl. ⁵⁾

Naši jsou sv. Mikuláš a sv. Martin, biskupové vycvičení v ustavičném bdění, ozdobení drasnou žíní a častovaní posty. ⁶⁾ Náš je Benedikt, patriarcha tolika mnichů. ⁷⁾ Čas by nepostačoval, kdybych měl všecky vypočísti. Protož pomímám i těch, které jsem dříve mezi sv. Otce počel, slíbil jsem býti stručným. Kdo si přeje, může se snadno všeho dočísti, ⁸⁾ netoliko v dějinách obšírných starých historiků, alebrž i u jiných velevážených spisovatelů, kteří jako jednotlivci nám

¹⁾ Ruffin. l. 1 c. 8.

²⁾ Aug. confess. l. 9. c. 7–13.

³⁾ Hieron. 22 in ep. ad Eustach.

⁴⁾ Hier. in cat. script. — Sv. Athanas in vita S. Anton.

⁵⁾ Ambros. orat. funebr. de Satyro.

⁶⁾ Joann. Diac.; Sever. Sulp. Metaphr.

⁷⁾ Greg. l. 2. Dialog.

⁸⁾ 6 tomi Surii de Sanct.

o jednotlivých svátcích památky zanechali. Nechtě nám tudíž odpůrcové naši sdělí, jak smýšlejí co do oněch nejstarších a blahoslavených křesťanů, jaké asi víry byli, naši-li katolické nebo evandělické? Za svědka беру trůn Boží a soudnou stolicí Boží, před níž jednou státi budu, abych počet vydal i z těchto důvodův, ze svých řečí a skutků, buď žádného nebe není, buď jest našich katolických křesťanů. Aby nebe nebylo, býti nemůže; protož naše nebe jest.

Avšak naopak, jestli se vám líbí, sestupte se mnou do pekla. Hoří tu v ohni věčném. Kdo? Židé. Které pak církvi se protivili? Naší katolické. Kdo více? Pohané. Kterou pak církev tak ukrutně soužili? Naší katolickou. A kdo více? Turci. Či pak kostely bořili? Naše katolické. A kdo ještě? Kacíři. Od které církve odpadli? Od naší; nebo která církev jiná se zprotivila všem pekelným branám kromě naší? ¹⁾ Když pak byli židé z Jerusalema vyhnáni a křesťané se v Jerusalemě víc a více usazovali ²⁾; o svatý Bože, jaký to byl shon a jaká úcta k místům posvátným, k městu, k hrobu, k jeslím betlémským, ke kříži a jiným památkám, které Kristus Pán církvi sv., milé své choti, po sobě k potěšení a na památku zanechal. Odtud pochází ona zášť židovská proti nám.

Až podnes naříkají na to, že od našich předkův předkové jejich vytlačeni jsou. Ovšem od Šimona Kouzelníka, od Martina Luthera, věru onino židé žádné rány neobdrželi, žádné škody nevzali.

Mezi pohany nejzvrůvějšími byli, kteří přes 300 let po veškeré říši nejstrašlivějších muk na kře-

¹⁾ Mat. 16.

²⁾ Euseb. 4. hist. c. 5. — Hier. ep. ad Paul. et ep. ad Marcell.

stany za rozličných časů vymýšleli. Na jaké pak křesťany to? Na otce naše a syny naší sv. katolické víry. Ó jak se sáпали katané na sv. Vavřince, jehož na rošti pálili, až jej upálili! — Jací to lidé? Na koho? Jednalo se o služby Boží, o svícny, obřady a ozdoby kostelní, po nichž toužili. Jakým chrámům patřily? Co bylo jim do zlatých paten, stříbrných kalichů, stkvostných darů a veškerého bohatství! Komu toho záviděli? Jakoby si počínali po evandělicku; naši odpůrcové ve svých loupežích, když kostely loupili a dědictví Kristovo marnotratně rozhazovali, zakrývali podobně své svatokrádeže.

Jak si zcela jinak počínal onen Veliký Konstantin, všem nepřátelům Kristovým arci hrozný. A do které církve uvedl sv. pokoj? Do oné, již Silvestr papež spravoval.¹⁾ Konstantin dal sobě v horách soraktských ukrytého Silvestra povolati, aby od něho naším křtem pokřtěn byl.

V jakém znamení stal se vítězem? V znamení sv. Kříže. A jakou matkou se honositi smí? sv. Helenou. A s jakými otci duchovními držel? S nicejskými, totiž se Silvestrem, Juliem, Markem, Athanasiem, Mikulášem. Komu se do modliteb poroučel? Sv. Antonínu.²⁾ A jaké místo si v církevním sněmu vyžádal? Poslední a nejnižší.³⁾ Ó jak nepoměrně královštější byl na stolici nízké, nežli jsou ti, kteří nezřízeně sobě osobují majestáty královské!

Déle do jednotlivostí zabíhati nelze. Z obého trvám, jak z toho co přeodporné bylo, tak z toho,

¹⁾ Damas. in Silv. — Nyceph. l. 7. c. 33. — Zonaras Cedren — Euseb., l. 2. de vita Constant c. 7—9. — Sozom. l. 1 c. 9.

²⁾ Athanas. in vita S. Anton.

³⁾ Theod. l. 1. hist. c. 7.

co velmi bylo příznivé, lze souditi na ostatní věci podobné. Nebo jako naši katolíci a ne jiní strašlivé bouře pohanské přetrpěti musili, tak naši a ne jiní dočkali se toužebného konce ukrutenství pohanských.

Přístupme k turkům Mohamed a odpadlík mnich Sergius lkají asi hluboko kdes ve propasti pekelné a oplakávají nepravosti své, jakož i svých spřeženců.

Ó té brozné a přeukrutné šelmy saracenův a turků! ¹⁾ Kdyby našimi křesťanskými rytíři, našimi knížaty a křesťanskými národy nebyvali potlačeni a ze země vytisknuti, pro Luthra (vždyť prý mu turecký císař Soliman písemně za to díky vzdal) a knížata lutheránská (ti se jen radovali z tureckého štěstí), by byla ona dračice pekelná už dávno celou Evropu poplenila a zhubila. ²⁾ Zajiště by byli s touže horlivostí a pílí oltáře a kříže vyvraceli, jako to kalvinisté činí. I táži se, zdaž turci nebyli naši nepřátelé a zdaž naší snahou a prací nebyli odehnáni od křesťanských území?

Obrátme se ke kacírům, kteří jsou kvasem, rozdmýchovateli a spolu na pospas pekelnému jícnu. Ajta, Šimon Kouzelník ³⁾ upíral člověku svobodnou vůli zakládaje spásu na jediné víře. ⁴⁾ Potom Novatian, ⁵⁾ falešný papež zprotivil se papeži Římskému Korneliovi a nepřítel se osvědčil svátosti pokání a sv. biřmování. ⁶⁾ Manes, peršan ⁷⁾ učil, že křest neprospívá spasení. Mimo to Aër,

¹⁾ Vide Volat. Jovium.

²⁾ Aemil. l. 8. — Blond l. 9. c. 2.

³⁾ Clemens l. 1. recogn.

⁴⁾ Irenej. l. 1. c. 20

⁵⁾ Cypr. ep. ad Jubatam, et l. 4. ep. 2.

⁶⁾ Theod. de fab. haeret.

⁷⁾ Aug. haer. 46.

arian ¹⁾ zlehčoval modlitby za mrtvé a kněží biskupům rovné činil. Odkudž Aēt přijímám Atheos (neznaboh) zrovna jako Lucián rozhlašoval, že víra bez skutků stačí. ²⁾ Následuje Vigilantius, ³⁾ jenž zamítal orodování svatých; Jovinian, jenž stav panenský manželskému rovnal, ⁴⁾ konečně celá stáda: Macedon a Pelag, Nestor a Eutyches, monotheleti, obrazoborci a j., k nimžto zajisté potomci i Luthra i Kalvína přičtou. Co ti všichni? Sami havrani, od správcův církve naší odpadlí, od nich zase přemožení a poraženi jsou.

Zanechme už peklo sobě a navraťme se na zemi. Kamkoliv myslí a očí obrátíme, buďto k patriarchům a stolicím apoštolským, buďto k jiným biskupům národů druhých, buďto k slavným knížatům a králům a císařům, buďto na počátek víry křesťanské v kterémkoliv národu, vše svědčí naší víře, vše hlásá víru naši. Mimo to, kde jenom nějaké znamení starožitnosti, kde jaká pravá osvěta, kde pravá zdoba ctnosti se vyskytují: vše stvrzuje naši sv. katolickou víru a vydává svědectví nám.

Nám nasvědčuje posloupnost papežů Římských, ⁵⁾ kde vezdy (bych s Augustinem mluvil) knížetství a přednost apoštolské stolice trvala. Svědčí to i jiné apoštolské stolice, jimž jméno to přináleží, protože od samých apoštolův a jich posluchačů byly zřízeny. ⁶⁾

¹⁾ Aug. haer. 53. — Epiph. haer. 75.

²⁾ Socrat. l. 2. c. 28.

³⁾ Hier. in Jov. et Vigil.

⁴⁾ Aug. in haer. 82. — Hier. in Jovin.

⁵⁾ Aug. ep. 162.

⁶⁾ Tertull. de praescript. — Aug. l. 2. de doctr. christ. c. 8.

Svědectví nám dávají po všem všady světě pastýři duchovní u všech národů, ač místem od sebe vzdálení než v náboženství našem svorní.¹⁾ Ignác a Jan Zlatoústec v Antiochii; Petr, Alexandr, Atanas, Theofil (Bohumil) v Alexandrii, Makaryj a Cyrill v Jerusalemě; Proklus v Cařihradě; Řehoř Nazianský a Basilej v Kappadocii; Řehoř, divotvorce v Pontu; Polykarp v Smyrně; Justin v Ate-nách; Diviš v Koryntu; Řehoř v Nysse; Method v Tyru; Ephrem v Syrii; Cyprian, Optat, Augustin, v Africe; Epiphan v Cypru; Ondřej v Kretě; Ambrož, Paulin, Gaudent, Prosper, Faust a Vigil ve Vlaších; Irenej, Martin, Hylar, Eucher, Řehoř, Salvian ve Francii; Vincenc, Orozij, Ildefons, Leander v Španělich; Fugat, Damian, Justus, Melit, Beda v Anglii. Konečně, by se nezdálo, že se chci snad jmény blýskati, poukazuji na jejich spisy a práce vůbec ať již v celku ať již v zlom-cích zachovalé, ačkoliv hlásali sv. evandélium v kra-jinách tak rozličných a od sebe vzdálených: přece vše nám hlásá jedinou víru, a sice tu, kterou my katolíci právě vyznáváme.

Ó Pane Ježíši Kriste, čím bych se mohl omlu-viti, abych z počtu vyvolených nebyl vyloučen, kdybych se odvážil vůči tolikerému světlu církve svaté přednost dáti pídimužíkům zatmělým a ne-učeným, mezi sebou rozdvojeným a bezbožným?

Svědkové jsou knížata a králové a císařové se svými říšemi, kteří jak v zbožnosti osobní tak v panování, jak v pokoji tak ve válce, na této naší katolické víře se zakládali. Mohl bych vám uvést od Východu mnohé Theodosy, od Západu Karly, z Anglie Edvardy, Ludvíky z Francie, ze Španěl Hermenegildy, Jindřichy ze Sas, z Čech

¹⁾ Hier. in catal. script. Eccl.

Václavy, Leopoldy z Rakous, z Uher Štěpány, Josafaty z Indie a jiné ještě ze všeho světa mocnáře a panovníky, jenž příkladem a zbraní a právy a otcovskou péčí ano i jméním církev naši odchovali. Neb tak předpověděl Isaiáš prorok (49. 23.): „Budou králové pěstounové tvoji a královny chovačky tvé.“

Slyšíš, Alžběto, královno anglická nejmocnější? Tobě to prorok dí, tebe o tvých povinnostech poučuje, tobě já to sděluji, že Kalvína a jmenovaná knížata jedno nebe pohostiti nemůže! K nim tudíž, ke knížatům těmto se připoj a učiníš věc hodnou předků tvých, hodnou tvého bystrého ducha, hodnou tvého umění, tvé slávy, hodnou štěstí tvého! Toho jedině se při tobě dohledávám; toť jsou plány moje, které strojím na tebe. Nechť se pak se mnou děje cokoli, nechť na mne šibenici připravují tvoji, kteří mne za úhlavního nepřitele tobě vydávají! Zdráv buď, ó dobrý Kříži, vítej mi! Nadejde, Alžběto, den, kdy se ti jasně posvítí a poznáš najisto, kdo tě více miloval a ctil, zdaž synové Tovaryšstva Ježíšova nebo plémě Luthrovo.

Svědkové jsou všechny končiny světa, v nichžto po Narození Krista Pána sv. evandélium se ozývalo. Což to byla malá práce uzavřítí ústa modlám a mezi pohany království nebeské zarazit? Kristem se chlubí Luther, ke Kristu se hlásíme my katolíci. I zdalíž pak jest Kristus rozdílný? Nikterakž.¹⁾ Buď tedy náš, buď Luthrův Kristus falešný jest. Co tudíž? Povím krátce. Tenť zajisté pravý Kristus a při těch jest, u nichž Dagon²⁾ a všickni bozi pohanští padli a zlámali vaz. Z čehož na

¹⁾ I. Cor. 1, 13.

²⁾ 1. Reg. 5, 4.

jevo jde, že náš katolický pravý jest a že proto ne Luthra ani jeho přívržence, alebrž naše katolické učitele k tomu vysílali ráčil, aby bohy pohanské, Joviše a Merkura a Dianu a Feba a množství jiných bohů pohanských jako černé mračno z tolika a tak rozličných národův srdci vyplnili a zapudili.

Není potřebí dalekých příkladů a cizích vyhledávati; v sousedství a doma máme jich dosti. Tyto ohledejme. Irčané od sv. Patrika (Vlastimila), Skoti od sv. Palladia, Angličané od sv. Augustina přijali sv. víru: než všichni byli v Římě vysvěceni, Římem vysláni a Řím vezdy v největší úctě měli: ¹⁾ najisto tudíž buď žádné víry nepřijali buď jediné naši katolickou víru. Toť přece patrná věc.

Spěchám ke konci. Svědkové jsou všechny školy vysoké; svědkové jsou práva a zákonů desky; svědkové jsou zvyky a obyčeje lidské. Svědkové jsou volby a potvrzení císařův; svědkové jsou pomazání králův, obřady korunovační; svědkové jsou rozliční řádové a rytířstva i samé jich ozdoby a odznaky; svědkové jsou stará okna, staré mince, městské brány i samé měšťanské budovy; svědkové jsou skutky i život předků; jedním slovem všechny věci malé i velké nasvědčují, že není na světě náboženství mimo naše katolické, které by tak hluboko ve světě se bylo zakořenilo.

A protož maje totikerá a tak podstatná svědectví, která obhajují naši víru, na zřeteli, myslil jsem si u sebe: Toť by byla naprosto nesmyslná věc všem všudy křesťanům výhost dáti a místo

¹⁾ A co byli naši sv. apoštolé slovanští Cyrill a Metoděj? Zdaž nebyli též v Římě na biskupy vysvěceni, Římem vysláni a Řím zdaž neměli vezdy v největší úctě?

nich raději se přidržeti lidí nejnešlechetnějších, vyvrhele z lidu.

Neupírám, že jsem k boji ochoten, ba duše má prahne a mysl jest rozjařena k boji. Propadnouti trvám ani nemohu, leč by v pravdě všichni svatí s nebe byli svrženi a lucifer nebe zase dobyl. Z té příčiny by mi Charek, který mě tak nemilostivě napadl, neměl míti za zlé, že se této dušičky hříšné, Kristem Pánem tak draze koupené, ujímám; a raději na cestu bezpečnou, cestu jistou, cestu královskou ji přiměti toužím, nežli abych ji na drsných skalách a v kalvínském trní zabředlou viseti a zahynouti nechal.

Závěrka.

Přijměte, mnoho vzácní a vysoce učení páni, tento nepatrný spisek můj, jež jsem na svých cestách jakž takž sestavil. Úmysl můj byl ohraditi se před vámi proti jakémukoliv nařknutí z chlubitosti a spolu bych usvědčil vás v důvěrnosti mé. A mimo to, dokudž bych do síní akademických od nepřátel svých připuštěn nebyl, přeji si, byste něco alespoň okusiti a uvážiti mohli.

Ovšem uznáváte-li za vhodné a bezpečné a poctivé držeti se Luthra a Kalvína a míti je za měřítko v Písmech sv., jejich výklad za smysl podle Ducha sv., za církevní spravidlo a normu, za poučovatele církevních sněmů a sv. Otců, za boha všech všudy svědků a věků, pak jest má naděje marná, že byste buď mě slyšeli buď spisek tento si přečetli. Avšak domýšlím se do vás, že tací nejste, alebrž jako praví libomudrci, že opatrní, pravdy a prostoty pravé, tichosti a skromnosti

v pravdě milovní jste nepřátelé vši lehkověrnosti, sprostých výmyslů a falše. Snadno trvám v šrém poli o polednách uhlídáte bílý den, jehož září třebas i malou škulinkou vídáte.

Řeknu vám otevřeně, že mě láska k vám a vaše nebezpečí a veliký dosah věci přinutkaly sem. O tom je dobře zpraven úhlavní nepřítel váš, že, kdybyste oči otevřít chtěli, k poznání světla pravdy byste přišli. Nebo není-li to hrozná věc přede vši křesťanskou starožitností přednost dáti jakýmsi Hammerům a Charkům?

Než já vím, že má lutheránství lahůdky, kterými se rozšiřuje i království jeho; a takovými sladkostmi navnadil si i mnohé z vás, kteréž drží na udici chycené.

Víte jaké? Jest to zlato, sláva lidská; jsou to rozkoše a ženské líbáčky. Ale pohrdněte tím; neb co jiného jsou všecky tyto věci nežli smetí pozemské, vítr v uších znějící, kuchyně červů, utěšené smetniště! Zavrzte to; Kristus bohatý jest dosti, Onť vás uživí — král jest, Onť vás oslaví — rozkošný jest, Onť vás oblaží — krásný jest, Onť vám svrchované štěstí udělí. Zasvěťte svůj život boji pod jeho praporem a tak v pravdě veleučení a osvícení budete a spolu s ním koruny věčné dojdete; čehož vám z toho srdce a z té duše přeje

Edmund Kampian z Tov. Jež.

Chvalořeč o sv. Václavu,

patronu a dědici země české,

kteronž

blahoslavený Edmund Kampian, T. J.

při zahájení školního roku

v pražské koleji T. J. u sv. Klimenta

promluvil.

Kritická poznámka.

V ýtečná chvalořeč tato o milém knížeti našem sv. Václavu přednesena byla r. 1576. Aby se nadešlo rozličným nedorozuměním a posudkům, které by vzejíti mohly pro jisté odchylky v náhledech blah. Edmunda Kampiana od náhledů naší doby, podotýkám tolik, že se chvalořečník náš o rozličných příbězích života sv. Václava podle tradice tehdejšího věku vyslovil. Ovšem, že se místy odvolává na takové zprávy, o kterých snad ten který historický kritikus neb hyperkritikus naší doby, své zvláštní mínění má. V ohledu tom uvádíme na mysl krátce tu zásadu, že se dějepis katolický nejen listinnými zprávami řídí ale i stálou tradicí. Bohužel upříti nelze, že od té doby, co protestantismus všelikou tradici v dogmatickém ohledu zavrhovati počal, mnozí historikové, po protestantsku totiž, zavrhování církevní tradice i do katolického dějepisectví zaváděli. I stalo se a tak daleko při tom se dostoupilo, že všeliké zprávy ze životů svatých a světic Božích, u nás zejména ze života sv. Václava a sv. Ludmily, rozhodně zavrhovali, které pak později z jiných nově nalezených pramenů písemných dříve neznámých zjištěny byly. I sám Josef Dobrovský kdyby nyní živ byl, divil by se tomu zajisté, kterak jeho hyperkritika tak zvaných legend českých lecjakou hlubokou ránu utrpěla.

Když byl v úvodu ctihodné shromáždění záležející z urozených hostů, posluchačstva školního, jich rodičů a přátel pozdravil a pronesl se o vznešenosti literních předmětů jakož i o veliké poctě, kterou slavnosti na oslavu započatých studií konané Akademii vzdají, pokračoval: „Avšak právě v okolnosti času jest něco ještě vznešenějšího a světějšího, což akademickou slavnost a shromáždění naše povznáší. A toho ani neznalými ani nepamětlivými býti nesmíme, leč volíme li, abychom buď mezi nevzdělance v této zemi buď mezi mrzké nedbalce v povinnostech povolání svého patřiti se zdáli. Nevzdělanými bychom se zdáli, kdybychom nevěděli, že jednání dnešní v zasvěcený svátek sv. knížete a mučeníka Václava spadá; mrzkými pak nevzdělanci, kdybychom, kdežto se každý rok z místa tohoto o rozličných věcech slýchá, alespoň občas sv. dědice a zvláštního patrona země české slavnou řečí nepoctili.“

Po kratičké omluvě svých slabých sil vzkládá pokorný sluha Páně všecku důvěru ve sv. Václava, jenž nedá klesnouti pod břemenem naň vloženým, ale zdvihne klesajícího. Na místě pak starých a dávných oněch podnikavých vůdců řeckých a římských a j., jichž lichá sláva je z nepravých ctností, kteří se rozšiřovatelům slávy své nijak neodměňují, vychvalovati volí toho, na jehož podivuhodný život blažená věčnost (nebeské dvorstvo) zírá;

toho, jenž chráněncům svým dober nesmrtelných prokazuje. „Zdaž nepozorujete,“ dí dále, „kterak na tento dům, na toto shromáždění nyní s nebeských sídel u vítězoslávě patří, sám kdys také jinoch zbožný a ve vědách vycvičený, vzdělaný a pilný. Toho budu velebiti, který vás, rozmilí posluchači, jakož i mě povzbuzuje a sílí. Nemajíť o jeho slávě žádní národové ani jazykové ani věkové mlčeti. Jsem přesvědčen, že nebe a země se radovati budou, věnujeme-li milému nám a prospěšnému předmětu pozornost svou.

Abych pak pro rozmanitost látky přeobšírným neb rozvlácným se nestal, určité jsem si hranice a meze ustanovil, v nichž jen toho se dotýkám, co nijak vynecháno býti nemůže.

Na tré jsem si vytkl z požehnaného života našeho přesvatého knížete Václava poukázati:

1. na strašlivé bouře;
2. na dobu klidu a slávy;
3. na vítězství a korunu jeho.

A uzříme, kterak v každé době svého života skví se hrdinskými ctnostmi a září plameny roz-nícené lásky své.“

Díl I. dokazuje takto :

Jsa ještě jinochem nevypělým zbaven byl otce svého Vratislava, mocného to knížete českého, a protož by byl mohl snadno lichotivým slovům a nástrahám svojí vlastní matky Drahomíry podlehnouti, ale vyznáváje statečnou myslí a nezlomnou vůlí sv. víru křesťanskou více přilnul od útlého věku ku pramáteři své Ludmile, paní to svaté, nežli k matce, která byla pohankou a to bezbožnou.

K tomu přistoupilo moudré a vážné naučení ctilivého kněze Pavla, kteréž šťastné pachole tak do sebe bylo vjímal, že požehnanou v pravdě rolí bylo srdce jeho, v níž duchovní hospodář zaséval převýborné símě slova Božího. Než to by se mi ani tak podivuhodným býti nezdálo, kdyby se mu bývalo vše dalo po jeho vůli a když u věk mužný dospíval, kdyby také štěstí lidské bývalo mu přálo. Kdyby mu byla odevšad přízeň se klonila, nebylo by divu, že tak vytrvalým se byl zachoval: avšak sv. Václav jsa jen nezkušeným jinochem v oněch dobách bouřlivých, kdy vlny rozbouřených vášní na křesťanův malý počet a to ubolých, mocně dorážely, přece spíše kázni starického rádce nežli v nadám tolika dvořenínů a šlechticů dal přednost. Ano hledali dvořané a jiní páni vysocí v zemi zkázu jeho, jak by proti mravům křesťanským mysl jeho podnětli. Než knězic svatý okázal, jak veliké zalíbení v Písmě svatém má, že si více váží nebe nežli země české, více široších prostor nadzemské říše nežli těsných krajin této země.

Drže se pěstouna svého kněze Pavla poslouchal ho ve všem, jeho napomínání si rozebíral, jemu při nejdražší oběti mše sv. posluhoval, jemu se vším se svěřoval, ano před ním duši svou až do útroby otvíral.

Však pokud sv. knězic nejprve u babičky, na to v Budči život trávil vědami se zanášeje, zatím matka jeho Drahomíra, hnusná otrokyně satanova, kuje zradu na křesťanské církvi ve své vlasti. Proto jakmile uchvátla vládu za nedospělosti synovy, zapomněla na křesťanského manžela, zapomněla na mírnost, která ženě přísluší; ale pověrami a modlářstvím opojena jsouc rozzuřila se v Praze na křesťany, zbavila je moci a hod-

nosti, o statky je oloupila, do žalářů uvrhla, vynanstvím stíhala, ba i trestem smrti lubila. Kde která křesťanská škola, zavírala se; slovo Boží hlásati se zapovídalo, křesťanská bohoslužba se zastavila; ano chrámy Páně se bořily a pravý Bůh s trůnu srdcí lidských sesazen měl zas opustiti krásnou vlast. Zapáliti dala chrámy Matky Boží a sv. Jiří na Hradčanech, — které jediné takorůka tu byly. — Ký div, že si nepřátelsky také vystupovala proti nejdrazší oběti mše sv.!

Škoro žádnému již křesťanu nezbyvalo v tomto městě místa bezpečného; nebo náměstí byla plna zákeřníků tajných po kořisti slídících, úřadovny se staly popravištěm Drahomířiným, chrámy znesvěceny mečem a ohněm, ba i soukromé příbytky vydány v šanc nástrahám jejím a krví domácích pokáleny byly.

Kolikráte v radnici úkladně, kolikráte na ulici veřejně, kolikráte ve vlastních příbytcích, kolikráte i na lůžku svém životy lidské utráceny byly! A kdyby byl v těchto srážkách někdo z věřících toho onoho ze záhubné chátry prozradil, na místě bylo by deset bezbranných a pokojných ve vazbu vzato a do vězení zavlečeno, a za smrt jednoho byli by jako nešťastné oběti padli. Než co mluvím o desíti, často přecasto se stávalo, že i po zástupech za jednu noc, kdy křesťané po zjednaném míru odpočívali, více než po třech stech v polospánku vraždění byli ve příbytcích svých!

Slavná Praho, podívej se, jaké truchlohry se v oné době odehrávaly a uznej, že to byly smutné časy: ale právě proto poznej toho, jenž svobodou osvobodil tebe! Zdaž bys měla nápotomní slávy své aneb zdaž bys byla zachovala sobě stopy náboženství, kdyby se nebyl smíloval Hospodin a nebyl tobě povolal výtečného jinocha z učiliště

a vědeckých prací, aby tě vytrhl ze záhuby časné i věčné?

Václav tudíž spěchá ku pomoci přátelům, ku pomoci vlasti, ku pomoci sv. víře těžce strádající. Záměry své snáší s radou Ludmilinou a nejlepších rádců. Co si kníže Václav počne? Má tasiti meč na matku, arcí ledajakou, ale přece matku svou? Nemá proti ní vystoupiti? Má schvalovati ukrutnost, zraditi nevinné, opustiti Krista? Než slze pobožného lidu vítězí, vítězí dosah věci, velikost nebezpečí.

Sebral se a přežalostný stav utiskované církve ne postrachem ryku a proléváním krve, ale slávou jména svého zažehnal ba příchodem a ochranou svojí konec hrůzy přivodil. A s jakou trvám myslí?

Nedomnívalť se zajisté, že s přetvářkou, liknavě a ponenáhlu, alebrž veřejně a opravdově, statečně a horlivě náboženství, jakož i spásu věčnou poddaných chrániti sluší.

Věděltě, jak drahý poklad jest duše; a drahá-li duše vůbec, tím dražší jest duše křesťanská. Věru veliká její hodnota, veliké její vykoupení, veliké jsou její naděje! A tu by měl kdo bráti ohled buď na svou matku, buď na své pokrevstvo, buď na svůj úděl otcovský, nebo aby snad škody neutrpěl ztrátou toho kterého města třeba i všeho-míra?

Spíše nechať zboží všechno zhyne, nechť nám vypoví poslušnost svou království, nechať se i země pod námi propadne aneb nebesa zhynou, spíše, nežli aby jediná duše do pekel zavržena byla; jak, zavržena, pravím — nikoliv, spíše než aby třeba na okamžik v ohavnosti hříchu jediného meškala.

Netajil si přesvatý jinoch, jakých pohan a urážek jednak muži mocní jednak sprostá lůza

na hlavu jeho kydati, jaké pikle proti němu strojiti budou za to, že prapor Ježíše Krista ne pokoutně ale ve tvář celé země pozdvihl, věda dobře, jakým nástrahám se pro svou víru vydává: avšak aby svou zemi před morovou ranou zachránil a záhuby duší odvrátil, neváhal raději všecku hrůzu a strach podstoupiti nežli vyhýbavým a povolným jednáním k vyhynutí zbožnosti sebe propůjčiti a tak zlobu a zlé vášně podporovati.

Z té příčiny kázal obeslati valný sjezd všech knížat a poddaných, na němž, ač soptili nepřátelé a žlučí div že nepukali, se prohlásil za učeníka onoho Ježíše Krista, jehož kříž oni tupili, jehož bohoslužby ničili, jehož slávu zastíniti usilovali, jehož vyznavače ve své zlobě ze země vyháněli; ano na témže sjezdu matku svou záští se chvějící s trůnu odklidil slibuje, že křesťanství jménem, ustavičnou bdělostí, radou, mocí, vůbec všemi silami podporovati a rozmnožovati bude.

Za takových počátků poděsilo ušlechtilou jeho mysl velké a neočekávané hoře. Nebo zatím dali, Drahomíra zardousiti sv. Ludmilu, snacha tchyna žena rouhavá vdovu nábožnou a Bohu zasvěcenou, věrnou rádkyni v záměrech, jimiž Václav, babiččin chovanec, Krista byl ochraňoval. Na ni vyslala nohsledy své právě, kdy sv. Ludmila trvala na modlitbách. Arci, že sv. paní o všem božským vnuknutím napřed zpravena byla.

Z té příčiny předvídajíc dobu umučení svého, cokoliv ve špíži, ve sklepe, vše co v stodolách a kdekoliv měla, sama vlastní rukou chudým rozdala; načež vyzpovídavši se ze svých skrovných hříchů knězi Pavlovi, přijala z ruky jeho Tělo Páně na cestu do života věčného. A v téže svatyni, kde byla napotom zardousena, padla pokorně na kolena

s mnohými vzdechy a prosbami hodinu smrti své očekávajíc.

Zločin tento tak krutý, ač podle úsudku mnohých tresty přísné vyžadoval, nebo oproti takové ohavě všechny vazby přirozené lásky mizí, přece děsil Václava; obával se i samého stínu jména matčina. A byť sama toho zasluhovala, viděl, že jest jeho nedůstojno povoliti uzdu mstivosti; proto zasadil se o to, by i druhých od mstivosti odvrátil.

Želel pak, uzřev Ludmilu ani ne tak osud babiččin, což ona vítězně skonala, ale spíše truchlil proto, že mu odňata byla příležitost dlíti na blízku oné, jejížto příkladem jakožto zrcadlem se řídil, jejímiž slovy každou dobou se sílil, s níž ve bdění a postech závoditi sobě navykl. Než i tato touha pomalu utuchla a veliká úcta k ní zahojila rány jeho, najmě když i zázraky blah. Ludmila se zaskvěla. Postaral se tudíž, by po třech letech posvátné tělo její do svatojirského chrámu přeneseno bylo; při čemž vnuk za babičku slavné služby Boží zádušní dal konati.

Ó jak různé povahy vznešeného rodu Václava! V dobrém i zlém vynikají protivy! Tu děd, tu otec u víře nepohnuti jako skála: za to matka zatvrzelá a až hrůza neoblomná! Tu babička svatá a mučeníctvím korunovaná: a vlastní bratr Václavův bratrovraždou zohaven! Ó doznejmež pravdu, že není věčné, není stálé slávy leč ze ctnosti. Marnost jesti honositi se předky urozenými, jsou-li nepravostmi poskvrněni: za to jest vskutku ctí potomků míti předky počestné a bezúhonné.

Však se mi zdá, velectěné shromáždění, že jsem déle v líčení dob prvých, dob to bouřlivých, setrval; přál bych si, abyste též lepší a libější stránku jeho panování poznali.

Díl II. ukazuje na dobu klidu a slávy.

Namáhavé bylo jeho vladaření tak, že by se více nenamáhal ani nádenník: než při vši námaze si tak počínal, že nikdo ve svém panování nevedl si vznešeněji, ad knížete našeho. Zasedaje jako kníže panující mívá slavné komonstvo: za to sobě zůstaven samojediný bdíval. Jako kníže zlatem se stkvíval, kdežto vespod zíněnou košilí přioděn ducha kajicného mívá. U pochodu knížecím viděti jest pána ve zlatém voze neb na bujném oři, kdežto v noci dříví sbírá chudině a na svých bedrách do chatrcí donáší. Za dne třímá žezlem zlatým a nosí korunu z drahokamů, v noci bosýma nohama po kostelích chodí. Když pak přítel jeho Podivín, průvodce a svědek všech jeho cest tajných, mrazem a sněhem stuhlý a ustydlý skoro dechu neměl, tu po rozkazu pána svého vkročiv v jeho šlépěje ihned po celém těle se zahřál. I seznal tak, že se na podiv hřeje, pokud pána následuje.

Co bych však věci tak všedních připomínal, které všude tak známy jsou, že od úst k ústům se vyprávějí? Almužny nesmírné, půst a modlitby jeho spojovaly se s nábožnými vzdechy, pláčem a bděním. Však toto jsou věci soukromé.

Mně se vidí obdivu záhodno, co trvám na první pohled nic zvláštního do sebe nemá, za to však tím vážnějšího poučení poskytuje všem, kdo se rádi blýskají a hlučnými výstupy opojení bývají, aby ducha zpupnosti a pýchy oblomili, obrazy marné chvály zahnali, na lidskou bídu a svou smrtelnost s nestálostí světskou se upamatovali.

Jsou to skutky milosrdenství, zarmoucené těšiti, nemocné navštěvovati, mrtvé pochovávat, bo-

lesti bídných a soužených mírniti, vzdechy a nářky jejich zažehnavati, neduhy a hnis a vředy, puch a zápach snášeti, žádného smetiště se nebáti a nezhroziti vyjma kalu-hříchu a sebe menší skvrny s hříchem spojené.

Sv. kníže arci dovedl se zanáseti skutky zbožnosti a pokory, u prostřed bohatství pozemského milerád se cvičil v opravdové chudobě, jako při vysokém panování v nejhlubší pokoře. Zdaž se spíše neklonil k nízkým a nevyhledával lidi ubohé a prosté, nežli uhlazené a vyškrobené panstvo? Raději se ukazoval v kapli nežli na trůně. S jakou zálibou na hostie vlastníma rukama pšenici smílal a víno k obětem vytlačoval, žaltář si po boku přivěsoval, kněží a jich žakovstva v uctivosti míval, že se tento veliký panovník až k nohám všechněch vrhati zdál.

Arci že mu mnozí zářící ctnost za lenivost vykládali (synové toho světa temnosti milující bývají tak otupělí a hrubí) a proto Václava ku vládě knížecí za méně schopna vydávali, jelikož prý všecken jeho věhlas i smysl k nadzemskému dobru směřuje.

Nad jiné nadutý byl Rastislav, kníže kouřimský. I neváhá na Václava, knížete pražského, útok činiti maje za to, že mu příležitost kyně zmocniti se jeho území. Tehdy zajisté se ukázalo, jak statečnou a vznešenou povahu ona mírná a ušlechtilá prostota v sobě clovala. Neboť kdo za nestatečného pokládán byl, nejen své vojenské šiky rozestavil, nébrž i sám velmi bojovného a ještě více pyšného nepřítele, aby větší krveprolévání mnohých zamezil, v souboji vyčkal.

Představte si, rozmilí, libo-li, jako byste divadlu tomuto byli přítomni. Vizte tamo knížete křesťanského na žíněné košili v brnění oděného,

krátkým toliko kordem ozbrojeného, za to se mu na čele znamení kříže stkví. A tak spěje na bojiště nedočkavý proti soupeři.

Než vizte i druhé kníže. Statečný to věru obrněnec, kopinník, jaký to má dlouhý palaš, hbité šípy, pevné brnění od hlavy až k patám! Kdo by se hyl nadál, co se stane. Aj tu hrdý kníže, který povoliti nechce, dokudž by mu pražský úděl nepřipadl jako vítězi. Kdo by se byl nadál, že sám v okamžiku zápasu všelikou odvahu ztratí, ba od boje upustí: a upustil — že střely odhodí: a odhodil — že se před knížetem pražským na zem vrhne: a vrhl se — že za milost pro svou smělou odvahu prositi bude: a prosil. A dosáhnuv této i sv. křest přežádoucně přijímá, ano ve přátelství s knížetem tak svatým i ve smlouvu vejíti si přeje. Příčina pak k tomu nebyla v ponuknutí lidském, nýbrž božském.

Sám vyprávěl, jak anděly skvoucí uzřel a na jejich pohrození s koně skočiti a o milost prositi nucen byl. A nebylo to při knížeti Václavovi nic neobyčejného, že andělé strážní od křivdy jej chránili. Neboť i císař, když se kdysi v Řezně přední knížata říšská sjela, pohřešiv ve schromáždění kníže české, ve hněvu svém rozkázal, aby opozdivšímu se nikdo na pokutu nepovstal: než hle, prvý ze všech vstává císař sám a zapomenuv na pokutu uctivě a zdvořile sluhu Páně přijímá, že až před ním pokleknuv jej zdraví, na císařský trůn vsadí sám podle ná nízké stoličky máje dosti. A když se později knížata udivená po příčině dotazovali, pravil k nim: Veztež, že anděly jsem spatřil, kteří zbraňovali, aby kníže Václav nějak potupen nebyl.

Díl III. prohlédá ku koruně vítězné.

Když se byl omluvil blah. Edmund, že zúmyslna mnohé věci vypustil, aby nebyl příliš obšírný, „dovoltež,“ praví, „abych pomlčel i nákladu, ježž věnoval na chrámy Páně, ať již byly ze základu nové ať jen opravené a ukrutenstvím matčiným pobořeny byvši, opět jím obnovené; toliko připomínám sv. Víta, jehož rámě (maje od císaře na vůli) z tolika pokladů si vybral, jemu na temeni vrchu velebný chrám zbudoval; připomínám sv. Petra, jemuž velmi slavný chrám, také římský zvaný, vystavěl; pomlčím svatyně, které zvláště k úctě sv. Michaela, sv. Vavřince, sv. Kosmy a Damiana založil, aniž mluvití volím o ústavech na vzdělání kněží, které vyzdvihl a podporoval, o zástupech pacholíků, nad jejichž výchovou bděl.

Na to pak úpěnlivě volá: „Ó nebesa, jakým dobám jsme my zůstaveni! Ó, navrať se nám, vrať se, přesvatý Václave, a v této vzkvétající šlechtě těšící se z požehnání Božího — Tvoji jsou a Tvojími si býti přejí — vzbud' nám alespoň několik dobrodinců, kteří by spíše Tebe, dle sil svých chrámy Páně zakládajíce, nežli Žižku, je boříce, následovali.

Přicházím již k letům posledním a zlatým našeho sv. Václava, v nichž, jako by v brzku běh života svého doběhnouti měl, den co den skvělejšími ctnostmi vynikal. Mnoho již byl za své vlády dokázal. Již v Čechách všude cizácká pověra přestávala; již víra sv. kořeny pevné zapouštěla; již veškeren strach před nepřítelem mizel; již za hranicemi dobré jméno, mír a hojná přízeň národu se rozmáhaly: tu v knížeti svatém

víc a více úmysl dozrává vzdáti se zcela věci pomíjejících a na dokonalejší, dráhu života se dáti; nevolilť se s Hospodinem toliko dělití, alebrž v oběť zápalnou zcela jemu se přinéstí.

Je-li přeslavno v Kristu milovati chudé, slavnější ještě s Kristem býti chudým; je-li štědrotou rozdíleti ze statků, štědřejší jest dáti sebe sama; jest-li spanilá mysl chtíti shromážditi chudé, spanilejší jest živu býti v chudobě; vzácnoli s trůnu otecky se ujímati ubohých a nuzných, mnohem vzácnější žezla a trůnu se vzdáti a za prostý šat ba nedostatek zaměnití.

Sem, až sem tedy vznášel se duch nijak netížený a ohnivý; ano jal se s apoštolskou stolicí skrze prostředníky vyjednávati o vstoupení do řehole chtěje napřed knížecí hodnosti se vzdáti.

Ovšem jeho pančká neporušenost, kterou byl po celý život bezúhonně zachoval, nemálo předsevzetí tomuto dodávala síly. Ó jaký to rozdíl mezi člověkem a člověkem! Tu jest kníže, muž tak svěží a bujarý, který ač tolik příležitostí ke hříšným rozkošem a mravní zkáze má; a veliká hojnost všeho, jakož i štěstí podle světa nekázeň plodívá: přece u všech těchto nástrahách andělskou čistotu neporušenou a nepokálenou dovedl si zachovati. A lidé bídí, zaslíbivše se Hospodinu ustavičnou čistotou, přísahy porušují a ji zlehčují; jiní zase a to mnozí nestydí se vykládati, jako by čistota byla břemenem snad těžším než hora Etna; a proto prý se jí zhrozuji!

Avšak namítají nepřátelé křesťanské dokonalosti: „Neměl dítě“. Proč právě o potomcích se děje zmínka? Ovšem že by byli rozmnožili rodinu! Ale což nebyl tu ještě bratr Boleslav jako potomek bohatší arci na potomky nežli na ctnosti. Dítě ovšem mají památku a jméno otcovské s dě-

dictvím zvelebiti. Než táži se, kdo z obou těchto bratrů vidí se vám požehnanější a šťastnější, zdaž Boleslav bratrovrah, jehož potomstvo po několik věků trvalo. či Václav, panic a mučeník, který věčně žije a po všechny věky trvati bude, který jako druhý Abraham celý národ země české dědicem své víry zanechal?

Takových an tedy synů přálo sobě srdce jeho zbožné, patrně jest, že veliké množství dítek zanechal; k čemuž ještě přidáme všecka ta robátka, která od pohanů za peníze drahé vykoupil. A účel jeho nebyl jiný, nežli aby z otroků ďáblových učinil svobodné v Kristu, proto se velmi štědře o jejich vyučení a výchovu staral, tak že jim i nádhernou budovu pod jménem sv. Antonína vykázal. Jak soudíte sami, přátelé moji? měl-liž tak vynikající, tak obdivuhodný muž a kníže, jemuž všichni dobří zajisté velice přáli dlouhého věku až do krajnosti možného stáří, před časem smrti podstoupiti? měl-liž úkladně zavražděn býti? mělo-liž se tak státi od vlastních přátel — ba od vlastního bratra — ano od bratra, s nímž byl bez toho úmyslu své sdělil? Zdaž byl úmysl jeho jiný, než Boleslava, v nejútlejším věku sice dobře vychovaného, avšak mateřským vlivem napotom svedeného, na pravou cestu spravedlnosti a tichosti opět uvéstí a pak jako svého nástupce jej zůstaviti? Jest možná, že se z takového rodu takový syn narodil? Což mu nebylo lze posečkati něco; byloť by mu bez toho za nedlouho dobrodiním bratrovým připadlo, kdežto on zavražděním bratrovým nečas trůn uchvátiti usílil? I prosí snažně bratra nezvedený potměšilec, aby k němu do Boleslavi přijíti si neobtěžoval: chystáť se svátek veselý, hostina slavná. An se mu právě synáček narodil, slavné budou křtiny.

A Václav nechtěje odepříti posvátné služby přátelské spolu s jakousi nebeskou předtuchou smrt předvídaje, dává příkazy zevrubné. I činí vše, — ač nikdy k smrti nepřipraven nebyl — čím se zaměstknává duch z tělesného vězení uniknouti žádoucí, duch to důstojnější nebes nežli země.

Očistiv se svátostí pokání, přijal kníže svatý Tělo Páně, rozloučil se s domácími, trval dlouho na modlitbách, předpověděl i budoucí věci; každou pak hodinou se hotovil odejíti z toho světa.

Než, jelikož bratrovrah Boleslav umíněnou ohavností do pozdní hodiny noční ba až k jitřní druhého dne odkládal, odebral se zbožný kníže Václav podle obyčeje svého na modlitby, ku prahům chrámovým, nechtěje na žádném jiném místě než na posvátném vypustiti duši svou. Tu zatím volil vyčkati chvíle, až by nejdražší oběť mše sv. za jitřní doby nastala.

Aj hle, zde kníže, zde hosta svého, zde bratra, zde bezbranného, zde na modlitbách jitřních bdícího přepadne; zde naň, na obranu arci pranižak avšak na smrt co nejlépe připraveného, udeří; zde jej Boleslav porazí a ranami smrtelnými bodne, což blah. mučeník bez reptání přijme. Boleslave ukrutný, můžeš-li pověz, co tě pohánělo k tak bezbožné ukrutnosti a ukrutné bezbožnosti?! Zdaž ještě více ukrutným býti můžeš?

Zajisté stalo se tak. Bratr tvůj již ducha vypouštěl a ty's ho svojí stráží na rozsápání a ubití vydal! Nuže, jsi-li v stavu, trýzni tělo třebaš mrtvé ukrutností svojí! Ano, ďábelskou zlobou pronásledoval's ho, dále, an jsi slávu jeho mučnickou slovy zlehčoval, ba zpozdilými pověstmi potlačiti usiloval. Ovšem že se ti nepodařilo nešle-

chetné dílo, jelikož divy tak zjevné a tak rozmanité se dály a v brzce rozhlášený byly, že se ani krivým osočováním spláknouti ani jakou temností koliv utajiti nedaly; až jsi sám přemožen a marnou námahou ustrašen poznal a se přiznal, že ve chrámě mučnickově moc Boží patrná se býti vidí.

Ó přežádoucích ran, které takovému duchu z tělesného vězení dopomohly! Ó přemilých jizev, které o mučnické smrti svědectví vydávají! Ó cti-hodné ostatky, svědectví to rekovného díla! Ó vzácné odění, které nám tak velikého Patrona a Dědice připomíná! Ó velebné svatyně, která přechovává poklad nebeský! Ó země šlechetné, již takový vévoda jako vůdce věřících v čele stál! Ó přešťastné město, jež obýval! Ano, ty jsi, královská Praho, ono šťastné město, které sv. Václav, mladistvý rek, ze zhoubného jícnu, jenž tě pohltili brozil, vytrhl; které posvátnými chrámy sv. kníže obohatil, zbožností svou oslavil; které jako nebešťan nyní s nebeského dvora svou ochranou sprovází.

Jak ty by's se měla zřici jeho šlépějí, zřici se jeho sv. víry? Což nemáš od něho na místě pohanských chrámů svatyně zasvěcené Bohu živému, tak že se v nich klaníš Ježíši Kristu jedno-rozenému Synu Božímu? Pověz jim, kdo tě chtějí od katolické církve odtrhnouti: Nechať ti vrátí Václavy, navrátí Vojtěchy, Prokopy neb alespoň Karly, otce vlasti, na ně že spoleháš. Jich se spíše dovolávej, nikoliv pak nějakého nepatrného mistríčka aneb zlopověstného vojína neb mrzkého odpadlíka, kteří byli tolik a tak různých sekt nastrojili, tolik neplech a neřestí, tolik temné nevědomosti, ba celé spousty všeho zla do památných hradeb tvých nanosili!

Co tudíž učiníme? Co si počneme? Ke komu se konečně přidáme, za kým půjdeme? Zdaž na-

slouchati budem výkladům několika lidí. — slyšte jakých — lidí tak nevzdělaných, tak nepočetných, tak nemnohých a ve spolek se hádajících? Anebo se svěříme, jsme li moudří, starobylým hvězdám nad naší, které svítí na církevním nebi pro bezúhonnost vlastí svých mravů, velikému shromáždění věřících v jednotě víry spojených? Zajisté tak učiníme, kdo zdravého smyslu jsme a v uctivost vezmeme bojující církev sv. na zemi, z níž se rozmnožuje, jak ani nepřátelé její upříti nemohou, oslavená církev svatá na nebi.

Povinnost káže hlásiti se k této církvi, v níž požívá tak vynikající slávy sv. Václav, jehož jsme dle skrovných sil oslavili. I doufáme pevně, že kdo dědicem a patronem jest tomuto městu i lidu jeho, zažehná také jednou všeliké nepravosti a zhoubný mor bludů ve své zemi České. A zjedná také na dále ochranství sv. víře, kterou nebezpečím svého života zachránil, ba prolitou krví svojí zpečetil.

Zajisté, rozmilí v Kristu, buď se slituje Hospodin na přímluvu svatých patronů nad královstvím tímto, že se celé vrátí do lůna sv. římskokatolické církve, buď Hospodin ve hněvu svém dopustí vítěziti satanášů a zavleče slavné království toto do zhoubných temností sekt nových a ještě horších, ve kterých pak utone a zahyne; nebo žádný ještě blud nebyl v stavu, aby hlouběji a hlouběji se neprobořoval.

Avšak hleďme a doufejme, že nastanou tomuto požehnanému království doby lepší, že jmenovitě na přímluvu milého sv. Václava, který jest otcem a knížetem, paníkem a mučedníkem, na mocnou přímluvu jeho u Toho, jenž všemohoucí jest a náplně všeho dobrého nám přeje, uštědřeno bude požehnání, za něž od té doby, co na nebi pře-

bývá, ještě horlivěji prosí nežli kdy byl na zemi. A protož rozkvětu sv. víry katolické a spásy svých krajanů v zemi české dbáti bude.

Oroduj za nás, blah. Edmunde, abychom hodni učinění byli zaslíbení Kristových!

Bože, jenž jsi blah. Edmunda mučeníka na obranu pravé víry a přednosti apoštolské stolice neoblomnou statností opatřiti ráčil: vyslyš, prosíme, modlitby jeho a naší nedostatečnosti přispěj, abychom silní u víře protivníku až do konce odporovati v stavu byli. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

A. M. D. Gl.

OBSAH.

Úvod.	Strana
I. Výrok Bohuslava Balbína a úcta jeho k blah. Edmunda Kampianovi	3
II. Za jakých okolností byl spisek „Decem rationes“ tak zvaný „libellus aureus“ od blah. Edmunda sepsán	6
III. Proč se hodí „Desatero Důvodů“ naší době? . . .	9
IV. Poprvé česky vydán byl r. 1601 Ondřejem Modestinem T. J.	10

Desatero důvodů.

Význam jejich	12
Důvod první ze sv. Písem vzatý	15
Důvod druhý z pravého smyslu Písem sv. vzatý . . .	24
Důvod třetí z církve sv. vzatý	28
Důvod čtvrtý z církevních sněmů obecných vzatý . .	32
Důvod pátý ze sv. Otců vzatý	39
Důvod šestý ze základů sv. Otců vzatý	48
Důvod sedmý z dějin vzatý	51
Důvod osmý z průpovědí zdravému rozumu se přičících vzatý	55
Důvod devátý z klamných závěrek vzatý	65
Důvod desátý z porůzných svědků odevšad vzatý . .	69
Závěrka	80
Chvalořeč blahoslavencova o sv. Václavě	83

DESÁTERO DŮVODŮ

blahosl. Edmunda Kampiana

se objasňuje následujícími spisy:

1. *Spisy nejduš. pana biskupa Králové-Hradeckého
Edvarda Jana Nep. Brynychy:*

Štít Víry. Vysvětlení a důkaz pravd katolických,
které se obzvláště v církvích protestantských upírají,
s vyvrácením námitek proti nim činěných. V Praze 1890.

Kříže a kalichy. Obrázky ze smíšené osady.

Hvězda jitřní 1886.

Otcův odkaz 1887.

Dílo lidí 1888.

Slovo Kříže 1889.

Slova pravdy a j.

2. *Apologetickými spisy P. Jana Křt. Votky, T. J.:*

Zázračný jazyk sv. Jana Nep. 1884.

Skřípec na české nevěrce a svobodomyšlníky čili lež
a pravda o sv. Janu Nep. 1887.

Kanonizace sv. Jana Nepom. a zřejmá v ní Prozře-
telnost Boží o Čechy pečující. Vydané Dědictvím svato-
janským 1885.

3. *Borový Dr. Klement:*

Čtyři doby v historii České. V Praze 1880.

4. *Spisy:*

Kdo byli Husité? Vyloženo stručně dle spisů Frant.
Palackého 1890.

Slušno-li zváti Jana Husa mučenicem za pravdu?
Dr. A. L.

Jan Hus a svoboda. Dr. A. L.

storil České. Na oslavu 900letého jubilea diecése Pražské sepsal Dr. Kl. Borový. 28 kr. — Č. 6. Lilie Šumavská. Obraz ze života Sepsal Josef Souhrada. 24 kr. Neúplný tento ročník za 60 kr.

R. 1874. Č. 1. Vypsání devítistoletého jubilea založení Pražského biskupství, slaveného léta Paně 1873. Sebral a vydal B. M. Kulda. Cena 50 kr.

R. 1877. Č. 2. Sedlák a statkář. Obrázek ze života. Od Jos. Ehrenbergra. Cena 28 kr. — Č. 4. První valný sjezd katolíků mocnářství Rakouského roku 1877. Sestaveno dle stenografických zápisek s přehledným seznamem všech katolických spolků v Čechách. 50 kr. Cena těchto 2 čísel 40 kr.

R. 1878. Č. 1. Obrázek z pouti svatojanské. Obrázek ze života dle události. Napsal Josef Ehrenberger. Cena 15 kr.

R. 1879. Č. 1. S Bohem či bez Boha? Obrázky ze života pro život nakreslil Dr. Karel Lev Řehák. Cena 36 kr. — Č. 2. Zásluhy duchovenstva o české školství. Nastínil J. Ježek. 28 kr. — Č. 3. Zlato a pozlátka. Kresby ze života. Nakreslil Vojt. Pakosta. 22 kr. — Č. 4. Lenka z pohody. Obraz ze skutečnosti. Napsal Josef Souhrada. 38 kr. — Č. 5. Otevřené oči. Obraz ze života vesnického z času nové osvěty. Napsal Ed. Brynych. Cena 18 kr. — Č. 6. Počátky křesťanství mezi Slovany. Napsal J. Ježek. Část I. Slované jižní. 24 kr. Úplný ročník 80 kr.

R. 1880. Č. 1. Počátky křesťanství mezi Slovany. Napsal J. Ježek. Část II. Slované severní. Cena 30 kr. — Č. 2. Lhota dvořácká Lhotou žebrači. Obrázek z venkovského života v době nejnovější. Vypravuje J. Ehrenberger. 22 kr. — Č. 3. Kněz Jan. Napsal Josef Souhrada. 40 kr. — Č. 4. Schovanka. Povídka z doby a pro dobu novější. Napsal Josef Mergl. 25 kr. — Č. 5. Soupeři Boží. Obrázek ze života vesnického. Nakreslil Edvard Brynych. 18 kr. — Č. 6. Upomínky z cest života. Vypravuje Jan Dolenský. Cena 24 kr. Úplný ročník 80 kr.

R. 1881. Č. 1. Pouť. Povídka od T. Hájka. Cena 25 kr. — Č. 2. Listy zvadlé. Sebral Dr. Karel Lev Řehák. 24 kr. — Č. 3. Odplata zrady. Vypravování dějepisné od T. Hájka. 20 kr. — Č. 4. Třtina na větru. Povídka Napsal V. Pakosta. 15 kr. — Č. 5. Diamantek. Povídka ze vsi. Napsal Eduard Brynych. 20 kr. Úplný ročník 80 kr.

R. 1882. Č. 1. Pouť Slovanů do Říma ke dnu 5. července L. P. 1881., kterou spolu vykonal i popisuje Th. Dr. Karel Lev Řehák. Díl. I. Cena 45 kr. — Č. 2. Totéž. Díl. II. 55 kr. — Č. 3. a 4. Kalich utrpení. Povídka z počátku válek husitských od Fr. Vacka. — Člověk bez náboženství. Dle starého německého spisu vzdělal J. B. Podstránský. 36 kr. Úplný ročník 80 kr.

R. 1883. Č. 1. Zabořský vladýka. Historická povídka od V. Beneše-Třebízského. Cena 25 kr. — **Č. 2. Lepší čest než důstojenství.** Napsal F. Caballero. Ze španělštiny přeložil Fr. Pohunek. 28 kr. Cena těchto 2 čísel 40 kr.

R. 1885. Č. 1. Jak v Koudelkové křísili. Časový obrázek maloměstský. Nakreslil V. Pakosta. Cena 18 kr. — **Č. 4. Eliášova poslední vůle.** Napsal Aug. Šenoa. Z chorvatského přeložil Frant. Pohunek. 47 kr. — **Neúplný ročník 40 kr.**

R. 1887. Číslo 3. Sv. Jan Nepomucký a knížecí rod Švarcenberský. Články historicko-apologetické sepsal Jan Křt. Votka T. J. S přiloženým obrázkem barvotiskovým. 45 kr.

R. 1888. Č. 1. a 2. Dilo lidí. Obrázky ze smíšené osady a ze světa. Napsal Ed. Brynych. Druhé opravené vydání. Cena 60 kr.

R. 1889. Č. 1. Naši přátelé. Obrázky ze života lidumilů a spolků lidumilných. Podává Kar. Kamenář. Cena 25 kr. **Č. 2. Z našeho kraje.** Obrázek z počátku jedenáctého století. Od Boh. Brodského. Cena 40 kr. — **Č. 3. František de Paula, kardinál ze Schönbornů, kníže-arcibiskup Pražský.** Napsal Dr. Kl. Borový. S podobiznou Jeho Eminencí. Cena 20 kr. — **Č. 4. a 5. Slovo kříže.** Obrázky z pokročilé a smíšené osady. Napsal Ed. Brynych. Cena 75 kr. **Úplný ročník 1 zl.**

R. 1890. Č. 1. Časové obrázky. Kreslí J. Ježek. Cena 50 kr. — **Č. 2. Pro víru otečkou.** Dějepisný obraz. Napsal Al. Dostál. Cena 30 kr. — **Č. 3. Hlasatelé svobody.** Tři obrázky z naší doby. Napsal Boh. Brodský. Cena 50 kr. — **Č. 4. Dobré vychování, základ štěstí.** Povídka ze života řemeslnického od M. Kamenáře. Cena 30 kr. **Úplný ročník 1 zl.**

R. 1891. Č. 1. Hradlčský zeman. Napsal Al. Dostál. 30 kr. — **Č. 2. Nevěřící věřící.** Tři obrázky z naší doby. Napsal Boh. Brodský. 50 kr. — **Č. 3. Nástin svobodného zednářství.** Dle pramenů vypsál V. Sladomel. 30 kr. — **Č. 4. O náboženské lhostejnosti.** Napsal Jos. Pošmourný. 25 kr. **Úplný ročník 1 zl.**

R. 1892. Č. 1. Jošt z Rosenberka a jeho doba. Složil Fr. J. Hamršmíd. 40 kr. — **Č. 2. a) Šichtárka.** Obraz ze života dělnického. **Č. 2. b) Bez stávky.** Dělnický obraz. Napsal A. Dostál. 40 kr. — **Č. 3. Z kraje Hradeckého.** K dějinám katolické reformace. Napsal P. J. Svoboda. 80 kr. **Úplný ročník 1 zl.**

RATIONES DECEM

QVIBVS FRETUS B. EDMUNDVS CAMPIANVS CERTAMEN ADVERSARIIS OBTVLIT IN CAUSA FIDEI, REDDITAE ACADEMICIS ANGLIAE.

EPISTOLA [1]

AD REGINAE ANGLIAE CONSILIARIOS, QUA PROFECTIONIS SUAE IN ANGLIAM INSTITUTUM DECLARAT, ET ADVERSARIOS AD CERTAMEN PROVOCAT

Quandoquidem, viri ornatissimi, a Germania et Bohemia revocatus, non sine ingenti vitae meae periculo, in hoc florentissimum Angliae regnum, dulcissimam patriam meam, tandem aliquando perveni, pro Superiorum meorum voluntate, Dei gloriam et animarum salutem promoturus; verisimile esse putavi, me turbulento hoc, suspicioso ac difficillimo tempore, sive citius, sive aliquanto tardius, in medio cursu abreptum iri. Quapropter ignarus quid de me futurum sit, quum Dei permissu in carceres et vincula forte detrudendus sim, ad omnem eventum scriptum hoc condidi: quod ut legere, et ex eo causam meam cognoscere velitis, etiam atque etiam rogo. Fiet enim, ut hac re non parvo labore liberemini, dum quod multis ambagibus inquirere vos audio, id totem aperta confessione libere expromo. Atque ut rem omnem, quo melius et intelligi, et memoria comprehendere queat, compendio tradam, in novem omnino capita eam dispertiar.

1. Profiteor me, quamvis indignum, Ecclesiae Catholicae sacerdotem, et iam octo abhinc annis magna Dei misericordia in Societatem nominis Iesu cooptatum, peculiare quoddam belli genus sub obedientiae vexillo suscepisse; ac simul me omni divitiarum, honorum et aliorum huiusmodi bonorum spe, et habendi potestate, abdicasse.

2. Generalis Praepositi nostri decreto (quod ego tamquam mandatum coelitus missum, et a Christo ipso sancitum veneror), Praga Romam, ubi Generalis nostri perpetua sedes est; Roma deinde in Angliam contendere: qua animi alacritate etiam in quamcumque aliam orbis terrarum partem, sive ad christianos, sive ad infideles, profectus fuisset, si me ad eam profectionem superiores mei designassent.

3. Negotium mihi commissum tale est, ut gratis Evangelium administrem, rudes in fide instituam, flagitiosos a scelere ad meliorem vitae rationem traducam, errores convellam; et, ut summam omnia complectar, pugnae spiritualis signum tuba canam, atque alacriter adversus foeda flagitia et superbam ignorationem, qua innumeri cives mei, quos intimis animi visceribus complector, oppressi iacent, depugnem.

4. Numquam mihi animus fuit, imo et a Patribus, qui me miserunt, severe prohibitum mihi est, ut ne reipublicae ac politicae huius regni administrationis negotiis me immisceam: nam et aliena haec sunt a vocationis meae instituto, et iis animum cogitationesque meas libenter avoco.

5. Quamobrem vestra clementia fretus, ad gloriam Dei tria non minus aequa, quam ab omni pacis et tranquillitatis reipublicae perturbatione aliena, concedi mihi et permitti humillime postulo. Primum est, ut Dominationes vestrae, pro sua et reipublicae dignitate, me pro religione disserentem audire non graventur. Alterum, quod et cumprimis desidero, et maximi momenti esse arbitror, ut mihi liceat in consessu doctorum, magistrorum et utriusque Academiae virorum insignium, sacrosanctae theologiae professorum, verba facere. Promitto me catholicae Ecclesiae fidem invictis rationibus et sacrarum Scripturarum, Conciliorum,

Patrum atque historiarum auctoritate, ac denique ex ipsa tum naturali, tum morali philosophia efficaciter demonstraturum et defensurum. Tertium, ut audiar ab utriusque iuris, sive canonici, sive civilis, peritis, quibus eamdem fidei veritatem, legum, quae etiamnum vigent, testimonio atque auctoritate comprobabo.

6. Nollem equidem quidquam proferre, quod insolentem provocationem aut arrogantiam aliquam prae se ferret; quum et mundo mortuus iam sim, et ex animo paratus promptusque, ut me ad cuiusvis pedes abiiciam ac vestigia etiam exosculer. Tantus tamen animus mihi est pro gloria et maiestate Regis mei Iesu amplificanda, tanta in eius favore fiducia, tanta denique in causae aequitate et firmissimorum argumentorum ac probationum robore confidentia, (quum certo sciam nullum protestantium, nec omnes simul iunctos, nec ullam adversariorum factionem, quantumvis imperitam multitudinem et grammaticos quosdam adolescentulos, apud quos insigniter debacchantur, in errorem inducant, posse dogmata sua disputatione aut tueri aut probare); ut cum illis omnibus, vel cum eorum quolibet, vel cum antesignanis ex omni illorum numero delectis, ultro me offeram congressurum; bona fide protestans eo mihi gratius fore certamen, quo melius instructi accesserint.

7. Et quoniam Dominus Deus Dominam meam reginam, eximiis naturae, eruditionis ac regiae educationis dotibus exornare voluit, si sua Maiestas huiusmodi auditionem, qualem in quinto articulo secundo loco efflagitavi, sua regali praesentia et benigna attentione cohonestare dignaretur, sperarem sane, me articulos controversos optima methodo et perspicuis argumentis ita illustrare, atque ab omnibus fallaciarum involucris quibus constricti sunt, explicare posse, ut zelo veritatis et amore, quo sua Maiestas populum complectitur, mediocriter eius animum inclinarem, quum ad plurimas res, quae regno suo non parum detrimenti afferunt, damnandas et reiiciendas, tum ad nos catholicos, misere iamdui oppressos, maiore aequitate prosequendos.

8. Neque vero dubium mihi est quin vos, ornatissimi consilii S. M., quum in maximi momenti negotiis praeclare ac sapienter agere soleatis, ubi has de fide controversias, quas adversarii nostri non sine fuco et confuse plerumque pertractant, bona fide delectas et fuco nudatas perspexeritis, luce meridiana clarius cognituri sitis, quam solidis et firmis fundamentis fides catholica nitatur. Et quia e contrario protestantium argumenta sunt omnino frivola et infirma, quae temporis iniquitate vim aliquam contra nos habere putantur; futurum spero, ut vestrarum animarum et innumerabilium aliarum, quae a vestro nutu et exemplo pendent, miserti, ab huiusmodi falsorum dogmatum architectis et doctoribus facies vestras animumque ipsum avertatis, ac nobis, qui vitam nostram pro vestra salute alacriter profunderere parati sumus, aequiori et magis propitia mente auscultetis. Multae innocentes manus quotidie et sine intermissione pro vobis in coelum attolluntur. Haec in vos studia sunt eorum Anglorum, qui in provinciis transmarinis numquam interiturae posteritatis patres, virtuti et eruditioni acquirendae dant operam; omninoque secum statuerunt, a salute vestra promovenda non prius absistere, quam vel animas vestras Christo lucrifecerint, vel lanceis vestras confixi generose occubuerint. Et quidem quod ad Societatem nostram attinet, velim sciatis, omnes nos, qui sumus de Societate Iesu, per totum terrarum orbem longa lateque diffusi, (quorum continua successio et multitudo omnes machinationes vestras anglicas facile superabit), sanctum foedus iniisse ut cruces, quas nobis iniicietis, magno animo feramus, neque umquam de vestra salute desperemus, quamdiu vel unus quispiam e nobis supererit, qui Tiburno[2] vestro fruatur, atque suppliciis vestris excarnificari, carceribusque squalere et consumi possit. Iampridem inita ratio est, divinique numinis auspicio inchoatum certamen; nulla vis, nullus impetus adversariorum superabit. Hac ratione consita et tradita olim fides est, eadem in pristinam dignitatem revocari et restitui debet.

Quod si hoc scriptum meum, quod offero, reiicitur, nec benevoli conatus mei quidquam possint efficere, et pro itinere multorum millium milliarium vestri causa suscepto, ingratum animum experiar; id unum agendum mihi supererit, ut vos causamque meam Deo scrutatori cordium commendem: quem quidem ex animo precor, ut nobis tantisper gratiam suam impertiri velit, qua ante extremum remunerationis diem in unam sententiam conspiremus; et ut tandem aliquando in coelo, ubi nulla erit iniuriarum memoria, amicitia sempiterna perfruamur.

PREFATIO

EDMUNDUS CAMPIANVS DOCTISSIMIS ACADEMICIS OXONII FLORENTIBVS ET CANTABRIGIAE, S. P. D.

Anno praeterito, quum ex instituto vitae meae iussus in hanc insulam remeassem, clarissimi viri, offendi sane fluctus haud paulo saeviores in anglicano littore, quam quos in oceano brittannico recens a tergo reliqueram. Mox interiorum in Angliam ubi penetrassem, nihil familiarius, quam inusitata supplicia; nihil certius, quam incerta pericula. Collegi me, ut potui, memor causae, memor temporum. Ac ne prius forte corripere, quam auditus a quopiam fuisset, scripto protinus mandavi consileum meum, qui venissem, quid quaererem, quod bellum, et quibus, indicare cogitarem Autographum apud me habui, ut mecum, si caperer, caperetur; exemplum eius apud amicum deposui, quod, me quidem nesciente, pluribus communicatum est. Adversarii publicatam schedulam atrociter acceperunt quum caetera, tum illud invidiosissime criminantes, quod unus omnibus in hoc religionis negotio certamen obtulisset; quamquam solus non eram futurus, si fide publica disputassem. Responderunt postulatis meis Hammerus et Charcus. Quid tandem? Otiose omnia. Nullum enim responsum, praeter unum, honeste dabunt, quod numquam dabunt: "Conditiones amplectimur, Regina spondet, advola." Interea clamant isti: "Sodalitium tuum, seditiones tuas, arrogantiam tuam, proditorem, sine dubio proditorem." Ridicule. Operam et oleum et famam homines non insipientissimi cur profundunt?

Verum his duobus, (quorum prior animi causa meam chartam delegit, in quam incurrerat; alter malitiosius totam rem convolvit), praebitus nuper est libellus admodum luculentus, qui quantum oportuit, tantum et de Societate nostra, et de horum iniuriis, et de provincia, quam sustinemus, edisserit. Mihi supererat, (quoniam, ut video, tormenta, non scholas, parant antistites), rationem facti mei vobis ut probarem; capita rerum, quae mihi tantum fidentiae pepererunt, quasi digito fontes ostenderem. Vos etiam hortarer, quorum interest praeter caeteros, incumbatis in hanc curam, quam a vobis Christus, Ecclesia, respublica et vestra salus exigunt. Ego si fretus ingenio, litteris, arte, lectione, memoria, peritissimum quemque adversarium provocavi fui vanissimus et superbissimus, qui neque me, necque illos inspexerim; sin causam intuitus, existimavi satis me valentem esse, qui docerem hunc solem meridie lucere, debetis mihi fervorem istum concedere, quem honor Iesu Christi, Regis mei, et invicta veritas imperarunt. Scitis M. Tullium in Quintiana, quum Roscius victoriam adpromitteret, si efficeret argumentis, septingenta millia passuum non esse decursa biduo, non modo nihil veritum articulos et nervos Hortensii, sed ne grandiores quidem Hortensio, Phillipos, et Cottas, et Antonios, et Crassos, quibus maximam dicendi gloriam tribuebat, metuere potuisse. Est enim quaedam veritas tam illustris et perspicua, ut eam nullae verborum rerumque praestigiae possint obstruere. Porro liquidius est quod nos agimus, quam illa fuit hypothesis Rosciana. Nam si hoc praestitero: coelos esse, divos esse, fidem esse, Christum esse, causam obtinui. Hic ego non sum animosus? Equidem occidi possum, superari non possum, iis enim Doctoribus insisto, quos ille Spiritus erudit, qui nec fallitur, nec vincitur.

Quaeso a vobis ut salvi esse velitis. A quibus hoc impetraro, reliqua minime dubitanter expecto. Date modo vos huic sollicitudini, Christum obtestamini, industriam adiungite; profecto sentietis id, quod res est, et adversarios desperare, et nos, tam solide fundatos, quieto magnoque animo hanc arenam expetere oportere. Brevior hic sum, quod reliquo sermone vos alloquor. Valete.

RATIONES OBLATI CERTAMINIS

Ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. Luc. xxi. 15.

Rationum capita.

1. Sacrae Litterae.
2. Sacrarum Litterarum sententia.
3. Natura Ecclesiae.
4. Concilia.
5. Patres.
6. Fermamenta Patrum.
7. Historia.
8. Paradoxa.
9. Sophismata.
10. Omne genus testium.

PRIMA RATIO

SACRAE LITTERAE.

Quum multa sunt, quae adversariorum diffidentiam in causa loquuntur, tum nihil aequae atque sanctorum maiestas Biblicorum foedissime violata. Etenim qui, posteaquam reliquorum testium voces et suffragia contempserunt, eo sunt redacti nihilo secius, ut stare nequeant, nisi divinis ipsis codicibus vim et manus intulerint; ii se profecto declarant extrema fortuna confligere, et rebus iam desperatis ac perditis, experiri durissima velle atque ultima. Manicheis[3] quid causae fuit, ut "Evangelium Matthei et Acta refigerent Apostolica?" Desperatio. His enim voluminibus cruciabantur, et qui Christum negaverant prognatum de Virgine, et qui Spiritum christianis tum primo coelitus illapsum finxerant quum ipsorum Paracletus, Persa nequissimus, erupisset. Quid Ebionis,[4] ut omnes Pauli repudarent epistolas? Desperatio. His enim suam dignitatem retinentibus, antiquata circumcisio est, quam isti revocaverant. Quid Luthero[5] ut Epistolam Iacobi "contentiosam, tumidam, aridum, stramineam," flagitiosus apostata nominaret, et "indignam spiritu censeret apostolico?" Desperatio. Hoc enim scripto confessus miser atque disruptus est, quum "in sola fide iustitiam, constitueret." Quid Lutheri catulis, ut Tobiam, Ecclesiasticum, Machabaeos, et

horum odio complures alios eadem calumnia comprehensos, e sincero canone repente dispunderent? Desperatio. His enim oraculis disertissime coarguuntur, quoties de angelorum patrocinio, quoties de arbitrii libertate, quoties de fidelibus vita defunctis, quoties de Divorum hominum intercessione disputant.

Itane vero? Tantum perversitatis, tantum audaciae? Quum Ecclesiam, concilia, cathedras, Patres, martyres, imperia, populos, leges, academias, historias, omnia vetustatis et sanctitatis vestigia conculcassent, scripto Dei verbo tantum controversias velle dirimere proclamassent, illud ipsum verbum, quod solum restiterat, exsectis e toto corpore tam multis, tam bonis, tam speciosis, partibus, delumbasse? Septem enim ipsos de veteri Testamento[6] codices, ut minuta dissimulem, calviniani praeciderunt; lutherani vero etiam epistolam Iacobi, et huius invidia quinque alias;[7] de quibus aliquando fuerat et alicubi controversum. His quoque libellum Estheris et tria capita Danielis adnumerant novissimi Genuenses; quae quidem Anabaptistae, istorum condiscipuli, iam pridem damnaverant atque deriserant.

Quanto modestius Augustinus,[8] qui sacrosanctum catalogum pertexens, non sibi neque alphabetum hebraicum, ut Iudaei; neque privatum spiritum, ut Sectarii, pro regula posuit; sed illum Spiritum, quo totum corpus Ecclesiae Christus animat. Quae quidem Ecclesia custos huius depositi, non magistra, quod haeretici cavillantur, thesaurum hunc universum quem Tridentina[9] Synodus est amplexa, vetustissimis olim conciliis publicitus vindicavit. Idem Augustinus,[10] de una Scripturarum particula speciatim disserens, inducere in animum non potest, librum Sapientiae, qui iam tum Ecclesiae calculo, temporum serie, priscorum testimonio instinctione fidelium, ut firmus et canonicus robur obtinuerat, cuiusquam temeritate vel susurro extrudi extra canonem oportere. Quid ille nunc diceret, si viveret in terris, et Lutheros Calvinosque concerneret opifices bibliorum, qui sua lima politula et elegantula vetus novumque Testamentum raserint; neque Sapientiam tantum, sed et alia permulta de canonicorum librorum ordine segregaverint: ut quidquid ex horum officina non prodierit, illud ad omnibus phrenetico decreto tamquam incultum et horridum conspuatur?

Ad hoc tam dirum et execrabile perfugium qui descenderunt, ii certe licet in ore suorum assecularum volitent, sacerdotia nundinentur declamitent in concione, ferrum in catholicos, equuleum crucemque consciscant; tamen victi, abiecti, squalidi, prostrati sunt: quandoquidem arrepta virgula censoria, veluti arbitri sedentes honorarii, divinas ipsas tabulas, si quae ad stomachum non fecissent, obliterant. Ecquis est vel mediocriter institutus, qui talium cuniculos hostium reformidet? Qui homines quamprimum in corona vestra, eruditorum hominum, ad eiusmodi veteratorias artes, tamquam ad familiarem daemonem currerent, non aurium convicio sed strepitu pedum exciperentur. Quaererem ab eis, verbi gratia, quo iure corpus biblicum detruncet atque diripiant? Respondent: non se veras Scripturas excindere, sed excernere supposititias. Quo iudice? Spiritu sancto. Hoc enim responsum a Calvino[11] praescribitur, ut Ecclesiae iudicium, quo spiritus examinantur, subterfugiat. Cur igitur alios alii lancinatis, quum omnes eodem Spiritu gloriemini?

Calvinianorum spiritus recipit sex epistolas, quae spiritui non placent lutherano; freti tamen uterque sancto Spiritu. Anabaptistae historiam Iobi fabulam[12] appellant, tragicis et comicis legibus intermixtam. Qui sciunt? Spiritu docente. Castalio[13] mysticum illud Salomonis Canticum, quod ut paradisum animae, ut manna reconditum, ut opiparas in Christo delicias catholici admirantur, nihilo pluris quam cantilenam de anicula, et cum pedissequis aulae colloquium amatorium veneris furcifer aestimavit. Vnde hausit? A spiritu. In Apocalypsi Ioannis, cuius omnes apices excelsum aliquid et magnificum sonare confirmat Hieronymus,[14] tamen Lutherus[15] et Brentius et Kemnitius quiddam, nescio quid,

difficiles aristarchi desiderant; eo scilicet propendentes, ut exautoretur. Quem percontati? Spiritum. Quatuor Evangelia fervore praepostero Lutherus[16] inter se committit, et prioribus tribus Epistolas Pauli longe praeferens, "unicum" deinceps "Evangelium Ioannis, pulchrum, verum, praecipuum" decernit esse nominandum; quippe qui, quod in ipso fuit, libenter etiam Apostolos suarum rixarum socios adscripsisset. Quo doctore? Spiritu. Quin etiam iste fraterculus[17] non dubitavit Evangelium Lucae petulanti stylo perstringere, quod in eo crebrius bona nobis virtutum opera commendentur. Quem interrogavit? Spiritum. Theodorus Beza ex Lucae vigesimo secundo capite : "Hic calix, novum testamentum, in meo sanguine, qui (calix) pro vobis fundetur, <Greek: potaerion enchunomenon>," ausus est ut corruptum vitiatumque traducere, quod haec oratio nullam expositionem, nisi de vino calicis converso in verum Christi sanguinem, patiatur. Quis indicavit? Spiritus. Denique quum omnia credant suo quisque spiritui, nomen sancti Spiritus horribili blasphemia mentiuntur. Qui sic agunt, nonne se produnt? Nonne facile refutantur? Nonne in concessu talium virorum, quales estis Academici, tenentur ac minimo negotio constringuntur? Cum his ego timeam pro fide catholica disputare, qui pessima fide voces non humanas, sed aethereas tractavere?

Nihil hic dico, quae vertendo perverterint quamvis intolerabilia sint, quae accusem. Gregorio Martino, scientissimo linguarum, collegae meo, qui doctius et plenius hoc praestabit, nihil praeripio, nec aliis, quibus id laboris esse iam prae manibus intellexi. Facinorosius crimen est ac tetrius, quod nunc persequor. Inventos esse doctorculos, qui temulento quodam impetu in coeleste chirographum involarint; idipsum pluribus locis, ut maculatum, ut mancum, ut falsum, ut subreptitium condemnarint; eius partes aliquas correxerint, aliquas corroserint, aliquas evulserint. Hinc omne propugnaculum, quo muniebatur, in lutheranos spiritus, tamquam in valla phantasmatum pictosque parietes commutarint; ne prorsus obmutescerent, quum in Scripturas, erroribus suis infestas, impingerent, quas nihilo commodius expedire, quam sorbere favillas, aut saxa mandere, potuissent.

Haec ergo mihi prima ratio vehemens et iusta fuit quae ubi partes adversarias umbraticas et fractas ostendisset, animum sane addidit viro et christiano et in his studiis exercitato, pro sempiterni Regis diplomate adversus reliquias profligatorum hostium decertandi.

SECVNDA RATIO

SACRARVM LITTERARVM SENTENTIA

Alterum est, quod me quidem ad congressum incitarit, et horum apud me copiolas elevarit, adversarii perpetuum in Scripturis exponendis ingenium, plenum fraudis, inane prudentiae. Statim haec, philosophi, tangeretis. Itaque vos auditores expetii.

Sciscitemur ab adversariis, exempli gratia, quidnam sequuti novam sectam intriverint, qua Christus excluditur e coena mystica? Si nominant Evangelium, accurrimus. A nobis verba sunt:[18] "Hoc est corpus meum. Hic est calix meus." Qui sermo visus est ipsi Luther[19] tam potens, ut quum etiam discuperet fieri Zuinglianum, quod ea re plurimum incommodare Pontifici potuisset, captus tamen et victus apertissimo contextu, cederet; neque minus invitus Christum vere praesentem in Sacramento sanctissimo fateretur, quam olim daemones, victi miraculis, Christum Dei Filium vociferati sunt.[20] Agedum, pagella scripta superiores sumus; de sententia scripti contenditur. Hanc pervestigemus ex verbis adiacentibus:[21] "Corpus meum, quod pro vobis tradetur. Sanguis meus, qui pro multis effundetur." Adhuc durissimae partes Calvin[22] sunt, nostrae faciles et explicatae. Quid amplius? Conferte Scripturas, inquit. Conspirant Evangelia,[22] Paulus adstipulatur; voces, clausulae, tota

connexio panem, vinum, insigne miraculum, coeleste pabulum, carnem, corpus, sanguinem, reverenter ingeminant. Nihil aenigmaticum, nihil offusum caligine loquendi.

Tamen perstant adversarii, neque finem faciunt altercandi. Quid agimus? Opinor, audiat antiquitas; et quod nos alteris alteri suspecti non possumus, illud omnium saeculorum veneranda canities, Christo propior, ab hac lite remotior, decidat arbitrio. Non ferunt: prodi se aiunt. Dei verbum purum, purum, inclamant; hominum commentarios aversantur. Insidiose inepte. Dei verbum perurgemus, obscurant; Divos testamur interpretes, obsistunt. In summa, sic instituunt, nisi reorum iudicio steteris, nullum iudicium fore.

Atque ita se gerunt in omni, quam exercemus, controversia, de infusa gratia, de inhaerente iustitia, de Ecclesia conspicua, de necessitate Baptismatis, de Sacramentis et Sacrificio, de piorum meritis, de spe et timore, de peccatis imparibus, de auctoritate Petri, de clavibus, de votis, de conciliis evangelicis, de caeteris. Scripturas neque paucas et ponderosa catholici passim in libris, in colloquiis, in templis, in schola citavimus atque discussimus; eluserunt. Veterum scholia graecorum et latinorum admovimus; abnuerunt. Quid tum denique? Doctor Martinus Lutherus, aut vero Phillippus, aut certe Zuinglius, aut sine dubio Calvinus et Bezza, fideliter enarrarunt. Egone quemquam vestrum existimen tam esse mucosis naribus, qui hoc artificium, monitus, non persentiscat? Quare fateor me scholas Academicas cupide requirere, ut inspectantibus vobis, calamistratos istos milites, in solem et pulverem e suis umbraculis evocatos, non meis viribus, qui cum vestris centesima parte non sum conferendus, sed valentissima causa et certissima veritate debilitem.

TERTIA RATIO

NATVRA ECCLESIAE

Audito iam Ecclesiae nomine, hostis expalluit. Sed tamen excogitavit quiddam, quod a vobis animadverti volo, ut falsi ruinam et inopiam cognoscatis. Senserat in Scripturis tum propheticis, tum apostolicis, ubique honorificam Ecclesiae fieri mentionem: vocari civitatem sanctam (Apoc. xxi. 10), fructiferam vineam (Ps. lxxix.9), montem excelsum (Isai. ii. 2), directam viam (Ibid. xxxv. 8), columbam unicam (Cant. vi. 8), regnum coeli (Matth. xiii. 24), sponsam (Cant. iv. 8), et corpus Christi (Eph. v. 23 et 1 Cor. xii. 12), firmamentum veri (1 Tim. iii. 15), multitudinem illam, cui Spiritus promissas instillet omnia salutaria (Ioan. xiv. 26); illam, in quam universam nullae sint umquam fauces diaboli morsum letiferum impacturae (Matth. xvi. 18); illam, cui quicumque repugnet, quantumvis ore Christum praedicet, non magis Christi, quam publicanus aut ethnicus (Matth. xviii. 17), potiatur.

Non est ausus contravenire sonitu, videri noluit Ecclesiae, quam toties Scripturae commemorant, refragari; nomen callide retinuit, rem ipsam funditus, definiendo, sustulit. His enim proprietatibus delineavit Ecclesiam, quae penitus ipsam occulant, et dimotam a sensibus tamquam ideam platoniam, secretis obtutibus hominum perpauco subiciant[23]; eorum tantummodo, qui singulariter afflati, corpus hoc aerium intelligentia comprehenderent, et huiusce sodalitatis participes subtili quodam oculo lustrarent. Vbi candor? Vbi simplicitas. Quae Scripturae, quae sensa, qui Patres, hoc penicillo depingunt Ecclesiam? Sunt Christi ad Asiaticas ecclesias (Apoc. i. 2, 3), sunt Petri, Pauli, Ioannis, aliorum ad diversas epistolae; frequentes in Actis Apostolicis inchoantur et propagantur ecclesiae (Act. viii. 10, 11 et seq.). Quid istae? Num soli Deo et sanctis hominibus, an christianis etiam cuiuscumque generis, manifestae?

Sed profecto durum telum necessitas est. Ignoscite. Nam qui saeculis omnino quindecim, non oppidam, non villam, non domum reperiunt imbutam doctrina sua, donec infelix monachus (Lutherus) incesto connubio votam Deo virginem funestasset; aut Helvetius gladiator (Zuinglius) in patriam coniurasset; aut stigmaticus perfuga (Calvinus) Genevam occupasset; ii coguntur Ecclesiam, si quam volent, in latebris venditare, et eos parentes asserere, quos nec ipsi noverint, neque mortalium quisquam aspexerit. Nisi forte gaudent maioribus illis, quos haereticos fuisse liquet, ut Aerio, Ioviniano, Vigilantio, Helvidio, Iconomachis, Berengario, Valdensibus, Lolhardo, Wiclefo, Hussio; a quibus pestifera quaedam fragmenta dogmatum emendicarint.

Nolite mirari, si fumulos istos non pertimui, quos, modo ad meridianam lucem venero, minime fuerit laboriosum dispellere. Haec est enim nostra sermocinatio. Dic mihi: subscribis Ecclesiae, quae saeculis anteactis viguit?—Omnino.—Obeamus ergo terras et tempora. Cui?—Coetui fidelium.—Quorum?—Nomina nesciuntur, sed constat plurimos exstitisse.—Constat? Quibus constat?—Deo.—Quis dicit?—Nos, qui divinitus edocti sumus.—Fabulae qui credam?—Si arderes fide, tam scires hoc, quam te vivere.

/* Spectatum admissi, risum teneatis?

Iuberi christianos omnes adiungere se Ecclesiae, cavere ne spiritali gladio trucidentur, in domo Dei pacem colore, huic animas credere columini veritatis, istic querelas omnes deponere, hinc eiectos habere pro ethnicis; nescire tamen tot centinis, tot homines, ubinam illa sit, quive huc pertineant? Vnum illud crepare in tenebris, ubi ubi sit Ecclesia, tantummodo sanctos et in aethera destinatos ea contineri? Ex quo fit ut, si quis imperium sui Praesulis detrectare velit, scelere solvatur, dummodo sibi persuadeat presbyterum in crimen incidisse, et ab Ecclesia protinus excidisse.

Quum scirem adversarios talia comminisci, quod nullius aetatis Ecclesiae consueissent, et orbatos tota re, velle tamen inter angustias vocabulum possidere, solabar me vestro acumine, atque adeo mihi pollicebar, fore ut quamprimum huiusmodi technas ex ipsorum confessione cerneretis, statim homines ingenui et cordati stultas argutias in vestram intextas perniciem exscinderetis.

QVARTA RATIO

CONCILIA

Gravis, Ecclesia nascente, quaestio de legitimis caeremoniis, quae credentium animos disturbavit, coacto Apostolorum et seniorum concilio, soluta est. Credidere parentibus filii, pastoribus oves, in haec verba mandantibus[24]: "Visum est Spiritui sancto et nobis." Sequuta sunt ad extirpandam haeresim, quae varia quibusque saeculis pullulavit, oecumenica veterum Concilia quatuor, tantae firmitudinis, ut iis ante annos mille singularis honos tamquam divinis vocibus, haberetur[25]. Non abibo longius. Etiam domi nostrae, comitiis regni eadem Concilia pristinum ius inviolatamque dignitatem obtinent. Haec citabo, teque ipsam[26], Anglia, dulcissima patria, contestabor. Si, quemadmodum prae te fers, quatuor ista Concilia reverebere, summum honorem primae sedis Episcopo, id est, Petro, deferres:[27] incruentum corporis et sanguinis Christi sacrificium in altari recognoscas:[28] beatos Martyres, divosque omnes coelites, ut pro te Christo supplicent, obsecrabis:[29] mulierosos apostatas ab infando concubitu et incestu publico coercebis:[30] multa facies, quae demoliris; multa, quae facis, infecta voles.[31] Porro Synodos aliorum temporum, nominatim vero Tridentinam, eiusdem

auctoritatis ac fidei cum primis illis fuisse, quando usus venerit, demonstraturum me spondeo atque recipio.

Auctus igitur Conciliorum omnium valido et exquisito praesidio, cur non ingrediar in hanc palaestram animo tranquillo et praesenti, observaturus adversarium, quo se proripiat? Nam et evidentissima producam, quae distorquere non poterit, et probatissima, quae respuere non audebit.

Fortasse verbosius loquendo diem extrahere conabitur; sed ab intentis hominibus, si vos rego bene novi, nec aures nec oculos compilabit. Quod si quis erit omnino tam demens, qui se unum opponat Senatoribus orbis terrae, et iis quidem omni exceptione maioribus, sanctoribus, doctioribus, vetustioribus; libenter aspiciam illud os, quod ubi vobis ostendero, reliqua cogitationibus vestris relinquam. Interim hoc monebo; qui pleno Concilio, rite atque ordine consummato, momentum et pondus abrogat, videri mihi nullo consilio, nullo cerebro; neque solum in theologicis tardum, sed etiam in politicis inconsultum. Si umquam Dei Spiritus illuxit Ecclesiae, certe illud est tempus immitendi Numinis, quum omnium ecclesiarum, quae sunt in terris patentissimae, religio, maturitas, scientia, sapientia, dignitas, unam in urbem confluerint, adhibitisque modis omnibus divinis et humanis, quibus indagari veritas possit, promissum implorent Spiritum,[32] quo salutariter et prudenter sanciat.

Prosiliat nunc aliquis factionis haereticae magistellus, attollat supercilia, suspendat nasum, frontem perfricet, iudicesque suos scurriliter ipse iudicet. Quos ille ludos, quos iocos dabit? Repertus est Lutherus,[33] qui diceret, anteferre se Consiliis duorum suffragia bonorum et eruditorum hominum (putatote suum et Phillippi), si quando in Christi nomine consensissent. O circulos! Repertus est Kemnitius[34], qui concilium Tridentinum ad suos vertiginis importunae calculos exegerit; quid lucratus? Infamiam. Dum iste nictaverit, sepelietur cum Ario; Tridentina Synodus quo magis inveterascet, eo magis in dies eoque perennius efflorescet. Bone Deus! quae gentium varietas, qui delectus episcoporum totius orbis, qui regum et rerumpublicarum splendor, quae medulla theologorum, quae sanctitas, quae lacrymae, quae ieiunia, qui flores academici, quae linguae, quanta subtilitas, quantus labor, quam infinita lectio, quanta virtutum et studiorum divitiae augustum illud sacrarium impleverunt? Audivi ego Pontifices exsultantes, et in his Antonium, archiepiscopum Pragensem, a quo sum creatus presbyter, amplissimos et prudentissimos viros, quod in ea schola haesissent aliquot annis, ut nullum Ferdinandi Caesaris, cui multum debuerant, regalius et uberius in se beneficium colerent, quam hoc fuit quod in Tridentino gymnasio legati ex Pannonia consedisissent. Intellexit hoc Caesar, qui reversis ita gratulatus est: "Aluimus vos in schola optima."

Huc invitati fide publica, cur non properarunt adversarii, ut eos palam refellerent, in quos ranunculi coaxant e cavernulis?—Hussio et Hieronymo fregere fidem, inquit—Qui?—Constantiensis Concilii proceres—Falsum est: nullam dedere. Sed nec in Hussium tamen animadversum fuisset, nisi homo perfidiosus et pestilens, retractus ex fuga, quam ei Sigismundus Imperator periculo capitis interdixerat, violatis etiam conditionibus, quas scripto pepigerat cum Caesare, vim omnem illius diplomatis enervasset. Fefellit Hussium praecipitata malitia. Iussus enim, quum barbaras in sua Bohemia tragoedias excitasset, semetipsum sistere Constantiae, despexit praerogativam Concilii; securitatem periit a Caesare, Caesar obsignavit, christianus orbis resignavit maior Caesare. Redire ad mentem haeresiarcha noluit: periit. Hieronymus vero Pragensis furtim venit Constantiam, protectus a nemine; deprehensus comparuit, peroravit, habitus est perbenigne, liber abiit quo voluit, sanatus est, haeresim eiuravit, relapsus est, exustus est.

Quid toties unum exemplum de sexcentis exagitant? Repetant annales suos. Martinus ipse Lutherus (a. 1518) odium Dei et hominum, Augustae positus coram Cardinale Caietano, nonne quod potuit, eructavit, et Maximiliani litteris communitus excessit? Idem accitus Wormatiam (a. 1521), quum et Caesarem et plerosque Imperii principes haberet infensos, nonne Caesaris verbo tutus fuit? Postremo lutheranorum et zuinglianorum capita, praesente Carolo quinto, haereticorum hoste victore, domino, nonne datis induciis confessiones suas innovatas exhibuere comitiis Augustanis, et sospites abiire? Haud secus litterae Tridientinae locupletissimas adversario cautiones providerant:[35] uti noluit. Nimirum se iactat in angulis in quibus ubi tria verba graeca sonuerit, sapere videatur; abhorret a luce, quae litteratorem in numero poneret, et ad honesta subsellia devocaret. Catholicis Anglis tale chirographum impunitatis impetrent, si diligunt salutem animarum. Nos Hussium non causabimur; verbo Principis innixi, convolabimus.

Sed ut, unde sum egressus, eo regrediar, Concilia generalia mea sunt, primum, ultimum, media; his pugnabo. Hastam exspectet adversarius amentatam, quam avellere numquam poterit. Prosternatur in eo satanas, Christus vivat.

QVINTA RATIO

PATRES

Antiochiae, qua primum in urbe Christianorum nobile cognomentum increbuit, Doctores,[36] id est, eminentes theologi; et Prophetae, id est, concionatores perquam celebres, floruerunt. Huiusce generis "scribas et sapientes, doctos in regno Dei, nova promentes et vetera,"[37] Christum callentes et Moysem, Dominus ipse futuros gregi prospexerat. Hos, ingentis beneficii loco donatos, explodere, quanti maleficii est? Explosit adversarius. Quid ita? Quia stantibus illis, concidisset. Id ego quum pro certissimo comperissem, pugnam simpliciter exoptavi, non illam iocularem, qua turbae velitantur in compitis, sed istam severam et acrem, qua congregimur in vestris Philosophorum spatiis:

/*-pede pes, densusque viro vir.

Ad Patres si quando licebit accedere, confectum est praelium; tam sunt nostri, quam Gregorius ipse decimus tertius, filiorum Ecclesiae Pater amantissimus. Nam ut omittam loca sparsa, quae ex monumentis veterum conquisita, nostram fidem apposite affirmateque propugnant; tenemus horum integra volumina, quae de industria religionem, quam tuemur, evangelicam distincte copioseque dilucidant. Duplex Hierarchia Martyris Dionysii[38] quas classes, quae sacra, quos ritus edocet? Pupugit ea res Lutherum[39] tam valde, ut huius opera "simillima somniis, nec non perniciosissima" iudicaret. Imitatus parentem Caussaeus,[40] nescio quis terrae filius, ex Gallia, non est veritus hunc Dionysium, inclytae gentis Apostolum, vocitare "delirum senem." Centuriatores[41] vehementer offendit Ignatius et Calvinum,[42] ut in eius epistolis "deformes naevos, et putidas naenias" hominum quisquiliae notarint. Censoribus[43] illis "fanaticum quiddam" Irenaeus edixit; Clemens auctor Stromatum "zizania faecesque protulit;"[44] reliqui Patres huius aevi, sane apostolici viri, "blasphemias et monstra posteris reliquerunt." In Tertulliano rapiunt avide, quod a nobis edocti, nobiscum communiter detestentur; sed meminerint libellum de Praescriptionibus,[45] qui nostri temporis sectarios tam insigniter perculit, numquam fuisse reprehensum. Hippolytus, Portuensis[46] episcopus, quam belle, quam clare Antichristi nervum, lutherana tempora, praemonstravit? Eum propterea "scriptorem infantissimum et larvam" nominant. Cyprianum, delicias et decus Africae, Gallicanus ille criticus[47] et Magdeburgici[48]

"stupidum, et destitutum Deo, et depravatores poenitentiae" nuncuparunt. Quid admisit? Scripsit enim de virginibus, de lapsis, de unitate Ecclesiae tractationes eiusmodi, eas etiam epistolas Cornelio, Romano Pontifici, ut nisi fides huic martyr detrahatur, Petrus Martyr Vermilius, omnesque cum eo foederati, peiores adulteris et sacrilegis habeantur. Ac ne singulis insistam diutius, Patres huius saeculi damnantur omnes, "quippe qui doctrinam de poenitentia mire depravarint." [49] Quo pacto? Nam austeritas canonum, quae viguit ea tempestate, maiorem in modum displicet huic sectae plausibili, quae tricliniis aptior, quam templis, voluptarias aures titillare et pulvillos omni cubito [50] solet assuere.

Quid aetas proxima, quid peccavit? Chrysostomus et ii Patres "iustitiam fidei foede" videlicet "obscurarunt." [51] Nazianzenus, quem honoris causa, Theologum veteres appellarunt, Caussaeo [52] iudice, "Fabulator, quid affirmaret, nesciit." Ambrosius "a cacodaemone fasciatus est." Hieronymus "aeque damnatus, atque diabolus: iniuriosus Apostolo, [53] blasphemus, sceleratus, impius." "Vnus" Gregorio Massovio [54] "pluris est Calvinus, quam centum Augustini." Parum est, centum; Lutherus [55] "nihili facit adversum se mille Augustinos, mille Cyprianos, mille Ecclesias." Longius rem deducere, supervacaneum puto. Nam in hos, qui bachantur, quis miretur in Optatum, Athanasium, Hilarium, Cyrillos, Epiphanium, Basilium, Vincentium, Fulgentium, Leonem, Gregoriumque Romanum fuisse procacissimos?

Quamquam si datur ulla rebus iniustis iusta defensio non inficior habere Patres, ubicumque incideris, quod isti, dum sibi consentiunt, necessario stomachentur. Et inem qui odere stata ieiunia, quo animo oportet esse in Basilium, Nazianzenum, Chrysostomum, qui de quadragesima et indictis ieiuniorum feriis, tamquam de rebus iam usitatis, conciones egregias publicarunt? Qui suas animas auro, libidine, crapula et ambitiosis conspectibus vendiderunt, possuntne non esse inimicissimi Basilio, Chrysostomo, Hieronymo, Augustino, quorum excellentes libri de monachorum instituto, regula, virtutibus, teruntur?

Qui captivam hominis voluntatem invexere, qui christiana funebria sustulere, qui Divorum reliquias incendere, sintne placabiles Augustino, qui de libero arbitrio libros tres, de cura pro mortuis unum, de miraculis ad Basilicas et memorias Martyrum prolixum caput nobilissimi operis [56] et conciones aliquot exaravit? Qui fidem suis captiunculis metiuntur, nonne succenseant Augustino, cuius est insignis epistola, [57] qua se profitetur antiquitati, consensioni, successioni perpetuae et Ecclesiae, quae sola inter tot haereses Catholicae nomen usucapione vindicat assentire?

Optatus, Milevitanus episcopus, Donatianam partem revincit [58] ex communione Catholica; nequitiam accusat ex decreto Melchiodis (lib. 1); haeresim refutat ex ordine Romanorum Pontificum (lib. 2); insaniam patefacit ex Eucharistia et chrismate contaminatis (lib. 3); sacrilegium horret ex diffractis altaribus "in quibus Christi membra portata sunt," pollutisque calicibus "qui Christi sanguinem tenuerunt," (lib. 6). De Optato quid sentiant, aveo scire, quem Augustinus [59] ut venerabilem et catholicum episcopum, Ambrosio parem et Cypriano; quem Fulgentius [60] ut sanctum et fidelem Pauli interpretem, Augustini similem et Ambrosii, meminerunt.

Athanasii Symbolum in templis concinunt. Num favent ei, qui Antonium Eremitam Aegyptium, [61] gravis auctor, accurato libello dilaudaverit, quique cum Alexandrina Synodo [62] iudicium Sedis Apostolicae, Divi Petri, suppliciter appellavit? Prudentius in hymnis quoties precatur Martyres, quos decantat? Quoties ad eorum cineres et ossa Regem Martyrum veneratur? Num hunc probabunt? Hieronymus pro Divorum reliquiis et honoribus

scribit in Vigilantium, in Iovinianam pro virginitatis gradu. Huccine patientur? Ambrosius[63] tutores suos Gervasium et Protasium, celebritate notissima, in Arianam ignominiam honestavit; cui facto divinissimi Patres[64] encomium tribuere: quod factum Deus non uno prodigio decoravit. Num benevoli sunt Ambrosio futuri? Gregorius Magnus, noster Apostolus, planissime noster est, eoque nomine nostris adversariis odiosus; quem Calvinus[65] rabies negat in schola sancti Spiritus educatum, propterea quod sacras imagines illitteratorum libros appellasset.

Dies me deficeret numerantem epistolas, conciones, homilias, orationes, opuscula, disceptationes Patrum, in quibus ex apparato graviter et ornate nostra catholicorum dogmata roborarunt. Quamdiu apud bibliopolas ista venierint, tamdiu frustra nostrorum codices prohibentur; frustra servantur aditus oraeque maritimae; frustra domus, arcae, scrinia, capsulae disquiruntur; frustra tot portis minaces tabulae suffiguntur. Nullus enim Hardingus, nec Sanderus, nec Stapletonus, nec Bristolus haec nova somnia vehementius, quam hi, quos recensui, Patres, insectantur. Talia cogitanti accrevit animus et desiderium pugnae, in qua, quoquo se moverit adversarius, nisi gloriam Deo cesserit, feret incommodum. Patres admiserit, captus est; excluserit, nullus est.

Adolescentibus nobis ita contigit. Ioannes Ivellus antesignanus calvinianorum Angliae, catholicos ad Divi Pauli Londinensium incredibili iactantia laccessivit, invocatis per hypocrisim et imploratis Patribus, quicumque intra salutis annum sexcentimum claruisset. Accipiunt conditionem memorabiles viri, qui tum exsulabant Lovanii, summis licet difficultatibus propter iniquitatem suorum temporum circumsepti. Ausim dicere, tanto popularibus nostris bono fuisse illam Ivellii astutiam, inscitiam, improbitatem, impudentiam, quas ii scriptores feliciter expanderunt, ut vix aliud quidquam, memoria mea, provenerit Anglorum Ecclesiae laboranti fructuosius. Edictum continuo valvis appenditur, ne qui codices illiusmodi legerentur, neve haberentur. Quum tantis clamoribus propemodum extorti prodiissent, didicere quicumque negotium attigissent, Patres fuisse catholicos, id est, nostros. Neque hoc sibi suisque vulnus inflictum Laurentius Humfredus[66] tacuit; qui quum alte Ivellum quoad caetera sustulisset, unam ei notam aspersit inconsiderantiae, quod Patrum calculos recepisset, quibuscum sibi nihil esse commercii, nec fore, sine ulla circuitione proloquitur.

Pertentavimus etiam familiariter aliquando Tobiam Matthaeum, qui nunc in concionibus dominatur, quem propter bonas artes et virtutum semina dileximus, ut responderet ingenue, possetne qui Patres assiduus lectitaret, istarum esse partium, quas ille suaserat. Retulit, non posse, si pariter eos legeret iisque crederet. Verissimum hoc verbum est, neque aliter eum nunc, aut Mattheum Huttonum, qui vir nominatus in paucis, versare Patres dicitur, aut reliquos adversarios, qui hoc faciunt, sentire arbitror.

Hactenus ergo securus in hanc aciem potui descendere, bellaturus cum, iis, qui quasi auribus lupum teneant, aeternam causae maculam cogantur inutere, sive recusent Patres, sive deposcant. Nam in altero fugam adornant, in altero suffocantur.

SEXTA RATIO

FIRMAMENTVM PATRVM

Si quibus umquam cordi curaeque fuit id, quod maximopere nostris fuit et esse debet: "Scrutamini Scripturas,"[67] facile princeps et palmares in hoc genere sanctissimi Patres

exstitere. Horum opera sumptuque tot gentibus et linguis transcripta Biblia et importata sunt; horum periculis et cruciatibus erepta de flammis hostilibus et vastitate; horum laboribus et vigiliis omnem in partem enucleata studiosissime; die noctuque sacras Litteras imbibere, de suggestibus omnibus sacras Litteras edidere, immensa volumina sacris Litteris ditavere, fidelissimis commentariis sacras Litteras explicuere cibos et inedia sacris Litteris condivere, occupati denique sacris in Litteris, ad senectutem decrepitam pervenere.

Quod si frequenter ipsi quoque ab auctoritate maiorum, ab Ecclesiae praxi, a successionem Pontificum, a Conciliis oecumenicis, a traditionibus apostolicis, a cruore Martyrum, a scitis Praesulum, a visis eventisque mirabilibus argumentati sunt; tamen omnium maxime et libentissime sanctarum Litterarum testimonia densa conglobant, haec premunt, in his habitant, huic "armaturae fortium" duces robustissimi, sarta tecta civitatis Dei contra nefarios impetus quotidie munientes, optimo iure primas partes honoratissimasque porrigunt.

Quo magis demiror illam exceptionem adversarii superbam et fatuam, qui velut aquam in profluyente quaeritans, sic in Scripturis confertissimis Scripturarum penuriam obiectat. Tantisper se Patribus assensurum dicit, dum sacris Litteris adhaerescunt. Num loquitur ex animo? Curabo igitur procedant armati atque stipati Christo, Prophetis, Apostolis atque omni apparatu biblico, celeberrimi auctores, antiquissimi Patres, sanctissimi viri, Dionysius, Cyprianus, Athanasius, Basilius, Nazianzenus, Ambrosius, Hieronymus, Chrysostomus, Augustinus, latinusque Gregorius. Regnet in Anglia fides illa, quam hi Patres, amicissimi Scripturarum, ex Scripturis exstruunt. Quas afferunt, afferemus; quas conferunt, conferemus; quod inferunt, inferemus. Placet? Excrea, dic sodes—Minime vero, inquis, nisi recte exponant—Quid est hoc ipsum, recte? Arbitratu tuo. Nihilne pudet labyrinthi?

Ergo quum sperem in Academiis florentissimis consociatum iri bene multos, qui, non pingui Minerva, sed acuto iudicio in has controversias inspecturi sunt, et horum responsa nugatoria libraturi, laetus hunc diem campi praestolabor, ut qui contra sylvestres tumulos mendicorum inermium nobilitatem et robur Ecclesiae Christi cogitem educere.

SEPTIMA RATIO

HISTORIA

Pristinam Ecclesiae faciem historia prisca reteggit. Huc provoco. Certe antiquiores historici, quos etiam usurpant adversarii, fere numerantur Eusebius, Damasus, Hieronymus, Ruffinus, Orosius, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Cassiodorus, Gregorius Turonensis, Vsuardus, Regino, Marianus Sigebertus, Zonaras, Cedrenus, Nicephorus. Quid narrant? Nostrorum laudes, progressus, vicissitudinem, hostes. Imo vero, quod observes diligenter, illi qui dissident a nobis odio capitali, Philippus, Pantaleon, Funecius, Magdeburgici, quum se ad scribendam vel chronologiam Ecclesiae vel historiam appulissent, nisi nostrorum gesta colligerent, ac inimicorum Ecclesiae nostrae fraudes et scelera coacervarent, mille quingentos annos argumento vacui praetermitterent.

Cum his considera peculiare certarum historiographos regionum, qui unius acta cuiusque populi curiosius operosiusque scrutati sunt. Ii quasi Spartam adepti, quam locupletare modis omnibus et perpolire cuperent, qui ne convivia quidem lautiora, aut manicatas tunicas, aut pugionum capulos, aut inaurata calcaria, talesque minutias, si novitatem saperent, tacuere; profecto, si quid in religione mutatum, aut a primis degeneratum saeculis inaudissent, frequentes memorassent; si non frequentes, saltem aliqui: si non aliqui, unus aliquis absque

dubio. Nullus omnino, neque benevolus nobis, neque malevolus, non modo quidquam tale prodidit, sed nec significavit.

Verbi gratia. Dant nobis adversarii, nec aliter possunt, fuisse Romanam Ecclesiam aliquando Sanctam, Catholicam, Apostolicam: tum quum haec a Divo Paulo promeruisset elogia:[68] "Vestra fides annuntiatur in universo mundo: sine intermissione memoriam vestri facio: Scio quia venien ad vos, in abundantia benedictionis Christi veniam: Salutant vos omnes Ecclesiae Christi: Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata est." Tum quum ibi Paulus in libera custodia[69] disseminaret Evangelium; tum quum in ea quondam "Babylone coelectam Ecclesiam"[70] Petrus regeret; tum quum ille Clemens,[71] apprime laudatus ab Apostolo,[72] sederet ad ipsa gubernacula; tum quum profani Caesares,[73] ut Nero, Domitianus, Traianus, Antoninus, Romanos Pontifices laniarent; tum etiam, vel Calvino[74] teste, quum Damasus, Siricius, Anastasius, Innocentius, clavum tenerent Apostolicum. Hoc enim saeculo nihil adhuc, praesertim Romae, digressos ab Evangelica doctrina, liberaliter ille concedit.

Quando igitur hanc fidem tantopere celebratam Roma perdidit? Quando esse desiit, quod ante fuit? Quo tempore, quo Pontifice, qua via, qua vi, quibus incrementis urbem et orbem religio pervasit aliena? Quas voces, quas turbas, quae lamenta progenuit? Omnes orbe reliquo sopiti sunt, dum Roma, Roma, inquam, nova sacramenta, novum sacrificium, novum religionis dogma procuderet? Nullus exstitit historicus neque latinus, neque graecus, neque remotus, neque citimus, qui rem tantam vel obscure iaceret in commentarios?

Ergo perspicuum hoc quidem est, si, quae nos credimus, historia multa et varia, nuntia vetustatis, vita memoriae, loquitur ac repetit affluenter; quae vero isti obtrudunt, nulla narratio post homines natos in Ecclesia valuisse commemoravit: et Historicos esse meos, et incursiones adversarias esse frigidissimas, quae nihil movere possint, nisi prius receptum sit, omnes omnium temporum christianos in spissam perfidiam atque in gehennae voraginem corruisse, donec Lutherus Boram constuprasset.

OCTAVA RATIO

PARADOXA

Ego vero, praestantissimi viri, quum de multis haeresibus quaedam apud me opiniosissimorum portenta reputo, quae mihi venient expugnanda; meipsum inertiae nequitiaeque condemnem, si cuiusquam in experiundo facultatem aut vires extimescerem. Sit ingeniosus, sit eloquens, sit exercitatus, sit omnium librorum helluo; tamen aridus et balbus appareat necesse est, quum haec tam "adunata" sustentabit. Disputabitur enim, si forte nobis annuent, de Deo, de homine, de peccato, de iustitia, de sacramentis, de moribus. Videro an ausint asseverare, quae sentiunt, quaeque, rebus addicti necessariis, divulgant in scriptiunculis. Faxo norint ista suorum axiomata.

DE DEO.—"Deus est auctor et causa[75] peccati, volens, suggerens, efficiens, iubens, operans, et in hoc impiorum scelerata consilia gubernans. Proprium Dei opus fuit,[76] ut vocatio Pauli, sic adulterium Davidis, Iudaeque proditoris impietas." Monstrum hoc, cuius Philippum aliquando pudit, Lutherus[77] tamen, a quo Philippus hauserat, quasi oraculum coeleste miris extollit laudibus, et alumnum suum eo nomine tantum non exaequat[78] Apostolo Paulo. Percontabor etiam, quid animi Luthero fuerit, quem Angli[79] calviniani

"virum divinitus datum ad orbem illuminandum" pronuntiant, quum hunc versum demeret supplicationibus Ecclesiae.[80] "Sancta Trinitas, unus Deus, miserere nobis."

DE CHRISTO.—Mox ad personam Christi progrediar. Quaeram ista sibi quid velint; Christus De Filius, Deus de Deo? Calvino:[81] "Deus ex sese," Bezae:[82] "Non est genitus de Patris essentia." Item: "Duae constituentur in Christo uniones hypostaticae,[83] altera animae cum carne, Divinitatis cum humanitate altera." "Locus apud Ioannem:" "Ego et Pater unum sumus," non ostendit Christum Deum 'homoousion'[84] Deo Patri." Sed et 'anima mea, inquit Lutherus,[85] odit hoc verbum 'homoousion.'" Pergite: "Christus ab infantia non fuit gratia consummatus,[86] sed animi dotibus velut caeteri homines adolevit: usu factus quotidie sapientior, ita ut puerulus ignorantia laborarit." Quod perinde est, ac si dicerent originis labe et vitio sordidatum. Sed cognoscite diriora: "Christus, quum orans in horto, sudoribus aquae manaret et sanguinis, sensu damnationis aeternae cohorrui:[87] vocem edidit sine ratione, sine spiritu, vocem doloris impetu repentinam; quam, ut non satis meditatam, cleriter castigavit." Estne aliquid amplius? Attendite: "Christus, quum actus in crucem exclamaret:" 'Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?' accensus est flammis inferni,[88] desperationis voceni emisit, non aliter affectus, quam si pereundum ei foret internecone sempiterna."

His etiam, si quid possunt, addant: "Christus, inquit,[89] descendit ad inferos, id est, mortuus gehennam gustavit, nihilo minus quam animae damnatorum, nisi quod sibi restituendus erat.—Quandoquidem enim morte corporea nobis nihil profuisset;[90] anima quoque luctari cum morte debuit aeterna, atque hoc modo nostrum scelus suppliciumque dependere." Ac ne quis forte suspicetur, istud Calvino per incuriam obrepisse, idem Calvinus:[91] "Omnes vos, si qui doctrinam istam solatii plenam exagitastis, perditos" appellat "nebulones." Tempora, tempora, cuiusmodi monstrum aluistis? Cruor ille delicatus et regius, qui de innocentis Agni corpore lacerato fissoque scaturiit, cuius cruoris una guttula propter dignitatem Hostiae mille mundos redimere potuisset, nihil humano genet profecit, nisi "mediator Dei et hominum (1 Tim ii. 5), homo Christus Iesus mortem quoque secundam (Apoc. ii. 11)," mortem animae, mortem gratiae, peccati solius et execrabilis blasphemiae sociam, pertulisset? Prae hac insania modestus videbitur Bucerus, quamquam est impudens, qui[92] infernum in symbolo sepulcrum accipit, per epexegetim valde praeposteram, ac potius tautologiam ineptam atque stolidam.

Anglicani sectarii, pars Calvino, idolo suo, pars Bucero, magno magistro, solent accedere; pars etiam submurmurant in hunc articulum, ne quid facessat ultra molestiae, quemadmodum sine tumultu penitus eximatur de Symbolo. Id veno etiam fuisse tentatum in conventiculo quodam Londinensi, memini narrasse mihi, qui interfuit, Richardum Chenaum, miserrimum senem, male mulctatum a latronibus foris, neque tamen ingressum in paternam domum. Hactenus de Christo.

DE HOMINE.—De homine[93] quid? "Imago Dei penitus in homine deleta est, nulla boni scintilla superstite: tota natura quoad omnes animae partes ita funditus eversa, ut ne renatus quidem et sanctus quidquam sit aliud intrinsecus, nisi mera corruptio atque contagio." Quorsum ista? Vt qui sola fide gloriam rapturi sunt, in omnium turpitudinum coeno volutati, naturam accusent, virtutem desperent, praecepta deonerent.

DE PECCATO.—Huc Illyricus, Magdeburgensium primipilus, illud suum adiecit immane placitum[94] de originis peccato, quod esse vult: "Intimam substantiam animarum, quippe quas, post Adami lapsum, diabolus ipse procreet, et in sese transformet." Hoc quoque tritum

est in hac faece: "Omnia peccata esse paria:"[95] sed ita (ne Stoici reviviscant), "si Deo iudice ponderentur." Ac si Deus, aequissimus iudex, oneri nostro cumulum potius, quam levamentum faceret, et id, quod non est in re, quum sit ipse iustissimus, exaggeraret. Hac trutina non levius in Deum severissime iudicantem deliquerit ille caupo, qui gallum gallinaceum, quando non est opus, occiderit, quam infamis ille sicarius, qui plenus Beza, Gallum heroa Guisium, admirabili virtute principem, displosa fistula interemit; quo facinore nihil vidit orbis noster aetate nostra funestius, nihil luctuosius.

DE GRATIA.—Sed fortasse, qui tam sunt in peccati conditione tetrici, magnifice philosophantur de divina gratia, quae huic malo succurrere ac mederi possit. Praeclaras vero isti partes assignant gratiae, "quam neque infusam cordibus nostris, neque ad resistendum sceleribus validam esse latrant, sedextra nos in solo Dei favore[96] collocant: "qui favor non emendet impios, nec purget, nec illuminet, nec ditet; sed veterem illam sentinam adhuc manantem atque foetentem, ne deformis et odiosa putetur, Deo connivente, dissimulet. Quo suo plasmate tantopere delectantur, ut ne "Christus quidem aliter apud illos[97] gratia plenus et veritate dicatur, quam quod ei Deus Pater mirandum in modum faverit."

DE IVISTITIA.—Quae res ergo iustitia est? Relatio.[98] Non enim ex theologicis concinnata virtutibus, fide, spe, charitate, quae animam suo nitore convestiant; sed tantum "occultatio delicti, quam qui sola fide prehenderit, ille tam de salute certus est, ac si iampridem interminato coeli gaudio[99] frueretur." Age, somniet hoc; sed unde constare poterit de futura perseverantia, qua qui caruit, exivit infelicissimus, licet ad tempus pure pieque iustitiam coluisset? Imo vero, "haec tua fides, Calvinus ait[100], nisi tuam tibi perseverantiam firme pronuntiet, ut hallucinari nequeas, tamquam inanis et languida sperneretur." Agnosco discipulum Lutheri. "Christianus, inquit ille[101] etiam volens, non potest salutem perdere, nisi nolit credere."

DE SACRAMENTIS.—Ad Sacramenta festino. Nullum, nullum, non duo, non unum, O Sancte Christe, reliquerant. Ipsorum quippe panis venenum est; Baptismus etsi adhuc verus, tamen ipsorum iudicio "nihil est, non est unda salutis, non est canalis gratiae, non derivat in nos Christi merita; sed significatio dumtaxat salutis est. Itaque nihilo pluris Baptismus Christi, quoad naturam rei, quam Ioannis facere caeremoniam. Si habeas, recte; si careas, nihil damni: crede, salvus es, antequam abluere." [102] Quid ergo parvuli, qui nisi iuventur virtute Sacramenti, sua fide miselli nihil assequuntur? "Potius quam Sacramento Baptismatis quidquam tribuamus, inquiunt Magdeburgici,[103] demus inesse fidem ipsis infantulis, qua servantur, cuius fidei pulsus quosdam abditos intelligant" ipsi, qui vivant necne, nondum intelligunt. Durum. Si hoc adeo durum est, Lutheri pharmacum auditote: "Praestat, inquit,[104] omittere, quandoquidem nisi credat infans, nequidquam lavatur." Haec illi quidem ancipites animo, quidnam enuntient categorice. Ergo Balthassar Pacimontanus diribitor interveniat; qui parens Anabaptistarum, quum parvulis motum fidei non posset affingere, Lutheri cantiunculam adprobavit, et paedobaptismum eiiciens e templis, "neminem nisi adultum fonte sacro decrevit abluere." Ad reliqua Sacramenta quod attinet, quamvis illa bestia multiceps horrendas eiectiones contumelias, tamen quia quotidianae iam sunt et callum auribus obduxerunt, hic praetereo.

DE MORIBVS.—Restant haereticorum de vita et moribus frusta nocentissima, quae Lutherus evomi in chartas, ut ex unius pectoris impuro gurgustio pestem lectoribus inhalaret. Audite patienter, et erubescite, et mihi date veniam recitanti: "Si nolit uxor[105], aut non possit, veniat ancilla. Siquidem res uxoria tam est cuique necessaria, quam esca, potus, somnus. Matrimonium est virginitate multo praestantius; eam Christus, eam Paulus dissuaserunt

hominibus christianis." Sed haec fortasse propria Lutheri sunt? Non sunt. Etiam nuper a meo Charco,[106] sed misere timideque defenduntur. Vultis ne plura? Quidni? "Quanto sceleratior es, inquit,[107] tanto vicinior gratiae. Omnes actiones bonae peccata sunt; Deo iudice, mortifera; Deo propitio, leviuscula[108]—Nemo malum suapte voluntate cogitat[109]—Decalogus nihil ad christianos[110]—Opera nostra Deus nequaquam curat—Soli recte participant coena Dominica, qui tristes, afflictas, perturbatas, confusas, erraticas apportant conscientias.—Confitenda crimina sunt, sed cuilibet, qui si te vel ioco absolverit, modo credideris, absolutus es.—Legere preces horarias non est sacerdotum, sed laicorum—Christiani liberi sunt a statutis hominum." Satis superque lacunam istam commosse videor. Iam finio. Nec vero putetis iniquiorem esse me, qui lutheranos et zuinglianos promiscue coarguerim; nam isti memores a quo proseminati sint, inter se fratres et amici volunt esse,[111] adeoque gravem interpretantur iniuriam, quum in ulla re praeter unam, discriminantur.

Equidem non sum tanti, ut vel mediocrem locum mihi sumam in selectis theologis, qui hodie bellum haeresibus indixere; sed hoc scio, quantuluscumque sum, periclitari me non posse, dum Christi gratia fultus adversum talia commenta, tam invisa, tam insulsa, tam bruta, coelo terraque iuvantibus, praelabor.

NONA RATIO

SOPHISMATA

Scitum est, inter caecos luscum regnare posse. Apud rudes valet saepe fucata disputatio, quam schola Philosophorum exhibeat. Multa peccat adversarius in hoc genere; sed quatuor fallacies plerumque consuitur, quas in Academia malim, quam in trevio, retexere.

Primum vitium [Greek: skiamachia] est, quae auras et umbras magno contau diverberat. Hoc pacto: contra coelibes iuratos et votos in castimoniam, quod nuptiae bonae sint, virginitas melior, offeruntur Scripturae loquentes honorifice de coniugio. Quem feriunt? Contra meritum hominis christiani, tinctum Christi sanguine, alioquin nullum, promuntur testimonia, quibus iubemur, nec naturae, nec legi, sed sanguini Christi fidere. Quem refellunt? In eos, qui colunt Coelites, ut famulos Christi maxime gratiosos, citantur integrae pagellae, quae vetant colere multos Deos. Vbinam sunt? Huiusmodi argumentis, quae apud haereticos infinita reperio, nobis esse detrimento non poterunt; vobis esse fastidio poterunt.

Aliud vitium [Greek: logomachia] est, quae sensa deserens, loquaciter cum verbo litigat, "Invenias mihi Missam, inquit, aut Purgatorium in Scripturis." Quid ergo? Trinitas, Homousion, Persona, nusquam sunt in Bibliis, quia voces istae non sunt? Affine est huic peccato litterarum aucupium; quum neglecta consuetudine et mente loquentium, quae vita vocabuli est, adversus elementa contenditur. Nempe sic aiunt: "Presbyter nihil est Graecis, nisi senior; Sacramentum, quodvis mysterium." Caeterum acute D. Thomas,[112] ut omnia: "In vocibus, inquit, videndum, non tam ex quo, quam ad quid sumantur."

Tertium, [Greek: homonumia] est, longe lateque patens. Vt: "Quorsum ordo sacerdotum; quum Ioannes (Apoc. v. 10) omnes nos vocaverit sacerdotes?" Etiam hoc addidit: "Regnabimus super terram." Quorsum ergo reges? Item: "Propheta (Isai. LVIII. 6) celebrat ieiunium spiritale, hoc est, ab inveteratis criminibus abinentiam. Valeat ergo ciborum delectus, et dierum praescriptio." Siccine? Igitur insanierunt Moyses, David, Elias, Baptistes,

Apostoli, qui biduo, triduo, vel hebdomadis inedia terminarunt; quae quidem, ut a crimine, debebat esse perpetua. Hoc quale sit, iam vidistis: propero.

Quartum his adiicitur "Circulatio," in hunc modum: Da mihi notas, inquam, Ecclesiae. "Verbum Dei et purissima Sacramenta." Haecine sunt apud vos? "Quis dubitet?"—Ego vero pernego. "Consule verbum Dei."—Iam consului, minusque vobis, quam antea, faveo. "Attamen planum est."—Proba mihi. "Quia nos ne latum quidem unguem discedimus a verbo Dei."—Vbi est acumen tuum? Semperne capies pro argumento illud ipsum, quod ponitur in quaestione? Quoties hoc iam inculco? Num tu evigilas? Num faces admovendae sunt? Dico a te perperam exponi verbum Dei: testes habeo quindecim aetates, sta sententiae, non meae, non tuae, sed harum omnium.—"Stabo sententiae verbi Dei: Spiritus ubi vult, spirat." Eccum, quos gyros, quas rotas fabricat. Hic nugator, tot verborum atque sophismatum architectus, nescio cui formidolosus esse queat, molestus erit fortasse. Molestiam vestra prudentia sublevabit, formidinem res eripuit.

DECIMA RATIO

OMNE GENVS TESTIVM

"Haec erit vobis directa via, ita ut stulti non errent per eam." [113] Quis enim, quamvis hebes in plebecula, dummodo salutis cupidus parumper attenderit, semitam Ecclesiae tam egregie complanatam, non videat, non teneat; vepres, et cautes, et avia detestatus? Erunt haec etiam rudibus explorata, sicut Isaias vaticinatus est; vobis igitur, si voletis, exploratissima.

COELITES.—Theatrum universitatis rerum ponamus ob oculos; quidquid est uspiam peragremus; omnia nobis argumenta suppeditant. Eamus in coelum: "Rosas [114] et lilia contemplemur," purpuratos nempe martyrio, candidatos innocentia. Romanos, inquam, Pontifices [115] tres et triginta continenter occisos; Pastores terris omnibus, qui suum pro Christi nomine sanguinem oppignerarunt; greges fidelium, qui Pastorum vestigiis institere; Divos omnes coelites, qui turbae hominum puritate et sanctimonia praeluxere. Nostros hic vixisse, nostros hinc emigrasse reperias. Noster fuit, ut paucula delibemus, ille martyrii sitientissimus Ignatius [116] "qui in rebus Ecclesiae neminem, ne regen [117] quidem, aequavit Episcopo: qui traditiones [118] quasdam Apostolicas, quarum testis ipse fuerat, ne dilaberentur, scripto mandavit." Noster anachoreta Telesphorus, [119] "qui ieiunium quadragesimale, sancitum ab Apostolis, observari severius iussit." Noster Irenaeus, [120] "qui a successionem Cathedrae Romanae fidem Apostolicam declaravit." Noster etiam Victor Pontifex, "qui [121] Asiam edicto coercuit universam:" quod quum aliquibus, atque etiam huic Irenaeo, viro sacratissimo, videretur asperius, nemo tamen attenuavit, ut exoticam potestatem. Noster Polycarpus, [122] qui super quaestione Paschatis Romam adiit, cuius ambustas reliquias Smyrna collegit, anniversario die ritumque legitimo suum Episcopum venerata. Nostri Cornelius et Cyprianus, [123] aureum par Martyrum, ambo magni praesules; sed maior ille, qui Romanus Africanum errorem resciderat; hic nobilitatus observantia, qua maiorem est prosequutus, amicissimum sui. Noster Sixtus, [124] "cui ad aram solemnibus sacris operanti ministrarunt e clero septemviri." Noster Laurentius, huius Archidiaconus, [125] quem adversarii de suis fastis eiiciunt, quem ante mille ducentos annos vir consularis Prudentius [126] sic ornavit:

Quae sit potestas credita
Et muneris quantum datum,
Probant Quiritum gaudia,

Quibus rogatus annuis.
Hos inter, o Christi decus,
Audi et poetam rusticum,
Cordis fatentem crimina,
Et facta prodentem sua.
Audi benignus supplicem
Christi reum, Prudentium.

Nostrae virgines illae[127] perbeatae, Caecilia, Agatha, Anastasia, Barbara, Agnes, Lucia, Dorothea, Catharina; quae decretam pudicitiam adversus et hominum et daemonum tyrannidem firmaverunt. Nostra Helena, quam dominicae Crucis inventio celebravit. Nostra Monica, quae moriens[129] orari et sacrificari pro se mortua ad altare Christi, religiosissime flagitavit. Nostra Paula,[129] quae ex urbano palatio et opimis praediis in speluncam Bethleemiticam tantis itineribus peregrina cucurrit, ut ad Christi vagientis cunabula delitesceret. Nostri Paulus, Hilarion, Antonius, seniculi solitarii. Noster Satyrus,[130] Ambrosii germanus frater, qui tremendam illam hostiam circum se gestans in orario, naufragus insiliit in Oceanum, et fide plenissimus enatavit. Nostri Nicolaus et Martinus, episcopi, exerciti vigiliis, paludati ciliciis, ieiunio pasti, Noster Benedictus, tot monachorum pater. Chiliadas istas decennio non exsequeretur.

Sed nec illos repeto, quos in Ecclesiae Doctoribus ante posueram. Memor sum brevitatis meae, Petat ista, qui volet, non solum ex abundanti veterum historia, sed multo etiam magis ex gravissimis auctoribus, qui paene singuli Divos singulos memoriae[131] reliquerunt. Renuntiet mihi, de christianis illis antiquissimis et beatissimis quid autemet? Vtrius doctrinae fuerint, catholicae, an lutheranae? Testor Dei solium et illud tribunal, ad quod stabo rationem rationum harum et dicti et facti redditurus, aut nullum coelum esse, aut nostrorum esse; illud exsecramur, hoc ergo defigimus.

DAMNATI.—Nunc e contrario, si libet, inspiciamus in Tartara. Cremantur incendio sempiterno. Qui? Iudaei. Quam Ecclesiam adversati? Nostram.—Qui? Ethnici. Quam Ecclesiam crudelissime persecuti? Nostram.—Qui? Turcae. Quae templa demoliti? Nostra.—Qui? Haeretici. Cuius Ecclesiae perduelles? Nostrae.—Quae enim Ecclesia praeter nostram omnibus inferorum portis[132] se opposuit?

IVDAEI.—Quum, pulsus Hebraeis, Christiani[133] succrescerent Hierosolymis, Deum immortalem! qui concursus hominum ad loca sacra fuit,[134] quae urbis religio, quae sepulcri, quae praesepii, quae crucis, quae monumentorum omnium, quibus velut exuviis mariti, Ecclesia sponsa delectatur? Hinc manavit in nos Iudaeorum odium ferum et implacabile. Queruntur etiam nunc, maiores nostros maioribus suis exitio fuisse. A Simone Mago et lutheranis nullum ictum acceperunt.

ETHNICI.—In Ethnicis violentissimi fuere, qui toto Imperio, trecentis annis, per intervalla temporum, aerumnosissima Christianis supplicia machinati sunt. Quibus? Patribus et filiis nostrae fidei. Cognoscite vocem tyranni, qui Divum Laurentium torruit in craticula:[135]

Hunc esse vestris Orgiis
Moremque et artem, proditum est;
Hanc disciplinam foederis,
Libent ut auro antistites.
Argenteis scyphis ferunt

Fumare sacrum sanguinem,
Auroque nocturnis sacris
Adstare fixos cereos.
Tunc cura summa est fratribus,
(Vt sermo testatur loquax),
Offerre, fundis venditis,
Sestertiorum millia.
Addicta avorum praedia
Foedis sub auctionibus
Successor exhaeres gemit,
Sanctis egens parentibus.
Haec occulantur abditis
Ecclesiarum in angulis;
Et summa pietas creditur
Nudare dulces liberos.
Deprome thesauros, malis
Suadendo quos praestigiis
Exaggeratos obtines,
Nigrantes quos claudis specu.
Hoc poscit usus publicus;
Hoc fiscus, hoc aerarium,
Vt dedita stipendiis
Ducem iuvet petunia.
Sic dogma vestrum est, audio;
"Suum quibusque reddito."
En Caesar agnoscit suum
Numisma, nummis inditum.
Quod Caesaris scis, Caesari
Da: nempe iustum postulo,
Ni fallor; haud ullam tuus
Signat Deus pecuniam.
Nec quum veniret, aureos
Secum Philippos detulit;
Praecepta
sed verbis dedit
Inanis a marsupio.
Implete dictorum fidem,
Quae vos per orbem venditis,
Nummos libenter reddite;
Estote verbis divites.

Quis videtur? In quos furit? Cuius Ecclesiae sacra, lychnos, ritus, ornamenta convellit? Cui patellas aureas, et argenteos calices, et sumptuosa donaria, et opulentam gazam invidet? Profecto lutherizat. Quod enim aliud velum suo latrocinio nostri Nemrodes[136] obtenderunt, quum depecularentur ecclesias, et Christi patrimonium dissiparent? Contra vero magnus ille Constantinus Christomastigon terror, quam Eeclesiam tranquillavit? Illam, cui Pontifex Sylvester praefuit,[137] quem in Soracte latitantem accersiit, ut eius opera nostro baptismo tingeretur.—Quibus auspiciis victor? Signo crucis.[138]—Qua matre gloriosus? Helena.—Quibus se patribus adiunxit? Nicaenis.—Cuiusmodi? Vt Sylvestro, ut Marco, ut Iulio, ut Athanasio, ut Nicolao.—Cuius se precibus[139] commendavit? Antonii.—Quam sellam

postulavit[140] in Synodo? Vltimam.—O quanto regalior hac sede, quam qui regis titulum, non debitum, ambierunt! Singula narrare longum est. Sed ex his duobus altero nobis infestissimo, altero nobis amicissimo, licebit singula coniiicere, quae sunt horum simillima. Etenim, ut nostrorum illa fuit Epistasis turbulenta, sic nostrorum haec evasit divina Catastrophe.

TVRCAE.—Turcica videamus. Mahometes et Sergius monachus apostata in profundo barathro iacent ululantes, et suis et posteriorum sceleribus onusti. Haec portentosa et efferata bellua, Sarraceni, Turcae, nisi a nostris ordinibus militiae sacrae,[141] nisi a nostris principibus et populis accisa fuisset ac repressa, per Lutherum quidem, (cui gratias hoc nomine Solymanus Turcus litteris egisse dicitur), et per lutheranos regulos (quibus Turcorum progressio laetabilis existimatur); haec, inquam, Erinnyes furiosa et exitiosa mortalibus, totam iam depopularetur et vastaret Europam; neque indiligentius altaria et signa crucis, quam ipse Calvinus everteret. Ergo nostri hostes illi sunt proprii, utpote nostrorum industria a christianorum iugulis repulsi.

HAERETICI.—Despectemus in haereticos, faeces, et folles, et alimenta gehennae. Primus occurrit Simon Magus. Quid ille? "Eripiebat homini liberam[142] voluntatem; solam fidem[143] percrepabat." Mox Novatianus: Quis? Antipapa Cornelio,[144] Pontifici Romano, "hostis sacramentorum poenitentiae et chrismatis." [145] Deinde Manes Persa: hic docebat "baptismum salutem[146] non conferre." Post Aerius Arianus "preces damnabat pro mortuis,[147] confundebat episcopis sacerdotes." Hinc Aerius "solam[148] et ipse fidem personabat," cognominatus atheos[149] non minus quam Lucianus. Sequitur Vigilantius,[150] qui "Divos orari non ferebat:" ac Iovinianus, qui "virginitatem et nuptias aequiparabat." Denique colluvies universa Macedonius, Pelagius, Nestorius, Entyches, Monothelitae, Iconomachi, caeteri, quibus Lutherum et Calvinum posteritas aggregabit. Quid isti? Omnes mali corvi, eodem ovo geniti, ab Ecclesiae nostrae Praesulibus desciverunt, ab illis evicti et exinaniti sunt.

Deseramus avernum, reddamur terris. Quocumque me oculis et cogitatione convertero, sive Patriarchas intueor et sedes Apostolicas, sive Antistites caeterarum gentium, sive laudatos principes, reges, caesares, sive christianorum cuiusque nationis initia, sive ullum iudicium vetustatis, aut lumen rationis, aut honestatis decus; nostrae fidei serviunt et suffragantur omnia.

SEDES APOSTOLICA.—Testis Romana successio, "In qua semper Ecclesia, (ut cum Augustino ep. 162 loquar), Apostolicae Cathedrae viguit principatus." Testes illae reliquae sedes apostolicae, in quas hoc nomen insignite convenit, quod ab ipsis Apostolis horumve auditoribus exaedificatae[151] fuerint.

DISIVNCTISSIMAE TERRAE.—Testes ubivis gentium pastores, loco dissiti, religione nostra concordēs, Ignatius et Chrysostomus, Antiochiae; Petrus, Alexander, Athanasius, Theophilus, Alexandriae; Macharius et Cyrillus, Hierosolymis; Proclus, Constantinopoli; Gregorius et Basilius, in Cappadocia; Thaumaturgus, in Ponto; Smyrnae, Polycarpus; Iustinus, Athenis; Dionysius, Corinthi; Gregorius, Nissae; Methodius, Tyri; Ephremus, in Cyria; Cyprianus, Optatus, Augustinus, in Africa; Epiphanius, in Cypro; Andreas, Cretae; Ambrosius, Paulinus, Gaudentius, Prosper, Faustus, Vigilus in Italia; Irenaeus, Martinus, Hilarilius, Eucherius, Gregorius, Salvianus, in Gallia; Vincentius, Orosius, Ildefonsus, Leander, Isidorus, in Hispania; in Britannia, Fugatius, Damianus, Iustus, Mellitus, Beda. Denique, ne ambitiosus videar in nominibus, quaecumque vel opera, vel fragmenta supersunt

eorum, qui disiunctissimis terris Evangelium severunt, omnia nobis unam fidem exhibent, quam hodie catholici profitemur. Christe, quid causae tibi afferam, quo minus me de tuis extermines, si tot luminibus Ecclesiae tenebricosos homulos, paucos, indoctos, dissectos, improbos, antetulero?

PRINCIPES.—Testes item principes, reges, caesares, horumque respublicae, quorum et ipsorum pietas, et ditionum populi, et pacis bellicae disciplina, se penitus in hac nostra doctrina catholica fundaverunt. Hic ergo quos ab oriente Theodosios, quos ab occidente Carolus, quos Eduardus ex Anglia, Ludovicus e Gallia, Hermenegildus ex Hispania, Henricos a Saxonia, Wenceslaus e Bohemia, Leopoldus ex Austria, Stephanus ex Hungaria, Iosaphatus ex India, quos orbe toto dynastas atque toparchas possim arcessere; qui exemplo, qui armis qui legibus, qui sollicitudine, qui sumptu, nostram Ecclesiam nutrierunt? Sic enim praecinuit Isaias (xlix. 23): "Erunt reges nutricii tui, et reginae iutrices tuae." Audi, Elisabetha, Regina potentissima, tibi canit, te tuas partes edocet. Narro tibi: Calvinum et hos principes unum coelum capere non potest. His ergo te principibus adiunge, dignam maioribus, dignam ingenio, dignam litteris, dignam laudibus, dignam fortuna tua. Solum hoc de te molior ego et moliar, quidquid me fiet, cui, tamquam hosti capitis tui, toties iam isti patibulum ominantur. Salve bona crux. Veniet, Elisabetha, dies ille, ille dies, qui tibi liquido commonstrabit, utri te dilexerint, Societas Iesu, an Lutheri progeies Pergo.

NATIONES AD CHRISTAM TRADVCTAE.—Testes iam omne sorae plagaeque mundi, quibus evangelica tuba post Christum natum insonuit. Parumne hoc fuit, idolis ora claudere, Dei regnum gentibus importare? Christum Lutherus, catholici Christum loquimur. "Num divisus est Christus?"[152] Minime. Aut nos, aut ille, falsum Christum loquimur. Quid ergo? Dicam. Christus ille sit, et illorum sit, quo Dagon[153] invecto cervices fregerit. Noster Christus opera nostrorum uti voluit, quum Ioves, Mercurios, Dianas, Phaebadas, et illam noctem saeculorum atram, Erebumque tristem, e tot populorum cordibus relegaret. Non est otium longinqua perquirere; finitima tantum atque domestica speculemur. Hiberni ex Patritio, Scoti ex Palladio, Angli ex Augustino, Romae sacratis, Roma missis, Romam venerantibus, fidem aut nullam aut certe nostram, id est, catholicam insuxerunt. Res aperta. Curro.

CVMVLVS TESTIVM.—Testes academiae, testes legum tabulae, testes vernaculi mores hominum, testes selectio caesarum et inauguratio, testes regum ritus et inunctio, testes equitum ordines, ipsaeque chlamydes, testes fenestrae, testes nummi, testes urbanae portae domusque civicae, testes avorum fructus et vita, testes res omnes et reclusae, nullam in orbe religionem, nisi nostram, imis umquam radicibus insedissee.

Quae mihi quum suppeterent, et certe sic efficerent meditantem, ut his omnibus nuntium remittere christianis, et consociari cum perditissimis quibusque, videretur insolentis insaniae; non diffiteor, animatus sum et incensus ad conflictum, in quo nisi Divi de coelo deturbentur, et superbus Lucifer coelum recuperet, cadere numquam potero. Quo mihi sit aequior Charcus, qui me tam immaniter concerpit, si hanc animulam peccatricem, quam tanti Christus emit, viae tutae, viae certae, viae regiae malui credere, quam Calvinis scopulis dumetisque suspendere.

CONCLUSIO

Habetis a me, florentes Academici, hoc munusculum, contextum operis in itinere subcisivis. Animus fuit et purgare me vobis de arrogantia, et satisfacere de fiducia, et interim dum ab adversariis una mecum in scholas invitemini, quaedam apponere degustanda. Si aequam, si

tutum, si honestum ducitis, haberi Lutherum, aut Calvinum, canonem Scripturae, mentem sancti Spiritus, normam Ecclesiae, Conciliorum Patrumque paedagogum, omnium denique testium et saeculorum Deum, nihil est quod sperem, vobis lectoribus vel auditoribus. Sin estis ii, quos apud animum formavi meum, philosophi occulati, amatores veri, simplicitatis, modestiae; hostes temeritatis, nugarum, sophismatum; facile diem in aprico videbitis, qui dieculam angusta rima dispicitis. Dicam libere, quod meus in vos amor, et vestrum periculum et rei magnitudo postulat. Non hoc nescit diabolus, vos istam lucem, si quando coeperitis oculos attolere, conspecturos. Cuius enim stuporis fuerit, antiquitati christianae Hammeros et Charcos anteponere? Sed sunt quaedam illecebrae lutheranae, quibus suum ille regnum amplificat, quibus ille tendiculis hamatus multos iani vestri ordinis inescavit. Quaenam? Aurum, gloria, deliciae, veneres. Contemnite. Quid enim aliud ista sunt, nisi terrarum ilia, canorus aer, propina vermium, bella sterquilinia? Spernite. Christus dives est, qui vos alet; Rex est, qui ornabit; lautus est, qui satiabit, speciosus est, qui felicitatum omnium cumulos largietur. Huic vos adscribe militanti, ut cum eo triumphos, vere doctissimi vereque clarissimi, reportetis. Valete. Cosmopoli 1581.

[1: A Beato Edmundo anglice scripta, ab alio latine reddita.]

[2: Est hic locus supplicii anglice *Tyburn*.]

[3: Aug. l. 28 contra Faust. c. 2 et de utilit. cred. c. 3.]

[4: Iren. l. 1, c. 26.]

[5: Lut. in novo test. german.; Praef. in ep. Iac.; vide etiam l. de capt. Babyl. cap. de extr. unct. et cent, Magd. 2 p. 58.]

[6: Ii sunt Baruch, Tobias, Iudith, Sapientia, Ecclesiast., duo Machab.]

[7: Ep. ad Hebr., Ep. Iudae, Ep. 2 Petri, Epist. 2 et 3 Ioan.]

[8: De doct. christ. l. 2 c. 3.]

[9: Conc. Trid. sess. 4; vid. Melch. Can. l. 2 de loc, theol.]

[10: De praedest, sanct. c. 14.]

[11: Instit. I. lib. I, c. 7, num. 4 et 5.]

[12: Xistus Sen. l. 8, haer. 10.]

[13: Praef. in Cant. Vide Bezam in sua praef. ante comm. Calv. in Iosue.]

[4: Epist. ad Paulinum.]

[15: Lut. praef. in Apoc.—Kemn. in exam. Conc. Trid. sess. 4.]

[16: Praef. in nov. Test.]

[17: Lut. serm. de Pharis. et Publ.]

[18: Matth. xxvi. 26; Marc. xiv. 22; Luc. xxii. 19.]

[19: In epist. ad Argent.]

[20: Matth. viii. 29; Marc. i. 24.]

[21: Luc. xxii. 19; Matth. xxvi. 28; Marc. xiv. 24.]

[22: Ioan. vi.; Matth. xvi.; Marc. xiv.; Luc. xxii.; 1 Cor. x. et xi.]

[23: Calv. Instit. l. iv., c. 1 n. 2 et 3.]

[24: Act. xv. 28.]

[25: Greg. I. 1, ep. 24.]

[26: Ang. I Elizab.]

[27: Nic. can. vi.; Chalc. act. iv.; Const. c. 5.]

[28: Ephes. conc. in epist. ad Nestor; Nic. c. xiv.]

[29: Chalc. act. xi.]

[30: Nic. conc. apud Soc. I. i. c. 8.]

[31: Vide Chalc. can. iv., vii., xvi., xxiv.]

[32: Matth. xviii. 20; Ioan. xiv. 26.]

[33: Lib. de capt. Bab.]

[34: Exam. Conc. Trid]

[35: Vide Conc. Trid. sess. 11, 15 et 18.]

[36: Act. xiii. 1; 1 Cor. xii. 28; Ephes. iv. 11; 1 Cor. xiv., 1 et seq.]

[37: Matth. xiii. 52.]

[38: S. Dion. Areop. de quo vide. 6 Syn. act. 4, Adon.,
Tren. in martyr. Turon., Syng., Suid., Metap.]

[39: Comm. in 1, 13, 17 Deut. Item in capt. Babyl.]

[40: Dial. 5 et 11.]

[41: Cent. 2, c. 10.]

[42: Inst. l. I, c. 13, n. 29.]

[43: Cent. 2, c. 5.]

[44: Cent. 1, l. 2, c. 10 et seq.]

[45: Tert. l. de praescr. contr. haer.]

[46: Orat. de cos. secul.]

[47: Caus. dial. 8 et 11.]

[48: Cent. 3, c. 4.]

[49: Ibid.]

[50: Ezech. xiii. 18.]

[51: Praef. in Cent. 5.]

[52: Dial. 6, 7, 8.]

[53: Beza in act. c. 23, v. 3]

[54: Test. Stanch. l. de Trinit.]

[55: Contr. Henr. reg. Angl.]

[56: Lib. 22 de Civit. Dei c. 8 et serm. de divers. 34 et seq.]

[57: Contr. ep. Man. quam vocant funda c. 4.]

[58: Lib. 1 contr. Parmen.]

[59: Aug. l. 1. contr. Parmen.; De unit. c 16; et De doct. christ. c. 40.]

[60: Lib. 2 ad Monim.]

[61: Vide S. Hieron. de Script. Eccles.]

[62: Vide Epist. Syn. Alexandr. ad Felic. 2.]

[63: Epist. ad Ital. Item serm. 91.]

[64: Aug. l. 22 de Civ. Dei; Greg. Tur. l. de glor,
Mart. e. 46 et Metaph.]

[65: Instit. l. 1, c. 11, n. 5.]

[66: Lib. de vita Ivelli.]

[67: Ioan. v. 39.]

[68: Rom. 1, 8, 9; xv. 29; xvi, 16, 19.]

[69: Act. xxviii. 30.]

[70: 1 Pet. v. 13.]

[71: Hieron. in cap. script. Eccles.; Euseb. 2 hist.c, 14.]

[72: Phillip. iv. 3.]

[73: Iren. l. 3, c. 3.]

[74: Inst. l. 4, c. 2, n. 3 et in epist. ad Sadol.]

[75: Calv. Inst. l. 1, c. 18; l. 2, c. 4; l. 3, cc. 23 et 24; Petr. Mart. in 1, Sam. 2.]

[76: Melanct. in cap. Rom. 8.]

[77: Sic docet Luth. in asser. 36 et in resol. asser. 36 et in libr. de servo arbitrio.]

[78: Praef. in Phillip. in ep. ad Rom.]

[79: In Apol. Eccl. Anglic.]

[80: Vide enchir. prec. an. 1541.]

[81: Calv. Inst. l. 1, c. 13, n. 23, 24.]

[82: Beza in Hes.]

[83: Beza cont. Schmidel. l. de unitat. hypost. duas in Christ. nat.]

[84: Calv. in Ioan. x, 30.]

[85: Luth. contr. Latom.]

[86: Bucer. in Luc. 2; Calv. in har. ev.; Luc. Los.;
Melanct. in ev. Dom. 1 p. Epiph.]

[87: Marlorat. in Matth. 26; Calv. in harm. eveng.]

[88: Brent. in Luc. part. 2, hom. 65 et in Ioan. hom. 54; Calv. in harm. evang.]

[89: Schmidel. Conc. de pass. et coena Dom.; Aepinus comm. in Ps. 16.]

[90: Calv. Inst. l. 2, c. 16, n. 10, 11; Brent. in catech, an. 1551.]

[91: Ibid. n. 12.]

[92: Buc. in Matt. cap. 26.]

[93: Illyr. in var. l. de orig. pecc.; Sarc. de cons. vet Eccles.; Aepinus de imb. et pecc. Sanct.; Kemn. contra cens. col.; Calv. Inst. l. 4, c. 15, n. 10, 11.]

[94: Illyr. in var. l. de pecc. orig.—Vide Hesbusium in ep. ad Illyr.]

[95: Calv. in antidot. Conc. Trid.—Idem docuerat Wiclef. apud. Wald. l. 2, de Sacr. c. 154.]

[96: Luth. in resp. contra Lovan.]

[97: Bucer. in Ioan. 1; Wald. in nat. Christi; Brent. hom 16 in Ioan.; Cent. l. 1, c. 4.]

[98: Hesb. de iustif. in resp. asv. 115 obiect. Illyric. in Apol. confes. Antwerp. c. 6 de iustif.]

[99: Calv. Inst. l. 3, c. 2, n. 28 etc.]

[100: Calv. Inst. l. 3, c. 2, n. 40.]

[101: Lib. de capt. Babyl.]

[102: Calv. Inst. l. 4, c. 15, n. 2 et 10; Cent. l. 1, c. 19; Luth. l. de capt. Babyl.]

[Footnote 103: Cent. 2 et 5, c. 4.]

[104: Luth. adv. Cochlae, Item epist. ad Melanct. t. 2; et in ep. ad Wald.]

[105: Luth. serm. de matrim. et lib. de vit. coniug.; in asser. art. 16; lib. de vot. monast.]

[106: Charc. in Cens. suum.]

[107: Luth. serm. de Pet.; in asser. art. 32.]

[108: Id. l. de serv. arbit.]

[109: Id. serm. de Moyse.]

[110: Id. l. de capt. Bab. c. de Euch.]

[111: Apol. Eccles. Angl.]

[112: In 1, p. q. 13, a. 2 ad 2.]

[113: Isai. xxxv. 8.]

- [114: Aug. serm. 37 de Sanct.]
- [115: Dam. in vit. Pont. Rom.]
- [116: Hier. cat. Script.]
- [117: Ign. epist. ad Smyrn.]
- [118: Euseb. l. 3, c. 30.]
- [119: Dam. in vita Telesph. to. 1 con. c. stat. d. 5.]
- [120: Lib. 3, c. 3.]
- [121: Euseb. 5 hist. 24.]
- [122: Euseb. 4 hist. 13 et 14.]
- [123: Euseb. 7 hist. 2 interp. Ruff.]
- [124: Prud. in hym. de S. Laur.]
- [125: Vid. Aug. Ser. 1 de S. Laur.; Ambr. l. 1 offi, c. 41; Leo serm. in die S. Laur.]
- [126: Prud. in hym. de S. Laur.]
- [127: Metaph.; Ambr. et alii.]
- [128: Aug. l. 6 confess. c. 7 ad 13.]
- [129: Hier. in epit. Paul.]
- [130: Ambr. in orat. fun. de Satyro.]
- [131: Vide sex tomos Surii de vitis Sanct.]
- [132: Matth. xv. 18.]
- [133: Euseb. 4 hist. 5.]
- [134: Hieron, in epit. Paul. et passim in epist.]
- [135: Prudent. in Pin. de S, Laur.]
- [136: Gen. x. 9.]
- [137: Dam. in Sylv.; Niceph. l. 7, c. 33; Zonaras, Cedremus.]
- [138: Euseb. l. 2 de vit. Const. c. 7, 8, 9; Sozom. l. 1, c. 8, 9.]

[139: Athan. in vita S. Ant.]

[140: Theod. l. 1, hist. cap.]

[141: Vid. Volate, Iovium Aemilium l. 8, Blond. l. 9 de 2.]

[142: Clem. l. 1, recog.]

[143: Iren. l. 1, c. 2.]

[144: Cypr. ep. ad Iubatam et l. 4 ep. 2.]

[145: Theod. de fab. haeret.]

[146: Aug. haer. 46, 53, 54.]

[147: Epiph. haer. 75.]

[148: Aug. haer. 54.]

[149: Socr. l. 2, C. 28.]

[150: Hier. in Iovin. et Vigilant.; Aug. haer. 82.]

[151: Vid. Tert. de praescr.; Aug. l. 2 de doctr. christ. c. 8.]

[152: 1 Cor. i. 13.]

[153: 1 Reg. v. 4.]